

บทที่ 5

ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย และการตอบสนองต่อนโยบายประชานิยม

หลังจากได้ทำการศึกษาทั้งทฤษฎีการสร้างตัวชี้วัดผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย(คนท.) ในบทที่ 2 โครงสร้างองค์กร(คนท.) ในบทที่ 3 และนโยบายประชานิยม ของรัฐบาล พ.ศ.ท. ทักษิณชินวัตร ในบทที่ 4 สามารถใช้ตัวชี้วัดที่ได้ทำการสร้างขึ้นเพื่ออธิบายว่า นโยบายประชานิยมสามารถสร้างผลกระทบให้กับ คนท. ในมิติใดบ้าง โดยจะศึกษาด้วยตัวชี้วัด 2 ด้านดังนี้

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้าน โครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหว
2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้าน โครงสร้างโอกาสทางการเมืองและสังคม

ผลกระทบทั้งสองด้าน ข้างต้นเป็นผลกระทบที่มีการตอบสนองกลับจากคนท. ครบทั้ง 2 ด้านอีกเช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการชี้ให้เห็น รูปแบบการตอบสนองต่างๆตามผลกระทบที่เกิดขึ้นในทั้ง 2 มิติ ข้างต้น

3. สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย

โดยจะทำการศึกษาดำเนินการตามหัวข้อทั้ง 3 ข้างต้นดังนี้

1. ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อโครงสร้างองค์กรเคลื่อนไหว

เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย(คนท.) ที่เคลื่อนไหวต่อ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ที่เป็นทั้งเป้าหมายขององค์กร และยุทธศาสตร์ในการขยายองค์กร แต่ก็เป็นการสร้างองค์กรที่เต็มไปด้วยอุปสรรค ที่เกิดขึ้นจาก ฝ่ายต่อต้าน(Counter movement) อย่างมีตัวตนชัดเจน เช่น หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ ใน ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ กระทรวงเกษตรฯ ฯลฯ ไม่เท่านั้นคนท.ยังต้องพบกับอุปสรรคที่สำคัญอีกตัวหนึ่งที่สามารถทำให้ กฟก.ถูกทำลายได้อีกเช่นกัน ภายในช่วงหนึ่งปีที่นักเคลื่อนไหวภายใต้ กฟก. ได้แก่สมาชิกรัฐสภากรรขย(สภก.) ได้พบและต้องเผชิญอย่างหนักตั้งแต่ที่รัฐบาลทักษิณเข้ามาดำเนิน นโยบายประชานิยมใน ปี 2544 เป็นช่วงที่ คนท. ยังไม่ถือกำเนิดขึ้นมาในสังคมไทย แต่ก็มีผลกระทบมาสู่ คนท. อย่างหนักเช่นกันในช่วงเวลาที่องค์กรเริ่มเติบโต อุปสรรคนั้นก็คือ “นโยบายประชานิยม”

นโยบายประชานิยม มีผลกระทบต่อนักเคลื่อนไหว ที่ทำงานส่งเสริม กฎหมาย กฟก. เป็นอย่างมาก เห็นได้จากในช่วง ปี พ.ศ. 2544-2545 ทั้งปี กฟก. ไม่มีความกิบหน้าหรือได้รับการปฏิบัติใดๆจากรัฐเลย แม้จะออกมาเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้แล้วก็ตาม สำหรับรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ก็ไม่มีท่าทีใดๆต่อ

กฟก. ทั้งสิ้นในช่วงนั้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงท่าทีของรัฐบาลประชานิยมในลักษณะคุมกำเนิดนโยบาย กฟก. เอาไว้ โดยเร่งนำนโยบายประชานิยมที่เป็นการนำเอาหัวใจสำคัญของ กฟก. ทั้ง 3 ข้อ* ทิ้งออกไปและทำการแยกชิ้นส่วนของ กฟก. ออกมาโดยเลือกใช้เฉพาะส่วนที่รัฐบาลประชานิยมต้องการใช้เท่านั้น ผลที่ออกมาก็คือไม่สามารถแก้ปัญหาให้ชาวนาได้แท้จริง อีกทั้งประชานิยมยังเป็นตัวทำลาย กฟก. ในทางอ้อมอีกด้วย โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากนโยบายประชานิยม ผ่านผลของนโยบายที่ได้จากการสัมภาษณ์แกนนำของ คนท. ที่เคยทำงานอยู่กับ สกย. มาก่อนว่ามีประการใดบ้าง โดยจะทำการศึกษานโยบายประชานิยมเฉพาะตัวที่กระทบ กฟก. อย่างชัดเจนโดยรวม และนำมาสู่การพิจารณาปัจจัยของนโยบายประชานิยมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อองค์กร ดังนี้

1. นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร 3ปี และนโยบายกองทุนหมู่บ้าน
2. นโยบายลงทะเบียนคนจน
3. ปัจจัยของนโยบายประชานิยมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ โครงสร้างองค์กร

1. นโยบายพักหนี้เกษตรกร 3ปี และ นโยบายกองทุนหมู่บ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายทั้ง 2 นี้กับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแสดงให้เห็นถึงการเป็นตัวจักรสำคัญที่นำมาทำลายการเคลื่อนไหวของ นักเคลื่อนไหว ในประเด็น กฟก. ในช่วงปี 2544 นั้น สกย. กำลังดำเนินการเคลื่อนไหวเรียกร้องในเรื่องนี้ อยู่กับการแก้ไขปัญหานี้ และการจัดการหนี้ จนสามารถ ผลักดันให้เกิด กฟก. ฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2544 ขึ้นมา โดยมีเนื้อหาสำคัญของการแก้ปัญหานี้ภาคการเกษตรถึง 10 มาตรา

ในช่วงปี 2543 – 2544 กระทรวงเกษตร นำโดยสหกรณ์การเกษตร พยายาม ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านที่เป็นหนี้กับคน และ ธ.ก.ส. ไปขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิก กฟก. เป็นจำนวนมาก ถึง 5.5 ล้านราย โดยประมาณ เนื่องจาก บรรดาสหกรณ์การเกษตรมองว่า หากคนสามารถเข้าไปมีอำนาจ ในตำแหน่งตัวแทนเกษตรกรของกฟก. จะสามารถนำงบประมาณจากรัฐ มาปล่อยกู้ต่อในระบบเดิม(ระบบธนาคาร) เพราะดอกเบี้ยจากกฟก. ถูกกว่าดอกเบี้ยละ 1 เมื่อเทียบกับ ดอกเบี้ยของ ธ.ก.ส. ที่ปล่อยให้ สหกรณ์การเกษตรร้อยละ 5 เพื่อนำไปปล่อยกู้ต่อร้อยละ 8 แต่หลังจากการเคลื่อนไหวกดดันเรื่อง กฎหมายการโอนหนี้ออกมาได้จริง ผ่านการทำงานของ สกย. จนได้กฎหมาย กฟก.(ฉบับที่ 2) ออกมา ทำให้บรรดาสหกรณ์การเกษตรต้องรีบถอนตัวจากการสนับสนุน ให้ชาวนาที่เป็นหนี้ของตน(ลูกค้า) ไปลงทะเบียนหนี้ เพราะว่า ถ้าลูกค้าของสหกรณ์การเกษตร และ ธ.ก.ส. ต่างพากันหยุดผ่อนชำระเงินให้กับ สหกรณ์การเกษตรและ ธกส.(เจ้าหนี้) แล้วรวมกลุ่มกันดำเนินการ โอนหนี้เข้า กฟก. ทั้งหมด เจ้าหนี้ก็จะไม่เหลือลูกค้า ผลคือทำให้

* 1. เกษตรกรต้องรวมตัวกันเป็นองค์กรที่เข้มแข็งอิสระ 2. เกษตรกรต้องต้องเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาการเกษตร 3. เกษตรกรต้องเป็นเจ้าของผลผลิตการเกษตรอย่างแท้จริง

เจ้าหน้าที่ต้องล้มเลิกกิจการที่เคยทำกำไรมหาศาลมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไปกว่า 40 ปี (ร.ก.ส.ก่อตั้งเมื่อปี 2509)

จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ทำไมรัฐบาลทักษิณ จึงปล่อยให้ กฟก.(ฉบับที่2) ออกมาเป็นกฎหมายได้ จากการวิเคราะห์ของบรรดาแกนนำของคท. ที่เคยทำงานกับ สกย. เก่ามาก่อน เห็นว่า รัฐบาลในช่วงนั้น ประมาท และ รัฐบาลเองก็ขาดความชอบธรรมหากไม่ออกกฎหมายโอนหนี้ของภาคเกษตรกร เนื่องจาก รัฐบาลได้ออกกฎหมายโอนหนี้ของผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนหลายแสนล้านบาท จากการให้สำภาษณ์ของแกนนำในคท.ที่ว่า

“ช่วงปี 2544-2545 รัฐบาลไม่มีท่าทีใดๆทั้งสิ้น ไม่หือ ไม่อือ รัฐบาลมีแนวคิดทิศทางที่จะยุบอยู่แล้ว แต่ก็ปล่อยให้ผ่านไป เพราะรัฐบาลถือเป็นเรื่องเล็กสำหรับเขาในตอนนั้น รัฐบาลประมาท ไม่ยุบเสียก่อนที่จะมีเครือข่ายฯ(คท.) แล้วรัฐบาลเองก็ไปประนีประนอมกับองค์กรภาคประชาชนต่างๆจนนิ่งไประดับหนึ่งแล้ว แต่พอ(คท.)เกิดขึ้นแล้วจึงยุบไม่ได้” (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

สำหรับผู้วิจัยเห็นว่า ที่รัฐบาลมองว่า กฟก. เป็นเรื่องเล็กก็เพราะ รัฐบาลมุ่งมั่นในการผลักดันนโยบายประชานิยม เรื่องการพักหนี้เกษตรกร 3 ปี ซึ่งเป็นนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่นำมาหาเสียงตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งอยู่แล้ว กฟก.จึงดูเป็นเรื่องเล็กมากเมื่อเทียบกับชุดของนโยบายประชานิยมที่ต้องเร่งให้เกิดผลเป็นรูปธรรม อีกทั้ง พรรคไทยรักไทยมีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินกว่าครึ่งหนึ่งในสภาการที่จะออกกฎหมายยกเลิก กฟก.นั้น ไม่ใช่เรื่องยากที่รัฐบาลจะทำ

1.1 นโยบายพักหนี้เกษตรกร 3 ปี

สำหรับคท. ที่ประกอบไปด้วยชาวนาภาคกลางถือว่า เป็นนโยบายที่ไม่มีประโยชน์ ประการใดเลยต่อชาวนาภาคกลาง เพราะ ชาวนาภาคกลางมีหนี้สิน อยู่กับ ร.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรสูงกว่าข้อกำหนดของนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี ของรัฐบาลประชานิยมเป็นจำนวนมาก การพักหนี้ตามข้อกำหนดของนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีก็คือ การจำกัดวงเงินเอาไว้มากไม่เกิน 100,000 บาท

การจำกัดวงเงินพักชำระหนี้เพียงเพียงแค่ 3 ปี นั้นก็เป็นเพียงแค่เศษเสี้ยวของ ของกฟก. อย่างที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอาไว้ในบทที่ 3 แล้วว่า กฟก. เป็นนโยบายที่ครอบคลุมผลประโยชน์ของชาวนา อย่างครบวงจร คือมีการ โอนหนี้ทั้งหมดไม่จำกัดวงเงิน เข้ากองทุนฟื้นฟูฯ ไม่ใช่การพักชำระหนี้ ดอกเบี้ยที่จะต้องเสียให้แก่ กฟก. ก็มีเพียง ร้อยละหนึ่ง ขณะที่ นโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีของรัฐบาลประชานิยมนั้น ชาวนาต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3-4 ต่อปีโดยรัฐบาลรับภาระไปเพียงครึ่งเดียว

ซึ่งผู้วิจัยขอขย้ออีกครึ่งหนึ่งว่า พักชำระหนี้ 3 ปี เมื่อเทียบกับ กฟก. แล้วถือว่าน้อยมาก อย่างการให้สัมภาษณ์ของแกนนำจังหวัดปทุมธานี ที่มีเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแล้วประสบความล้มเหลวเป็นจำนวนมากดังนี้

“สมาชิกของผมที่กำลังถูกดำเนินคดีฟ้อง ยึด ขายที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยทอดตลาดอยู่ในขณะนี้จำนวน 36 คน มีมูลหนี้รวมกันทั้งหมด 200 ร้อยกว่าล้านบาท” (แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดปทุมธานี บทสัมภาษณ์ 24 เมษายน 2549)

เมื่อเอาตัวเลขดังกล่าวมาคำนวณ โดยประมาณแล้ว วงเงินของนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีของรัฐบาลประชานิยม ต่างกับมูลหนี้ที่ชาวภาคกลางมีจริงถึง 55 เท่าตัว นโยบายพักชำระหนี้ที่ออกมา เมื่อชาวภาคกลางเห็นว่า ถูกจำกัดวงเงินไว้เพียงแค่ 1 แสนบาท เขาก็เข้าใจแล้วว่าเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆจากนโยบายนี้เลย

การพักหนี้ไม่ใช่เนื้อหาของ กฟก. แม้แต่น้อย การพักหนี้เป็นเพียงผลพวงในช่วงของการดำเนินนโยบาย กฟก. ที่เจ้าหน้าที่ต้องระงับการฟ้องเอาไว้ก่อน เพื่อรอให้ เกิดการโอนหนี้ตามกฎหมาย และเมื่อมีการโอนหนี้ตามกฎหมายเข้ากองทุนฟื้นฟูแล้ว เจ้าหน้าที่ก็จะได้รับเงินคืนคืนไปทั้งหมดโดยรัฐเป็นผู้ออกให้ นโยบายพักชำระหนี้จะเป็นเพียงนโยบายประชานิยม ที่เกิดขึ้นมาเพื่อให้มวลชนในระดับล่างมีความหวังหรือมองว่ารัฐบาลมีความเอาใจใส่พวกเขาเท่านั้น แต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาในวิถีชีวิตของพวกเขาแต่ประการใด ดังการให้ความหมายของนโยบายประชานิยมที่ว่า “นโยบายที่เกิดจากการปกครองที่มวลชนเป็นฐานอำนาจของผู้ที่มีบารมี เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีความใกล้ชิดกันที่ไม่เชื่อมโยงไปถึงอุดมการณ์หรือชนชั้น มักจะเกิดในช่วงวิกฤต ในช่วงที่มีความเคลื่อนไหวของประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือในช่วงที่สถาบันรัฐขาดความมั่นคง” (Knight อ้างใน เรื่องวิทย์, 2546:2-3)

ในความหมายของนโยบายประชานิยมนี้ ประชาชนจึงเป็นเพียง ฆาตภาพของผู้นำทางการเมืองที่สร้างขึ้น มาให้มวลชนในระดับล่างชื่นชมยินดี เมื่อหันกลับไปมอง ที่นโยบายที่สร้างขึ้นมาจากมวลชนที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน กฟก. รัฐบาลที่นำเนินนโยบายตามการให้ความหมายประชานิยมข้างต้นนั้นย่อมมองว่า กฟก. เป็นอุปสรรคในการสร้างความนิยมมากกว่าที่จะทำให้ มวลชนในระดับล่าง ขอมรับ (สวามิภักดิ์) ผู้วิจัยเห็นว่า สำหรับ กฟก. ในสายตาของรัฐบาลประชานิยมก็คือ อุปสรรคขวางการสร้างค่านิยมที่สำคัญตัวหนึ่ง รัฐบาลประชานิยมย่อมจะต้องทำการ บิดบังข้อมูล บิดเบือน สร้างข้อมูลชุดใหม่ หรือ แม้แต่ สร้างนโยบายคัดลอกเอาแต่สิ่งที่สามารถสร้างคะแนนนิยมได้มาใช้แล้ว สร้างนโยบายชุดใหม่ขึ้นมาเป็นของตัวเอง เพื่อทำลาย กฟก. และสร้างฆาตภาพความนิยมให้แก่ตนเองต่อไป

1.2 นโยบายกองทุนหมู่บ้านละล้าน

เมื่อนโยบายประชานิยม สามารถสกัดนักเคลื่อนไหวในประเด็น กฟก. ได้สำเร็จ ทำให้นักเคลื่อนไหวทั้งหลายต้องอยู่ในสภาพ ตั้งรับนโยบายประชานิยม ด้วยการเฝ้าดูนโยบายประชานิยมที่กำลังจะประสบกับความล้มเหลวในหลายหมู่บ้าน อันจะนำมาสู่การแตกแยกกันของคนในหมู่บ้าน รองจนกว่าชาวบ้านจะเข้าใจจริงๆว่านโยบายประชานิยมไม่มีคุณค่าอะไรกับพวกเขาแล้วนักเคลื่อนไหวจึง จะหันกลับมาเคลื่อนไหวในประเด็น กฟก. ได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งช่วงระยะเวลาดังกล่าวกินเวลา ตลอดทั้งปี 2544-2545 ดังนั้นนักเคลื่อนไหวจึงเปลี่ยนยุทธวิธีด้วยการพุ่งเป้าใส่ นโยบายประชานิยม ด้วยการดำเนินการเข้าไปมี

ส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายประชานิยมอย่างเต็มตัว หลังจากที่ผู้วิจัยได้ไปทำการสำรวจสัมภาษณ์แกนนำฝ่ายประสานในพื้นที่ พบว่าแกนนำฝ่ายประสานหลายคนได้เข้าไปเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่แล้วเขาเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จในการดเนินนโยบายประชานิยมมาเป็นนโยบาย ที่ตอบสนองผลประโยชน์ของชาวนาได้อย่างแท้จริง เขาจึงต้องหันมาร่วมมือกันใหม่ และกว่าจะกลับมาเคลื่อนไหวนโยบาย กฟก. ใหม่ได้ต้องรอนจนถึงวันที่แกนนำชาวบ้าน แกนนำฝ่ายประสานรอกอยมานานเกือบ 2 ปี ก็คือ “วันตั้งใหญ่” หมายถึง วันที่ 9 ธันวาคม 2545 วันที่ คนท. ได้ถือกำเนิดขึ้น

1) การเข้าไปมีส่วนร่วมในนโยบายกองทุนหมู่บ้าน

แกนนำฝ่ายประสานหลายคน ในช่วง ปี 2544 นั้นมีการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายแล้วประสบกับความล้มเหลวอย่างที่ แกนนำจังหวัด อุดรชากล่าวว่า “ช่วงที่รัฐบาลออกนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ในช่วงปี 2544 นั้น ทางแกนนำได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านจนสามารถผลักดัน ในเรื่องดอกเบี้ยที่สมาชิกสามารถขอกู้ได้ในอัตราร้อยละ 3 ต่อปี แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็มีทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้ามายึดอำนาจกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งคณะกรรมการ ทำให้กองทุนหมู่บ้านใช้อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บเช่นเดียวกับระบบของธนาคารพาณิชย์ ที่คิดดอกเบี้ยร้อยละ 12-15 ต่อปี เกณฑ์การขอกู้ต้องมีเรื่องหลักทรัพย์เป็นหลัก ถ้าไม่มีหลักทรัพย์ ก็ไม่สามารถขอกู้ได้ อีกทั้งกรรมการกองทุนหมู่บ้านกลับอนุมัติเงินกู้ให้กับ พวกพ้องของตนเป็นหลัก ทั้งการอนุมัติกู้ และวงเงินกู้ที่สูง เช่น มีการปล่อยกู้ถึงคนละ 20,000 บาทต่อผู้กู้หนึ่งราย การปล่อยกู้ให้กับพวกพ้องในวงเงินที่สูง ทำให้ผู้ได้รับเงินกู้มีจำนวนน้อยไปด้วย ขณะที่สมาชิกภายในหมู่บ้านมีความต้องการกู้เงินเป็นจำนวนมาก ทำให้วงเงินไม่เพียงพอในการปล่อยกู้เป็นต้น” (แกนนำฝ่ายประสาน จังหวัดอุดรฯ, 2549 บทสัมภาษณ์)

แกนนำฝ่ายประสานที่ตอนนั้นยังอยู่กับ สกย. จึง มาปรึกษาหารือกัน ที่ประชุมมีมติว่า ปล่อยให้ นโยบายประชานิยมล้มเหลวก่อน แล้วค่อยมาประชุมกันอีกครั้งหนึ่งว่าควรจะดำเนินการใดต่อไปอย่างใด ดังนี้

“พบกองทุนหมู่บ้านฯ มาตีเรา ก็มานั่งประชุมกันว่าจะดำเนินการอย่างไร มติที่ประชุมออกมาว่าข้างมันเดี๋ยวมันก็ตีกันเอง แย่งกันเอง คนหนึ่งได้อีกคนหนึ่งไม่ได้ ชาวบ้านก็ทะเลาะกันเอง นี่คือระบบของรัฐบาล ไม่มีรัฐบาลไหนอยากให้ชาวบ้านรวมตัวกันคิด ถ้าปล่อยให้ชาวบ้านรวมตัวกันก็กลายเป็นปัญหาอย่างที่เราไปมีมือ รัฐบาลต้องการให้ชาวบ้านแตกแยก ถ้าชาวบ้านแตกแยกสามัคคีรัฐบาลก็ปกครองชาวบ้านได้สบาย” (แกนนำฝ่ายประสาน จังหวัดอุดรฯ, 2549 บทสัมภาษณ์)

ในกระบวนการดำเนินนโยบาย พบว่ามีกลุ่มผู้ได้รับประโยชน์จากกระบวนการนโยบายกองทุนหมู่บ้านอย่างมากคือ คณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 15 คนที่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าใครจะได้รับเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน

“เงิน 1 ล้านกรรมการกองทุนจะต้องเก็บไว้เป็นเงินฉุกเฉิน 2 แสน ซึ่งเงินนั้นอยู่กับประธาน ประธานก็บอกว่าไปหาเงินข้างนอกมา 2 แสนมาปล่อยกู้คิดอัตราดอกเบี้ยเท่ากับกองทุนหมู่บ้าน พอขอเข้า

ไปตรวจสอบประธานกองทุนหมู่บ้าน บอกว่าคุณไม่มีสิทธิมาตรวจสอบ(แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดประทุมธานี, 2549 บทสัมภาษณ์)

ประธานและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ใช้วิธีการหารายได้ด้วยการตั้งตนเป็นนายทุนเงินกู้เสียเอง เมื่อเงินกองทุนหมู่บ้านไม่เพียงพอ สิ่งนี้ทำให้เกิดความแตกแยกซึ่ง แกนนำคนท.ทุกคนรู้ว่ารัฐบาล ออกนโยบายประชานิยมออกมานั้นต้องการอะไร ซึ่งเขาก็แสดงทัศนนะว่า ทุกคนนโยบายประชานิยมสร้างความแตกแยกให้กับประชาชนทั้งหมด(แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดอยุธยา, 2549 บทสัมภาษณ์)

แม้นโยบายประชานิยมจะสร้างความแตกแยกให้แก่ชาวบ้านมากมายก็ตาม แกนนำต่างๆก็ยังไม่สามารถเข้าไปทำงานในประเด็น กฟก. ได้ในทันที เนื่องจากชาวบ้านยังคงทะเลาะกัน แย่งแย่งเงินกองทุนหมู่บ้านกัน หรือรอในเรื่องเกี่ยวกับการพักหนี้ หรือเข้าระบบการลดหนี้ ต่อรองกับธนาคารเจ้าหนี้เป็นต้น ทำให้แกนนำยังไม่สามารถขยายงานในประเด็น กฟก. ได้ ทางฝ่ายแกนนำจึงมีมติให้ทำการโต้กลับ นโยบายกองทุนหมู่บ้านดังนี้

2) การโต้กลับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน

นโยบายกองทุนหมู่บ้านมีผลทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดความขัดแย้งกัน ต่างก็รอคอยอยู่กับเงินกู้ที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติ ตลอดเวลาในปี 2544 จึงไม่สามารถเอา กฟก. เข้าไปขยายงานกับชาวบ้านได้ (แกนนำฝ่ายประสาน จังหวัดอยุธยา, 2549 บทสัมภาษณ์) ที่ประชุมจึงมีมติโต้กลับนโยบายกองทุนหมู่บ้าน ในช่วงปี 45 ทางแกนนำก็เริ่มพยายามบอกชาวบ้านว่า กองทุนหมู่บ้านนั้น ไม่มีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน ดังนั้นสามารถหยุดชำระ(เบี้ยว)ได้ ถ้าสมาชิกกรวมตัวร่วมมือกันให้เข้มแข็งก็จะสามารถยกหนี้ตัวเอง

พอชาวบ้านที่ต้องการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านเริ่มขัดแย้งกัน แกนนำก็เริ่มประชุมต่อ ในที่ประชุม บรรดาแกนนำต่างเห็นว่า โขบ เขกองทุนหมู่บ้านได้กลายเป็นระบบอุปถัมภ์ของกลุ่มอำนาจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ไม่สามารถกู้เงินในกองทุนได้ แกนนำบางคนจึงทำการเสนอให้สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มทุกคน ให้ทำการไม่ส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้านฯ โดยใช้วิธีการหลายวิธีด้วยกัน เช่น ตัวแกนนำเองใช้วิธีหาพวกพ้องที่อยู่ในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาลงนามค้ำประกันเงินกู้กองทุนหมู่บ้านให้ เพื่อป้องกันการถูก ประธานหรือกรรมการกองทุนฟ้อง หรือแกนนำบางคนก็ใช้วิธี “ไม่หนี ไม่มี ไม่จ่าย” แม้ มีหนังสือเตือนมาว่าให้ไปพบกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ก็ไม่ไปและไม่กลัวการถูกฟ้องเป็นต้น (แกนนำเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย, 2549 บทสัมภาษณ์)

การไม่ชำระ(เบี้ยว)หนี้กองทุนหมู่บ้าน อาจถูกวิพากษ์ว่าเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ “ถ้าเบี้ยวแล้วก็ต้องถูกฟ้องหรือ” แต่จากการสัมภาษณ์ แกนนำระดับต่างๆหลายจังหวัดพบว่า แกนนำเหล่านั้นไม่เกรงกลัวการถูกฟ้องเลย เช่น “อย่างแปดริ้ว คนที่ลงทะเบียนกับกองทุนฟื้นฟูฯทุกคนร่วมมือกับเบี้ยวกองทุนหมู่บ้านทั้งหมู่บ้าน” (แกนนำจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2549 บทสัมภาษณ์) และมองว่า การทำงานที่ผ่านมาการหยุดชำระหนี้ ร.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร หรือ แม้แต่ ธนาคารพาณิชย์ ยังสามารถทำทุกวิถีทางในการหยุดชำระมาได้ ทุกวันนี้สมาชิก คนท. ที่ขึ้นทะเบียนเป็น สมาชิกกลุ่มเกษตรกรกับ กฟก. นับแสนรายได้ทำการพักหนี้(เบี้ยว)

หนี้ธนาคารเหล่านี้มาไม่ต่ำกว่า 3 ปีมาแล้วทุกคน การเบียดหนี้กองทุนหมู่บ้านจึงเป็นเรื่องเล็กมากๆ ด้วยเหตุผลมากมายด้วยกัน

ทางแกนนำ คนท. มองว่าตามพระราชบัญญัติ กฟก. ถ้าสมาชิก(เกษตรกร)ที่ขึ้นทะเบียนไว้คนใดคนหนึ่ง เอาเงินจากโครงการของรัฐ(กองทุนหมู่บ้าน) ไปทำการเกษตรแล้วล้มเหลว หนี้ตรงนั้นต้องยกเลิกไป ฟ้องร้องไม่ได้ อีกทั้งเงินกองทุนหมู่บ้านตามมติคณะรัฐมนตรี ต้องการให้เงินส่งไปที่หมู่บ้านแบบไม่มีดอกเบี้ย โดยให้กรรมการกองทุนหมู่บ้าน 15 คนบริหารกันเอง โดยดอกเบี้ยอย่าให้มากจนเกินไป ซึ่งกองทุนหมู่บ้านไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนว่าจะฟ้องกันอย่างไร ฟ้องได้หรือไม่ได้ (แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดปทุมธานี, 2549 บทสัมภาษณ์)

โดยแกนนำระดับก่อตั้งก็ได้ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการหยุดชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านไว้ดังนี้

“...จะมาฟ้องได้อย่างไร ก็คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นคนเครือข่ายๆ(คนท.)หมด ยึดเลยไม่คืนกระจายกันไป ถามว่ารัฐบาลจะกล้ามาฟ้องไหม เรื่องนี้ชาวบ้านแปดริ้วเป็นคนเสนอ มันเป็นนโยบายทางการเมืองไม่มีใครกล้าฟ้อง ใครจะเป็น โจทย์ รัฐบาลกล้าเป็น โจทย์หรือ ถ้ารัฐบาลกล้าฟ้องก็เป็นการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของตนเอง”

แกนนำทางความคิด คนท. มองว่าหนี้กองทุนหมู่บ้านมันเป็น เหตุแห่งหนี้ในระบบ ชาวบ้านเอาเงินกองทุนหมู่บ้านไปแล้วไม่สามารถมาใช้คืนได้ ต้องเอาเงินหนี้ในระบบมาใช้คืน แล้วดอกเบี้ยกองทุนหมู่บ้านคิดดอกเบี้ยสูงมาก เมื่อก่อนดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อมาลดลงเหลือ ร้อยละ 5 – 6 ดอกเบี้ยสูงจึงต้องไปกู้ในระบบมาอีกเป็นหนี้ซ้ำซ้อน คนท. จึงเสนอเบียดกองทุนหมู่บ้าน ยึดอำนาจกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ยึดเงินกองทุนมาแบ่งกัน ถามว่าใครกล้าฟ้อง 1.ถ้ารัฐบาลกล้าฟ้องนโยบายตัวเอง ก็เป็นการประจักษ์ตัวเอง 2.ถ้ากรรมการกองทุนหมู่บ้านกล้าฟ้อง ก็ประจักษ์ตัวเอง แล้วถ้ารัฐบาลยอมให้ฟ้องก็แสดงว่าล้มเหลว เมื่อยึดอำนาจกรรมการกองทุนได้ก็ไม่ต้องกลัวเรื่องถูกฟ้อง แม้ว่ายึดไม่ได้ก็ไม่มีผู้ใดฟ้อง กรรมการกองทุนหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องต้องหาวิธีการ ช่องว่างทางกฎหมายต่างๆ เพื่อปกปิดปัญหาของกองทุนหมู่บ้านเอาไว้ (แกนนำเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย, 2549 บทสัมภาษณ์)

ผู้วิจัยเห็นว่า การหยุดชำระเงินกองทุนหมู่บ้าน ที่สมาชิก คนท. ภาคกลางหลายจังหวัดกระทำอยู่ในขณะนี้ ถือเป็นการตอบโต้ นโยบายที่ไร้ประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดแต่ความแตกแยกของคนในหมู่บ้าน การต่อต้านรัฐนี้ ดูเหมือนว่าคนได้ประโยชน์ ก็คือคนที่กล้าหยุดชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน แต่ถ้าหากมองในทางกลับกันก็จะเห็นมิติของความชอบธรรมที่ทำการต่อต้านรัฐในลักษณะนี้ อย่างที่แกนนำผู้ก่อตั้งองค์กรเห็นว่า “กองทุนหมู่บ้านคือสาเหตุแห่งหนี้ในระบบ” ตามที่ได้เสนอไว้แล้วข้างต้น อย่างไรก็ตาม การต่อต้านรัฐในลักษณะนี้แม้จะดูชอบธรรมทางการเมือง แต่ไม่ชอบธรรมตามกฎหมายก็เป็นการเสี่ยงต่อการถูกฟ้องของผู้ที่กล้าทำการหยุดชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน เช่นกัน

2. นโยบายลงทะเบียนคนจน

นโยบายลงทะเบียนคนจน ถือเป็นนโยบายประชานิยมที่มีผลกระทบต่อ คนท. โดยตรง เนื่องจาก เป็นนโยบายที่ออกมาหลังจาก คนท. ได้เกิดขึ้นในสังคมไทยแล้วหลังจากที่ คนท. มุ่งแก้ปัญหาหนี้สินแก่ ชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นและการ ได้กลับมิดังนี้

1) ที่มาของผลกระทบต่อองค์กร

นโยบายลงทะเบียนคนจน เริ่มให้มีการจดทะเบียนเมื่อ 5 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ คนท. ได้เกิดขึ้นมาแล้วเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 นโยบายนี้เกิดขึ้นหลังจากการประชุม ประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดให้ผู้ว่าฯ สั่งการหน่วยงานที่เป็นเจ้าหนี้ในจังหวัดหยุดทวงหนี้ ทั่วประเทศ ตลอดทั้งปี 2546 จากปรากฏการณ์ปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ เฉพาะภาคกลาง 19 จังหวัด ทำให้ รัฐบาลทักษิณ ต้องออกนโยบายตัวใหม่ขึ้นมา โดยมีจุดมุ่งหมายโดยตรงเพื่อสกัดกระแสเรียกร้องเรื่องการ โอนหนี้เข้าสู่ กฟก.(ชรินทร์ ดวงดารา, บทสัมภาษณ์ 24 เมษายน 2548)

นโยบายประชานิยมที่ออกมาเพื่อสกัดกระแสเรียกร้องที่มีต่อ กฟก. นั้น ก็คือนโยบายข้อที่ 6 ของ การลงทะเบียนคนจน(นโยบายแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ) เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน ภาคประชาชน นโยบายประชานิยมชุดนี้ มีผลกระทบต่อ คนท. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ คนท. ก็คือ นโยบายประชานิยมสามารถหยุดยั้งการสร้างงานขยายองค์กรของ คนท. ได้ในช่วงเวลาหนึ่ง

“ลงทะเบียนหนี้คนจน มีผลกับเรามาก เราขายงานไม่ออกเลย ชาวบ้านแห่กัน ไปลงทะเบียนคนจน กันหมด เราก็ทำอะไรไม่ได้ ช่วงต้นปี 2547 ตัวเลขสมาชิกของเครือข่ายไม่มีการเพิ่มขึ้นเลยอยู่ในช่วง 4 แสน กว่ามาตลอดจนถึงกลางปี 47 เมื่อมีการลงนาม โอนหนี้จริงตัวเลขก็กลับขึ้นมาใหม่เป็นเท่าตัว” (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

ท่าทีของรัฐบาลที่มีต่อ คนท. ในการออกนโยบาย ลงทะเบียนคนจนในส่วนของลงทะเบียนหนี้ นั้น เป็นท่าทีของการมุ่งสกัดกระแสเรียกร้อง ลดทอนกำลังของ คนท. ลง เพราะการปิดศาลากลางทั่ว ประเทศ ถือเป็นเรื่องใหญ่ที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ เพราะรัฐบาลต้องสร้างภาพพจน์ให้ประชาชนเห็นว่า เป็นรัฐบาลที่เห็นหัวคนจน รัฐบาลได้ใช้กลไกรัฐทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาเรื่องนี้สินภาคประชาชน ทำให้ คนท. ต้องหันกลับมาตั้งรับ ในความคิดของแกนนำ และสมาชิก คนท. ทุกคนต่างเห็นพ้องกันว่า ถ้านโยบายประชานิยมที่รัฐบาลออกมา ในการแก้ปัญหาหนี้ ถ้าสามารถแก้ปัญหาหนี้เกษตรกร ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่า กฟก. คือ “ตัดดอกเบี้ยยและค่าปรับค้างชำระออกทั้งหมด ลดเงินต้นครึ่งหนึ่ง ไม่จำกัด วงเงินหนี้ ระยะเวลา 30 ปี” คนท. ก็จะยอมใช้วิธีการของรัฐบาลในการแก้ปัญหา แต่สิ่งที่พบก็คือ รัฐบาลใช้ วิธีเรียกเจ้าหนี้ธนาคาร และลูกหนี้มาร่วมเจรจากับคณะเจรจาหนี้ภาครัฐ เป็น 3 ภาค 1. คณะเจรจาหนี้ 2. เจ้าหนี้ธนาคาร 3. ลูกหนี้ ในขณะที่ภาคที่ 3 ไม่มีอำนาจในการต่อรอง รัฐก็ยังคงเห็นด้วยกับระบบธนาคาร พาณิชย ที่เน้นเรื่องการประกันความเสี่ยง และการหาผลกำไรจากดอกเบี้ยเป็นหลัก สุดท้ายการแก้ปัญหาหนี้ ก็ยังสามารถทำได้กับลูกหนี้บางคนที่มีศักยภาพ เช่น มีหลักทรัพย์ค้ำประกันคู้ค่า หลักทรัพย์ปลอดภาวะ

ผูกพัน ซึ่งจะได้เพียงปีระยะเวลาในการจ่ายเงินต้นออกไป 2-3 ปี แต่ดอกเบี้ยต้องจ่ายตามระเบียบของธนาคารเช่นเดิม และเมื่อครบเวลาก็ต้องมาจ่ายเงินต้นใหม่ที่ไม่วางดอกเบี้ยแต่แน่นอน แนวทางการลงทะเบียนคนจนจึง ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้เท่า กฟก. ดังนั้น คนท. จึงต้องมุ่งแก้ปัญหานี้ในระบบผ่านกฎหมาย กฟก.ต่อไป (แกนนำเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย, 2549 บทสัมภาษณ์)

แต่สำหรับเรื่องหนี้ของระบบของ นโยบายลงทะเบียนคนจนถือเป็นแนวทางที่ คนท. ให้ความสนใจเพราะ กฟก. ยังไม่สามารถโอนหนี้ระบบเข้า กฟก. ได้ ดังนั้น คนท. จึงหันมามีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายนี้

2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย

ผลกระทบของนโยบายลงทะเบียนคนจน ทำให้การเคลื่อนไหวของ คนท. ในการเผยแพร่ข้อมูล และให้ความรู้แก่ชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยเกี่ยวกับ กฟก. ต้องหยุดชะงักแกนนำระดับต่างๆ จึงเข้ามาประชุมกันในที่ประชุมมีมติว่าให้สมาชิก คนท. ทุกคนเข้าไปลงทะเบียนคนจนทั้งหมด ส่วนการขยายงานกับเกษตรกรที่ยังไม่เข้ามาเป็นสมาชิกต้องลดน้อยลงไปหรือหยุดชั่วคราว โดยปล่อยให้เกษตรกร เข้าไปเรียนรู้ นโยบายลงทะเบียนคนจนในการแก้ปัญหานี้ด้วยตนเอง

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนิน นโยบายแก้ปัญหานี้ของระบบนั้น ทาง คนท. ได้รวบรวมสมาชิกที่มีหนี้ของระบบ ไปขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้อง และเข้าหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหานี้ของระบบโดยตรงตามนโยบายลงทะเบียนคนจน

คนท. ใช้วิธีการนำสมาชิกเข้าไปแจ้งเพื่อให้แก้ปัญหาระบบถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น นำสมาชิกในจังหวัดอุษุธรยา 300 คน ไปแจ้งที่กระทรวงมหาดไทย พร้อมทั้งสัญญาหนี้ของระบบของแต่ละคน ทางกระทรวงมหาดไทยก็ติดต่อกับผู้ว่าฯ ผู้ว่าฯ นำเข้าสู่ศูนย์ดำรงธรรม(เพื่อจัดการนายทุนเงินกู้) ทำเรื่องส่งกลับไปที่กระทรวงมหาดไทย ทางกระทรวงมหาดไทยส่งต่อมายังอำเภอ นายอำเภอจึงเรียกเจ้าหนี้มาไกล่เกลี่ย(แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดอุษุธรยา, 2549 บทสัมภาษณ์) การไกล่เกลี่ยมีอยู่ 2 ส่วนหลักๆ คือ

1. ส่วนของเจ้าหนี้จะได้รับการตรวจข้อมูล จำนวนดอกเบี้ยที่ได้ และการเสียภาษีให้กับรัฐ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้เสียภาษีจะถูกคิดภาษีย้อนหลัง 2 เท่า ทำให้เจ้าหนี้ ที่ถูกทางการจัดการเรื่องหนี้ของระบบ ต้องเรียกลูกหนี้มาปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อไม่ให้มีความผิดด้วยการเรียกลูกหนี้มาประนอมหนี้ แต่เงินต้นก็ยังเท่าเดิม เพียงแต่ได้ดอกเบี้ยน้อยลง

เมื่อเจ้าหนี้ได้รับแรงกดดันและเสียผลประโยชน์ในเรื่อง การถูกตรวจสอบจากรัฐอย่างมากทำให้เจ้าหนี้ไม่พอใจบรรดาแกนนำ คนท. เป็นอย่างยิ่งแกนนำบางรายถูกเจ้าหนี้ข่มขู่อย่างรุนแรง (แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดปทุมธานี, 2549 บทสัมภาษณ์)

2. ส่วนของลูกหนี้ก็จะได้รับการเจรจากับเจ้าหนี้ เพื่อทำการ โอนหนี้เข้าสู่ ธ.ก.ส. แต่ปัญหาและอุปสรรคมาหยุดอยู่ตรงที่ ธ.ก.ส. ไม่สามารถรับโอนหนี้ของระบบมาสู่ ธ.ก.ส. ได้ เนื่องจาก ธ.ก.ส. ใช้

ระบบธนาคารพาณิชย์ในการประกันความเสี่ยง ลูกหนี้ที่มาทำการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ มักจะ ไม่มีหลักทรัพย์ ค้ำประกันที่คุ้มค่า หรือหลักทรัพย์มีภาวะผูกพัน และหลักทรัพย์ไม่คุ้มกับมูลหนี้ เป็นต้น ผลการเจรจาที่ สำเร็จมีเพียง 1 คน ที่มีหนี้นอกระบบอย่างเดียวอยู่ 2 แสนบาท หลักทรัพย์ไม่มีภาระติดพัน และที่ดินที่นำมา ค้ำประกันมีมูลค่าสูงกว่ามูลหนี้มาก ธ.ก.ส. จึงยินดีที่จะรับโอนหนี้ (แกนนำฝ่ายประสานจังหวัดอุทัยฯ, 2549 บทสัมภาษณ์)

แม้จะมีหลักเกณฑ์ให้เกษตรกรผู้มีหนี้สินที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่คุ้มค่าก็สามารถโอนหนี้ได้ โดยต้องมีข้าราชการระดับ 7 ลงนามรับรองมูลหนี้ ซึ่งไม่มีสมาชิกผู้ใดสามารถหามาได้ การแก้ปัญหานี้ เกษตรกรตามแนวทางนโยบายลงทะเบียนคนจนที่ คนท. เข้าไปมีส่วนร่วมจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริง สมาชิกทุกคนจึงกลับมาใช้แนวทางของ กฟก. เช่นเดิม

สำหรับเกษตรกรผู้ไม่ได้เป็นสมาชิก คนท. ก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ เนื่องจากเป็นนโยบายที่ออกมา กระทั่งหัน ไม่มี การเตรียมการ วางแผนที่ดี สร้างกลไกระบบรองรับ โดยให้นายอำเภอ โดยปลัดอำเภอเป็น ประธานระดับอำเภอ ผู้ว่าฯเป็นประธานระดับจังหวัด ใช้นายอำเภอเป็นผู้ปฏิบัติ การแก้ปัญหานี้ นอกระบบของนโยบายขึ้นทะเบียนคนจนก็คือ ปลัดอำเภอก็จะเรียก (โดยหลักการ) เจ้าหนี้ลูกหนี้มาคุยกัน ใกล้ เกลี่ยประណหมนี้ เพื่อโอนหนี้ แต่ข้อเท็จจริงก็คือ มี 2 แนวทาง(แกนนำเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย, 2549 บทสัมภาษณ์)

1. ปลัดอำเภอเรียกลูกหนี้มา ไม่เรียกเจ้าหนี้ และบังคับให้ลูกหนี้ยอมลดดอกเบี้ยลงทะเบียนคนจน และตัวปลัดอำเภอก็ทำบันทึกถึงกรมการปกครองว่า สามารถประណหมนี้ได้แล้ว ดังนั้นยอดที่แก้ปัญหาได้ แล้วยิ่งสูงแต่ความจริงไม่ได้แก้อะไร ลูกหนี้ก็ต้องยอมเพราะเป็นนายอำเภอ นายทุนเงินกู้ก็มีอิทธิพลมากซื้อ ข้าราชการได้ทั้งหมด จึงแก้ปัญหาไม่ได้

2. เรียกเจ้าหนี้มา แต่ลูกหนี้ไม่กล้ามา เพราะกลัวเจ้าหนี้มีอิทธิพลมาก ถ้าเจ้าหนี้รู้ ลูกหนี้ก็ถูกเจ้าหนี้ ช่มชู้ ลูกหนี้ไม่กล้า วิธีการก็คือปลัดอำเภอเรียกลูกหนี้ไปคุยก่อน ถ้าลูกหนี้ไม่ยอมลดดอกเบี้ยจากระบบ ปลัดอำเภอจะเรียกเจ้าหนี้มา

3) การได้กลับนโยบายลงทะเบียนคนจน

เมื่อ นโยบายลงทะเบียนคนจน ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับสมาชิกของ คนท. ได้แกนนำจึงหัน กลับมาทำงาน กฟก. เป็นหลัก เมื่อปัญหาแก้ไม่ได้ ปลัดอำเภอ ก็มาบังคับให้สมาชิกของ คนท. ลงนาม ยกเลิกการลงทะเบียนหนี้นอกระบบ ทางแกนนำ คนท. จึงมาประชุมหารือในเรื่องนี้ ที่ประชุมมีมติออกมาว่า ไม่ให้สมาชิก คนท. ที่ลงทะเบียนคนจนแล้วแก้ปัญหาไม่ได้ทุกคน ลงนามยกเลิก

“คราวนี้ปลัดอำเภอก็ให้ชาวบ้านมาเซนต์ยกเลิกทั้งหมด คนที่ไม่มีหลักทรัพย์ หรือหลักทรัพย์ไม่คุ้ม ให้ยกเลิกให้หมด ถ้าสมาชิกคนที่จดทะเบียนแต่ไม่มีหลักทรัพย์มาค้ำต้องไปหาข้าราชการระดับซี 7 มาค้ำ ไม่อย่างนั้นต้องยกเลิก ให้ถือว่าไม่ต้องการให้หน่วยงานราชการมาช่วยเหลือเรื่องนี้สิน” (แกนนำฝ่าย ประสานจังหวัดอุทัยฯ, 2549 บทสัมภาษณ์)

การที่ คนท. ไม่ให้สมาชิกทุกคนลงนามยกเลิกเนื่องจากปัญหาที่แก้ไม่ได้ ไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากความคิดของ สมาชิกคนท. แต่ปัญหาเกิดขึ้นมาจากนโยบายที่ไม่มีประสิทธิภาพการที่ปลัดอำเภอจะให้สมาชิก คนท. ลงนามยกเลิกก็เพื่อจะได้ ส่งเรื่องไปให้กรมการปกครองว่าสามารถแก้ปัญหาได้แล้วเพื่อสร้างผลงาน และนำไปสู่การสร้างตัวเลขของรัฐบาลว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งความเป็นจริงไม่สามารถแก้ปัญหาได้

นี่นอกระบบจึงยัง ไม่ได้แก้ แต่ทิศทางของ คนท. ก็จะแก้กฎหมาย กฟก. ให้มีอำนาจโอนหนี้ นอกระบบเข้ามาเป็นหนี้ในระบบได้

3. ปัจจัยของนโยบายประชานิยมที่ก่อผลกระทบต่อโครงสร้างองค์กร

มีประเด็นคำถามขึ้นมาว่า เมื่อนโยบายประชานิยม โดยเฉพาะนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปีไม่มีผลประโยชน์ใดๆเลยต่อชานาภาคกลาง ซึ่งตอนนั้นก็ มี สกย. ได้มาทำงานอยู่ในพื้นที่ภาคกลางอยู่เป็นจำนวนมาก มีสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนกับ กฟก. ไว้มากมาย

เหตุใดนโยบายประชานิยมของรัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรจึงมีผลกระทบต่อการเคลื่อนไหวเรียกร้องของ กฟก. จนทำให้ประเด็น กฟก. เคลื่อนไม่ออก เมื่อผู้ศึกษาได้ซักถามแกนนำของคนท. ที่เคยทำงานอยู่ใน สกย. มาก่อนจึงพบว่า

นโยบายประชานิยมของรัฐบาล ทักษิณ โดยตัวเนื้อหาของนโยบายไม่ได้สร้างผลกระทบที่รุนแรงต่อเนื้อหาของ กฟก. แต่อย่างไรแต่นโยบายประชานิยมได้สร้างภาพของความเป็นนโยบายขายตรงผ่านกลไกสำคัญของรัฐบาลหลายตัวจนทำให้ประเด็นของ กฟก. เคลื่อนไม่ออก กลไกของรัฐบาลที่เข้ามาทำให้ กฟก. เคลื่อนไม่ออกพอจะสรุปได้ดังนี้

1) กลไกการใช้สื่อที่เป็นเครื่องมือหลักของรัฐ หลังจากที่รัฐบาลประชานิยมได้ดำเนินการนำนโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี และนโยบายประชานิยมอื่นๆ เช่นกองทุนหมู่บ้าน และนโยบายพักชำระหนี้ ออกมาพร้อมกันในช่วงนั้น ผ่าน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ การเสนอข้อมูลของนโยบายประชานิยมรายวัน ทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลแต่เพียงด้านเดียว ข้อมูลของ กฟก. ที่มีความเข้าใจยากและแปลกกว่านโยบายอื่นๆ ในเรื่องการให้ผลประโยชน์แก่ชานา สื่อถือเป็นตัวการหลักในการทำลาย กฟก. ลงจากการที่มติสาธารณะ ต่างเฝ้าจับตามอง นโยบายประชานิยมของรัฐบาลทักษิณเป็นหลัก

กฎหมาย กฟก. ถ้าเป็นปัจเจกชนทั่วไปที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารอย่างลึกซึ้งและเจาะจงว่ามีนโยบายนี้อยู่จริงหรือไม่ และไม่รู้ด้วยว่าจะเอาข้อมูลตรงนี้ได้อย่างไร แม้แต่สื่อก็ยังเสนอเพียงแค่ว่า พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูฯ ในช่วงที่ คนท. ออกชุมนุมประท้วงที่กรุงเทพฯ คนที่ได้รับฟังข่าวก็จะเข้าใจแต่เพียงว่าเป็นมือที่เคลื่อนไหวในนโยบายเก่าๆ ธรรมดาไม่มีอะไรแตกต่าง แต่หลักการสำคัญของนโยบาย กฟก. นั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลตรงนี้ได้ยากมาก แม้แต่ผู้ทำวิจัยเอง ถ้าไม่ได้รับเอกสารเผยแพร่ของ คนท. ก็ไม่อาจรับรู้ถึงหลักการที่แท้จริงของ กฟก. หรือแม้แต่ค้นหาใน Internet ก็ไม่อาจพบหลักการสำคัญของ กฟก. ได้ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา จะพบข้อมูลของ กฟก. ได้อย่างมากที่สุดก็เป็นเพียงตัวบทกฎหมายที่ต้องใช้เวลาใน

การตีความทำความเข้าใจงาน และยังเป็นชาวนาจึงไม่ต้องกล่าวถึงเลยว่าเขาเหล่านั้นจะเข้าถึงข้อมูลนี้ได้
อย่างไร จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งเช่นกันที่ คนท. เหตุใดจึงทำงานกับสาธารณชนน้อย เพราะมุ่งทำงานอยู่กับ
ชาวนา ในการให้ข้อมูลใจความสำคัญของกฟก.เพียงอย่างเดียว โดยยังไม่พร้อมที่จะหันไปมองส่วนอื่นๆ
ของสังคม

เมื่อเทียบกับความเป็นไปได้ในการรับรู้ข้อมูลของสาธารณะต่อ นโยบายประชานิยม ที่สามารถรับรู้
เนื้อหาของนโยบายได้ง่ายๆ เช่นการใช้คำว่า “พืคหนึ่” “กองทุนล้านบาท” เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ส่งตรงถึง
ปัจเจกชนทุกคนได้ตลอดทั้งวัน ทุกช่องทางของสื่อ

การทำลาย กฟก. จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยากสำหรับฝ่ายต่อต้าน และรัฐ อีกทั้งรัฐไม่เพียงแต่ปิดข่าวเรื่อง
กฟก. เท่านั้น รัฐยังใช้กระบวนการบิดเบือนข้อมูลใส่ร้ายป้ายสี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ของกระทรวง
เกษตรเองที่เข้าไปทำงานในสำนักงาน กฟก. ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ถือเป็นกลไกหลักในการบิดเบือน
ใส่ข้อมูลที่เป็นการจงใจทำลาย กฟก. ให้หมดไปโดยง่าย*

2) กลไกการสร้างความเป็นรูปธรรมและรวดเร็ว จะเห็นได้ว่านโยบายประชานิยมที่ผู้วิจัยได้
ทำการศึกษาไว้ในบทที่ 4 นั้น การนำนโยบายมาปฏิบัติ ของทุกนโยบาย สามารถนำมาปฏิบัติจริงง่ายมาก
และนโยบายประชานิยมใช้การเปิดประชุมประชาคมโดยใช้กลไกข้าราชการระดับท้องถิ่น(กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน) หรือการใช้กลไกของธนาคาร เพื่อนำเงินส่งตรงถึงมือปัจเจกชนอย่างรวดเร็วและรัดกุมเป็นต้น
เมื่อเทียบกับ กฟก. ที่ต้องเกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของชาวนาเอง สำหรับ กฟก.การรับรู้ถึงหลักการ
สำคัญของ กฟก. เป็นไปได้ยากแล้ว กว่า กฟก. จะมีผลต่อชาวนาได้จริง ก็ต้องเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของ
กลุ่มเกษตรกรก่อน รัฐบาลประชานิยมไม่มีความต้องการให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นแน่นอน กระบวนการทำ
ให้ กฟก.เห็นผลจึงเป็นไปได้ยากกว่า ประชานิยมอย่างมาก อีกทั้งกว่าที่ตัวนโยบายของ กฟก. จะผ่าน
กระบวนการนโยบายไปได้ ก็ต้องผ่านการประชุมของคณะกรรมการต่างๆ ใน กฟก.มีถึง 3 คณะกรรมการ
ตามกฎหมาย ภายในแต่ละคณะกรรมการก็ประกอบไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความขัดแย้งกัน อีกทั้ง
งบประมาณที่จะใช้โอนหนึ่ก็ต้องผ่านมติคณะรัฐมนตรี และสุดท้ายก็คือเจ้าหน้าที่(สถาบันการเงินต่างๆ) ที่
จะต้องยอมลงนามให้เกิดการโอนหนึ่ แม้เจ้าหน้าที่เป็นสำนักงานใหญ่ยอมโอนหนึ่ แต่เจ้าหน้าที่เป็นสาขาก็ไม่
ยอมทำตามอีกโดยอ้างว่ายังไม่ได้รับคำสั่งจากสำนักงานใหญ่

จากที่กล่าวมาเป็นเพียงขั้นตอนการแก้ปัญหาหนึ่เท่านั้น ยังไม่รวมขั้นตอนการเสนอโครงการผลิต
รวบรวมรับซื้อผลผลิต การแปรรูป-เพิ่มมูลค่า และการตลาดแม่แต่น้อย ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนาน
พอสมควรว่าจะสามารถทำให้ กฟก. ไปถึงจุดนั้นได้

* ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจภาคสนาม เกี่ยวกับการเรียกร้องของคนท. ต่อรักษาการเลขาธิการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนา
เกษตรกร เรื่องให้พนักงานดำเนินคดีการสอบสวนหัวหน้าสำนักงาน สาขาราชบุรี เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2549 เพื่อให้
หัวหน้าสำนักงานสาขา รับผิดชอบต่อการทำลาย กฟก.

3) กลไกการดึง(สร้าง)แกนอำนาจของชาวบ้านมาเป็นของตนเอง กลไกตัวนี้ของรัฐบาลถือเป็นกลไกที่มีผลรุนแรงอย่างยิ่ง เนื่องจาก นโยบายประชานิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนหมู่บ้าน SML และ ลงทะเบียนคนจนไม่ใช่แค่เพียง ดึงเอากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ดูเหมือนเป็นคนของชาวบ้านมาเป็นคนของ รัฐบาลประชานิยม แต่ความเป็นจริงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ถูกอำนาจรัฐศูนย์การดึงไปเป็นของตน กระบวนการนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2500 แล้วอย่างที่ผู้ศึกษา ได้กล่าวไว้ในตอนต้นบทที่ 3 ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกลายเป็นตัวแทนของพ่อค้าข้าว นักธุรกิจที่จะมาทำธุรกิจในหมู่บ้าน หรือเป็นตัวแทนของ หน่วยงานรัฐ ในกระบวนการซื้อขายผลผลิต ซึ่งต่อมาก็มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน คน เหล่านี้บางครั้งก็สามารถเป็นคนของภาคประชาสังคมได้ อย่างเช่น สกย. เองก็มาขยายงานในเรื่อง กฟก. กับ คนเหล่านี้ แต่เมื่อนโยบายประชานิยมออกมา คนเหล่านี้ก็กลับไปเป็นคนของรัฐบาลที่ดำเนินนโยบาย ประชานิยม

ห เกมองให้ลึกมากกว่านั้น นโยบายประชานิยมได้สร้างแกนอำนาจสำคัญในหมู่บ้านขึ้นมาเป็นของ รัฐบาลประชานิยมเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านบางครั้งอาจไม่เป็นที่เชื่อถือของชาวบ้าน เพราะ มักจะกลายเป็นกลไกของรัฐบาลได้เสมอ รัฐบาลประชานิยมจึงได้ออกแบบกระบวนการสร้างแกนนำใน หมู่บ้านขึ้นมาใหม่ ซึ่งกระบวนการนี้ ได้ผลที่มีประสิทธิภาพอย่างมากและ คนกลุ่มนี้(เท่านั้น) ที่ได้ ผลประโยชน์ที่แท้จริงจากนโยบายประชานิยม ซึ่งจะมีรายละเอียดอยู่ในผลกระทบของนโยบายกองทุน หมู่บ้านที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น กลุ่มคนเหล่านี้ก็คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทั้ง 15 คน ที่เกิดขึ้นมา จากชาวบ้านเลือกขึ้นมาเองหลังจากการประชุมประชาคมหมู่บ้าน สิ่งนี้สามารถทำให้รัฐบาลมั่นใจได้เลยว่า คนเหล่านี้ต้องเป็นที่นิยมชมชอบของชาวบ้าน มิฉะนั้นชาวบ้านก็คงไม่เลือกขึ้นมา เมื่อชาวบ้านเลือกเขา เหล่านี้ขึ้นมาแล้ว ในช่วงแรกของการดำเนินนโยบายประชานิยม เขาเหล่านั้นก็ยังเป็นคนของชาวบ้านอยู่ แต่เมื่อเขามองเห็นผลประโยชน์ที่จะสามารถหาได้จากนโยบายกองทุนหมู่บ้าน เขาเหล่านั้นก็จะกลายเป็น กลุ่มคนที่ต้องของคุณรัฐบาลที่ออกนโยบายประชานิยมออกมาให้พวกเขาหาประโยชน์ และสิ่งที่รัฐบาล ตามความหมายของประชานิยมต้องการมากที่สุดก็คือ การรวมตัวกันไม่ได้ของมวลชนในระดับล่าง ที่ ชาวบ้านในหมู่บ้านต่างพากันทะเลาะกัน แย่งแย่งผลประโยชน์กันภายในหมู่บ้าน จนรวมตัวกันไม่ได้ ไม่มี อำนาจมาต่อรองรัฐบาลแต่อย่างใด และแกนนำในหมู่บ้านที่มีอุดมการณ์เพื่อผลประโยชน์ของชาวบ้านอย่าง มั่นคง ก็ต้องถอยห่างออกจากคณะกรรมการนี้ แล้วให้ชาวบ้านขัดแย้งกันต่อไป

การออกแบบกระบวนการสร้างแกนนำในหมู่บ้าน มีพัฒนาการไม่หยุดยั้ง รัฐบาลได้ ออกแบบการ สร้างแกนนำในหมู่บ้านขึ้นมาอีก ในนโยบาย SML ซึ่งมีทั้งการสร้างแกนนำในหมู่บ้าน จาก สิ่งที่ นายกรัฐมนตรีเรียกว่า ผู้นำธรรมชาติ ประกอบกับอำนาจในการชักจูงชาวบ้านให้มานิยมผู้นำธรรมชาติให้ มาขึ้นด้วยการเป็นตัวกลางประสานผลประโยชน์ในหมู่บ้าน และถือว่าผู้นำทั้งหมดที่เกิดขึ้นมาจาก การประชุม ประชาคม SML เป็นผู้เสียสละต่อชาวบ้าน เป็นที่นิยมชมชอบของชาวบ้าน

นโยบายประชานิยมโดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและ SML ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ก็มีประโยชน์กับรัฐบาลตามความหมายประชานิยมทั้งสิ้น เช่น ถ้านโยบายล้มเหลว รัฐบาลก็จะได้

ประโยชน์ จากการที่มวลชนแตกแยกรวมตัวกันไม่คิด ไม่สามารถรวมตัวกันมาเรียกร้องหรือต่อต้านรัฐบาลได้ ถ้าในบางหมู่บ้านที่มีประชาสังคมในชุมชนที่เข้มแข็งจริง สามารถดึงเอานโยบายประชานิยมมาปฏิบัติด้วยตนเองจนกลายเป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ก็จะทำให้รัฐบาลได้รับความนิยมนอกร่วมกัน การดำเนินนโยบายประชานิยมของรัฐบาล จึงมีแต่ได้ไม่มีเสียหายนแก่รัฐบาล และสุดท้ายรัฐบาลก็จะได้รับการกล่าวขานว่า "เห็นหัวคนจน" ในที่สุด

2. ผลกระทบในด้านโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและสังคม

รูปแบบการเคลื่อนไหวต่อสู้ของเครือข่ายหนี้สินชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย(คนท.) เป็นรูปแบบที่เน้นการชุมนุมกดดันรัฐบาลด้วยมวลชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นรูปแบบที่องค์กรเคลื่อนไหวมักใช้กันในยุคปัจจุบัน เพื่อทำการเปิดช่องทางเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายของสถาบันที่เป็นทางการ ภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร(กฟก.) การวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย และการโต้กลับ ทั้งการสนับสนุน วิชาการวิจารณ์ ต่อต้าน โดยคนท. สามารถวิเคราะห์ได้จากเหตุการณ์การชุมนุมประท้วง ผ่านรูปแบบวิธีการเคลื่อนไหวลักษณะต่างๆ พัฒนาการขององค์กร ทั้งยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี เป้าประสงค์ที่แอบแฝงอยู่ในการชุมนุมแต่ละครั้ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นท่าทีของรัฐบาลในแต่ละช่วงที่ ตอบรับการชุมนุมของ คนท. ที่แตกต่างกัน และสุดท้ายการชุมนุมได้สร้างพัฒนาการของพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรอีกด้วย

การชุมนุมใหญ่ของคนท. ในรอบ 40 เดือนที่ผ่านมา มีการชุมนุมใหญ่ถึง 63 ครั้งนับตั้งแต่การชุมนุมปิดศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ จนล่าสุดการชุมนุมปิดธนาคารพาณิชย์ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกการชุมนุมที่มีพัฒนาการสำคัญออกมา 16 ครั้งด้วยกัน โดยทำการแบ่งเป็นช่วงปี พร้อมทั้งการสรุปวิเคราะห์ท่าทีของรัฐบาล พัฒนาการขององค์กร และพัฒนาการของ กฟก. ในตอนท้ายของแต่ละปี ดังนี้

- 1) การชุมนุมใหญ่ในช่วงปี 2546
- 2) การชุมนุมใหญ่ในช่วงปี 2547
- 3) การชุมนุมใหญ่ในช่วงปี 2548
- 4) การชุมนุมใหญ่ช่วงต้นปี 2546

1. การชุมนุมใหญ่ช่วงปี 2546

1) การชุมนุมประท้วงปิดศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ (การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 1)

การเคลื่อนไหวครั้งแรกของเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทยเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของชาวนาในจังหวัดเพชรบุรี ที่เห็นว่าพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 หมายความว่าชาวนาที่เป็นหนี้สินได้รับการคุ้มครองจากพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นสิทธิที่ชาวนาจะไม่ต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้รายเดิมอีกต่อไป ชาวนาเพชรบุรีจึงได้เสนอคำขั้ว

“ไม่ได้เบียดเบียนอย่างนี้ รือโอนหนี้ตามกฎหมาย” ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 สมาชิก คนท. 108 คนร่วมกัน ระดมชานาจังหวัดเพชรบุรีที่มีปัญหาหนี้สินประมาณ 300 คน จัดการประชุมขึ้นหน้าอาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาเพชรบุรี เรียกร้องให้ ธ.ก.ส. หยุดเร่งรัดหนี้สินทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย กับลูกหนี้ที่เป็นสมาชิก กฟก. ธ.ก.ส. ขอมอบข้อเรียกร้องซึ่งเป็นชัยชนะครั้งแรกในการเรียกร้องครั้งแรก อย่างไรก็ตาม เมื่อ คนท.สลายการประชุม ธ.ก.ส.กลับสั่งให้สหกรณ์การเกษตรออกไปติดตามทวงหนี้แทน (สหกรณ์การเกษตรทำธุรกิจการเงินด้วยการกู้เงินมาจาก ธกส.ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 แล้วนำมาปล่อยกู้ ต่อให้เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 เป็นอย่างต่ำ) ในวันที่ 5 ธันวาคม 2545 หลังจากการประชุมของ สมาชิกชานาเพชรบุรี ได้เกิดการชุมนุมด้วยชานาเพชรบุรีกว่า 600 คน ที่ศาลากลางจังหวัด*

จากการชุมนุมในครั้งนี้ทำให้มีการชุมนุมของชานาภาคกลางจังหวัดต่างๆอีก 19 จังหวัดตามมา เช่น (เครือข่ายหนี้สินชานาแห่งประเทศไทย 2546:17)

19 มกราคม 2546 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมนุมประมาณ 500 คน

24 มกราคม 2546 ชัยนาท ทำการชุมนุมประมาณ 3,000 คน

24 กุมภาพันธ์ 2546 สระแก้ว ทำการชุมนุมประมาณ 1,700 คน

5 มีนาคม 2546 ตรวด ทำการชุมนุมประมาณ 1,500 คน

นอกจากนี้หลังจากการประชุมของ 4 จังหวัดข้างต้น ก่อให้เกิดการชุมนุมกันขึ้นอีกหลายจังหวัด ตามลำดับประกอบด้วย อ่างทอง ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี ราชบุรี อุทัยธานี จันทบุรี สมุทรปราการ ประจวบคีรีขันธ์ ระยอง นครปฐม สิงห์บุรี ในขณะที่จังหวัด ชลบุรี ลพบุรี ปทุมธานี นครสวรรค์ และ กาญจนบุรี ก็ได้ทำการชุมนุมต่อมาเช่นกัน พร้อมทั้ง พันธมิตรภาคเหนือ เช่น เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และเพชรบูรณ์ เป็นต้น(เครือข่ายหนี้สินชานาแห่งประเทศไทย 2546:19)

ในขณะที่ นครนายก เป็นจังหวัดที่ไม่ได้เป็นสมาชิกคนท. เนื่องจากผู้นำเดินแนวทางผิดพลาด ไม่นำ มวลชนปิดศาลากลางให้ผู้ว่าฯสั่งการไปยัง ธ.ก.ส. แต่กลับไปเจรจากับผู้ว่าราชการจังหวัดแบบส่วนตัวที่ไม่ ก่อให้เกิดผลการระงับหนี้สินของเกษตรกร กลายเป็นผู้นำกินยาแทนมวลชน”รับเหมาทำแทนมวลชน” ทาง คนท. จึงได้ลงมติตัดผู้นำนครนายก ที่เดินแนวทางผิดพลาดออกจากขบวนการในเดือนมีนาคม 2546 (เครือข่ายหนี้สินชานาแห่งประเทศไทย 2546:22)

กระบวนการชุมนุมปิด ธ.ก.ส. สหกรณ์ จนถึงศาลากลางจังหวัด เครือข่ายหนี้สินชานาแห่งประเทศไทย(คนท.)ถือเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการ หรือเป็นทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธี กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายนั้น คือเพื่อให้ปัญหาของเกษตรกรได้รับการแก้ไขโดยเกษตรกรเองมิใช่การ รับเหมาทำแทนเสมือนการกินยาแทนคนป่วย ส่วนที่เป็นยุทธวิธีหรือวิธีการ คือการให้เกษตรกรเรียนรู้ใน

* ชานาจังหวัดเพชรบุรีกว่า 600 คน ได้จัดการชุมนุมขึ้นที่หน้าศาลากลางจังหวัด เพื่อเรียกร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตั้ง ตัวกลางในการแก้ไขปัญหา (ใช้อำนาจทางการบริหารแก้ไขปัญหา)

การแก้ปัญหาด้วยตนเอง เห็นและเชื่อมั่นพลังของตนเอง รวมทั้งเป็นการพัฒนาจังหวะก้าวของการต่อสู้ต้องเริ่มพัฒนาจากเล็กสู่ใหญ่ จากง่ายสู่ยาก จากอ่อนสู่แข็ง เนื่องจากเกษตรกรภาคกลางไม่เคยมีประวัติและประสบการณ์ในการรวมกลุ่ม การเคลื่อนไหวต่อสู้ด้วยการชุมนุม เริ่มจากการชุมนุมวันเดียวพัฒนาไปสู่การชุมนุมยืดเยื้อในอนาคต เริ่มจากการแก้ปัญหาเด็กเฉพาะหน้า (Micro) ไปสู่การแก้ปัญหาในระดับโครงสร้างทางนโยบาย (Macro) นั่นคือกระบวนการให้มวลชนเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติที่เป็นจริง มิใช่ให้คณะแกนนำมานั่งวิเคราะห์กันทั้งระบบ ถกเถียงกันเรื่องแนวคิด วางยุทธศาสตร์สั้น-ยาว เป็นต้น วิธีการเช่นนั้นจะสร้างระยะห่างจากมวลชน ในที่สุดคนท. เชื่อว่าจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการต่อสู้และเกิดความเหินห่างระหว่างมวลชนกับคณะแกนนำ ประการสำคัญคือ พื้นฐานของแกนนำเกษตรกรภาคกลางมิใช่อดีตนักเคลื่อนไหวที่มีประสบการณ์ หากใช้วิธีการเช่นนั้นจะยิ่งส่งผลให้ยังเกิดการนำเดี่ยวและผู้นำเดี่ยวจากคนเพียงไม่กี่คนที่รู้มากกว่าคณะแกนนำส่วนใหญ่ ซึ่งก็คือ การเรียนรู้และพัฒนาไปพร้อมกันหรือใกล้เคียงกัน นั่นคือหลักการสำคัญที่ใช้นำการเคลื่อนไหวตลอดช่วงกว่า 3 ปีที่ผ่านมา ของคนท.

การแก้ปัญหารูธรรมเฉพาะหน้าของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกด้วยวิธีการดังกล่าว เป็นการจัดระบบที่เป็นกระบวนการ (Process) ทั้งกระบวนการการแก้ไขปัญหา กระบวนการคิด กระบวนการมองปัญหา กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ที่มีหลักการสำคัญคือ “จากรูปธรรมสู่รูปธรรม” ที่มีความสอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวนาคือ “จะลงมือทำอะไรต้องเริ่มจากรูปธรรมที่จับต้องได้” (ดังเช่นที่ชาวนาเคยวิจารณ์การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการเกษตรว่า “เป็นพวกเกษตรกรรมนำลาย” คือพวกที่เอาแต่พูด เอาแต่เสนอ เอาแต่วิเคราะห์ เป็นต้น) สู่อุปการจัดรูปเป็นขบวนการ (Movement) ในการพัฒนาเป็นขบวนการชาวนาคือไปในอนาคต ซึ่งต้องใช้การสะสมชัยชนะไปที่ละขั้น สะสมกำลังไปที่ละส่วน เพื่อการเคลื่อนไหวต่อสู้ที่ยกระดับสูงขึ้นทั้งเป้าหมายและวิธีการ เพื่อให้เกิดพัฒนาการเป็นขบวนการเคลื่อนไหวของชาวนา ต่างจาก พลเมืองชาวนา ที่ทำได้เพียง ร้องเรียนและยื่นฎีกาคำอ้อนวอนนั้น อาทิ จากการปิด ธ.ก.ส. จังหวัดสุราษฎร์ธานี ธ.ก.ส. สำนักงานใหญ่ จากการปิดสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีกรมส่งเสริมสหกรณ์-กรมตรวจบัญชีสหกรณ์-กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากการปิดศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานีเขียบรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทย จากกำลังชาวนาที่เข้าร่วม 108 คน พัฒนาไปเป็นพัน เป็นหมื่น เป็นแสน และเป็นหลายแสน เป็นต้น แนวคิดข้างต้นสะท้อนออกเป็นรูปธรรมของกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่อสู้ในรอบกว่า 3 ปีของคนท. (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์) ดังนี้

2) กิจกรรมชุมนุมกดดันรัฐบาลเพื่อให้ดำเนินนโยบาย (การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 2)

23-24 มิถุนายน 2546 จากการที่แต่ละจังหวัดเป็นอิสระ แต่ในสถานการณ์มีกลุ่มผลประโยชน์ กองทุนฯ และฝ่ายการเมืองกำลังจะพากองทุนไปในจุดที่ล้มเหลว กลุ่มเครือข่าย 19 จังหวัดของภาคกลางจึงจัดประชุมเครือข่ายทั่วประเทศขึ้นอย่างเป็นทางการ ครั้งแรกในวันที่ 27 มีนาคม 2546 เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งแลกเปลี่ยนสินค้ากันในเครือข่ายฯ ลักษณะองค์กร การจัดองค์กร มีการพูดถึงการร่างธรรมนูญของเครือข่ายแต่ในที่ประชุมลงมติว่าทางเครือข่ายจะใช้ จริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาวนาเป็น

ธรรมนูญองค์กร โดยไม่มีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร ให้การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งให้เป็นมติของสมาชิกทั้งจังหวัด ภาค ประเทศ เมื่อมีการประชุมในครั้งที่สอง 18 พฤษภาคม 2546 เพื่อร่วมกันสรุปประเด็นการเรียกร้อง เพื่อการแก้ไขปัญหากองทุนฯ(กฟก.) ได้ข้อสรุปร่วมกัน 12 ข้อ โดยรวมเป็นข้อเรียกร้องในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการของกองทุนฯ เช่น 1.การขึ้นทะเบียน 2.การรับรององค์กรเกษตรกร 3.แบบฟอร์มการขึ้นทะเบียนหนี้สิน... 6.ลงนามแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานประจำจังหวัด... 8.งบประมาณตามแผนโครงการ 10.ปลดเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมเสียหายต่อกองทุนฯ 11.ถอดถอนผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนที่ขัดขวางการพัฒนาของกองทุน 12.ถอดถอนประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ แนวทางทั้ง 12 ข้อนี้ นำไปสู่การกำหนดมาตรการเคลื่อนไหวเพื่อบรรลุข้อเรียกร้อง คือมาตรการชุมนุมใหญ่ 3จุดในกรุงเทพฯ ในวันที่ 26 พฤษภาคม 2546 มีการเตรียมการยึดเยื้องถึง 7 วัน(เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย 2546:43)

การดำเนินการนัดรวมพลังชุมนุมกดดันในครั้งนี้ทำให้ สำนักงานใหญ่กองทุนฟื้นฟูฯ นายผดุงศักดิ์ พิณเสน รักษาการเลขาธิการกองทุนฯออกมารับมติทั้งหมดที่ทำได้ไปดำเนินการแก้ไข ที่ประชุมเครือข่ายฯ จึงมีมติให้เลขาธิการกองทุนฯทำงานของท่านตามที่รับปากไว้ แต่อีก 2 แห่งในข้อเรียกร้องที่ 5 และ 12 คือ 5.ประสานงานกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ลงนามถอดถอนอำนาจของเกษตรและสหกรณ์จังหวัดทุกจังหวัดในฐานะรักษาการหัวหน้าสำนักงานกองทุนฯประจำจังหวัด 12.และให้คณะกรรมการกองทุนฯ แจ้งต่อประธานวุฒิสภาถึงความเหมาะสมในตำแหน่งของประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ของนาย อนันต์ ดาโรดม ที่กล่าวหาต่อกองทุนฯ ด้วยการฟังความข้างเดียว ในที่ประชุมลงมติว่า เป็นอำนาจที่นอกเหนืออำนาจของเลขาธิการกองทุนฯ คนท.จะไปทำการปลดเองที่หน้าสภาและกระทรวงเกษตร มติที่ประชุมจึงยืนยันที่จะชุมนุมต่ออีก 2 แห่งติดกันในวันที่ 24 มิถุนายน 2546(เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย 2546:45)

การชุมนุมเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2546 เวลาประมาณ 21.00 น. ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เวลา 6.00 น. จึงประกาศให้ชาวนาที่เข้าร่วมชุมนุมไปรวมตัวกันที่รัฐสภาเป็นที่ชุมนุมที่แรก โดยมีประเด็นที่เรียกร้องคือให้ประธานรัฐสภา ประธานกรรมการกิจการรัฐสภา ปลดนายอนันต์ ดาโรดม ออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา เนื่องจาก นายอนันต์ ดาโรดม และพวก เสนอให้กองทุนฯ หยุดทำธุรกรรม ความหมายคือ “ยุบกองทุนฯ” เวลา 10.00น ประธานรัฐสภานายอุทัย พิมพ์ใจชน ออกมารับหนังสือจากตัวแทน คนท. และกล่าวกับที่ชุมนุมว่าจะรีบแก้ไขปัญหาโดยเร็ว (เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย 2546:48)

ต่อมาเวลา 11.00 น. จึงย้ายไปชุมนุมต่อที่หน้ากระทรวงเกษตรเป็นแห่งที่สอง ด้วยผู้เข้าร่วมชุมนุมประมาณกว่า 4 หมื่นคน เพื่อเรียกร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม ให้ถอดถอนอำนาจเกษตรและสหกรณ์จังหวัดทั่วประเทศออกจากหัวหน้าสำนักงานกองทุน เนื่องจากเกษตรและสหกรณ์จังหวัดขัดขวางการทำงานของกองทุนฯและกล่าวหาองค์กรเคลื่อนไหวภายใต้กองทุนฯว่าเป็นองค์กรเถื่อนมีการเก็บเงิน ทางคนท.เห็นว่าเป็นการโจมตีเพื่อขัดขวางการรับรู้สิทธิของชาวนาใน กฟก. ใน

เวลา 12.30 น. ผู้นำการประชุมจึงเสนอให้ปิดล้อมกระทรวงเกษตรฯ ทุกด้าน กดดันเพื่อให้เกิดการเจรจาตามแผนในเวลาบ่ายโมงตรง ทำให้ปลัดกระทรวงเกษตรฯ (นายบรรพต หงษ์ทอง) รีบมาติดต่อให้แกนนำการประชุมเข้าเจรจาทันทีในเวลา 14.00 น. และในเวลา 15.00 น. ตัวแทนคนท. ที่ไปเจรจา แจ้งออกมาที่เวทีว่า นายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ ไม่มีหน้าที่ในการเจรจาครั้งนี้กลับมาเจรจาแทน รัฐมนตรีว่าการซึ่งรักษาการตามกฎหมาย ไม่ยอมรับข้อเสนอ และปรามาสการประชุมครั้งนี้มีคนหนุนหลังการประชุมจึงแยกกันออกเป็นสี่สายเพื่อปิดประตูกระทรวงเกษตรฯ ทั้งสี่ประตูไม่ให้ใครเข้าออก การกดดันในครั้งนี้ใช้เวลากว่า 2 ชั่วโมง แม้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล (พ.ต.ท.จักรทิพย์ ภูษุธร ณ อยุธยา) ขึ้นมาบนเวทีขอร้องก็ตาม ทำให้เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการ (นายสุภรณ์ ธรธาดา) ได้ออกมายอมรับข้อเสนอบนเวทีการประชุม และจะให้ผู้แทนคนท. รวม 6 คนเป็นผู้ติดตามการดำเนินการตามข้อเรียกร้องและการแก้ปัญหากองทุนฯ ทำให้ที่ชุมนุมพอใจและประกาศสลายตัวในที่สุดในเวลา 17.30 น. ของวันที่ 24 มิถุนายน 2546 พร้อมประกาศว่าจะกลับมาชุมนุมอีกเป็น 4-5 เท่า ถ้าข้อตกลงไม่เป็นผล (เครือข่ายหนังสือชนวนาแห่งประเทศไทย 2546:51-57)

หลังจากการประชุมครั้งใหญ่ ครั้งนี้แล้ว คนท. ได้ดำเนินการติดตามการนำนโยบายกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (กฟท.) ไปปฏิบัติของรัฐอย่างจริงจัง โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหวรูปแบบต่างๆ ทั้งการสนับสนุน วิพากษ์วิจารณ์ ชุมนุมประท้วง สลับสับเปลี่ยนกันไปตามท่าทีของรัฐบาลดังนี้

3) ชุมนุมเรียกร้องให้สำนักงานกองทุนฯ ออกใบรับรองหนี้ (การประชุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 3)

17 ตุลาคม 2546 มีการชุมนุมของสมาชิกคนท. ประมาณ 3,000 คน ปิดล้อมสำนักงานใหญ่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร บริเวณตลาด อตจ.สวนจตุจักร เพื่อเรียกร้องให้สำนักงานกองทุนฯ ออกใบรับรองหนี้ให้กับสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนหนี้ไว้แล้ว เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการต่อสู้ในชั้นศาลสำหรับสมาชิกที่ถูกฟ้อง เนื่องจากการชุมนุมในระหว่างที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมสุดยอดของผู้นำ APEC รัฐบาลจึงใช้มาตรการทุกวิถีทางในการสกัดกั้นการเดินทางเข้ามาชุมนุมของเกษตรกร เนื่องจากไม่มั่นใจว่าเกษตรกรจะเข้าไปสมทบกับกลุ่มที่กำลังเคลื่อนไหวคัดค้านการจัดประชุมดังกล่าว หรือไม่ มีการสกัดกั้นรถทุกคันทุกจังหวัดที่จะเข้ากรุงเทพฯ ด้วยวิธีการข่มขู่จะถอนใบอนุญาตประกอบการขนส่ง รถปิคอัพที่เข้ากรุงเทพฯ หากบรรทุกคนมากผิดปกติกจะถูกสกัดด้วยการขอร้อง หรือกระทั่งหาเหตุข้อกฎหมายมาต่อรองกับเจ้าของรถหรือคนขับ เป็นต้น สมาชิกที่เข้าร่วมชุมนุมจึงน้อยกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้หลายเท่าตัว ที่ี้อุดมคติมาได้ส่วนใหญ่คือบรรดาแกนนำ

เป็นครั้งแรกในการชุมนุมของคนท. ที่มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ (Volume) เพื่อตอบโต้กับศูนย์บัญชาการของฝ่ายรัฐบาล (ที่มีข่าวจากภายในรัฐบาลว่ามีนายเนวิน ชิดชอบ เป็นผู้รับผิดชอบ) ชนิดที่น่าที่ต่อหน้าทีตลอดคืนวันที่ 16 ตุลาคม 2546 แต่เมื่อสามารถจัดการชุมนุมได้ตามแผน แม้ว่ากำลังจะไม่ได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ประมาณ 30,000 คนก็ตาม รัฐบาลโดยสำนักงานกองทุนฯ ก็รีบออกใบรับรองหนี้ให้ทันที โดยมีเงื่อนไขว่าหากได้รับใบรับรองหนี้แล้วเกษตรกรต้องสลายการชุมนุม

เหตุผลสำคัญในการต่อสู้เพื่อให้ได้ใบรับรองหนี้ก็คือ เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการต่อสู้ในชั้นศาล ที่เกษตรกรกำลังถูกเจ้าหนี้ดำเนินกรฟ้องร้องต่อศาล เพื่อแสดงว่าเกษตรกรรายนั้นขึ้นทะเบียนหนี้กับสำนักงานกองทุนแล้ว คนท. ใช้วิธีการให้แกนนำ (ไม่ใช่ทนายเพราะเกษตรกร ไม่มีเงินจ้างทนาย ใช้หลักการต่อสู้ด้วยสิทธิการแถลงของจำเลย โดยแกนนำเป็นตัวแทนซึ่งใช้ได้ผลตลอดมา เป็นวิธีการที่บรรดาแกนนำคิดค้นกันเองนำร่องโดยจังหวัดนครนายก) ขึ้นแถลงต่อศาลเพื่อให้ศาลเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป เหตุผลในข้อกฎหมายก็คือ เมื่อเกษตรกรรายใดขึ้นทะเบียนหนี้กับสำนักงานกองทุนแล้วก็คือว่าสำนักงานกองทุนจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้แทนแก่เกษตรกร เกษตรกรจะได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย กฟก. ซึ่งใช้ได้ผลจริง คดีประเภทนี้กว่า 1,500 คดี เฉพาะเกษตรกรที่เป็นสมาชิก คนท. (ไม่รวมเกษตรกรนอกสังกัดเครือข่ายฯ) ได้รับความเมตตาจากศาลทุกราย ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

กล่าวโดยสรุปการประชุมในช่วงปี 2546 พบว่า ท่าทีของรัฐ ในช่วงต้นปีรัฐบาลได้รับกระแสการเรียกร้องในเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินเกษตรกรทำให้รัฐบาลเริ่มให้ความสนใจ แต่ยังไม่มีการตอบสนองได้ที่รุนแรงมากนัก เห็นได้จากกรณีที่รัฐยอมให้ กฟก. ดำเนินการได้ในเรื่องระเบียบและโครงสร้างต่างๆ อีกทั้งผู้มีอำนาจต่อ กฟก. ในรัฐบาลบางคนมีการแสดงท่าทีที่จะยกเลิก กฟก. ออกมาอยู่เป็นระยะ

พัฒนาการขององค์กร และยุทธวิธีการเคลื่อนไหว การชุมนุมของคนท. เริ่มคืบคลานมาจากการชุมนุมปิดล้อมระดับจังหวัด และในปี 2546 ได้ทำการยกระดับการชุมนุมมาที่ รัฐสภา กระทรวงเกษตรฯ สำนักงานใหญ่ของกฟก. เป็นต้น ซึ่งการชุมนุมเหล่านี้มีทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบาย และเป็นการโต้กลับ ผู้มีอำนาจในรัฐบาลบางคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ กฟก.

พัฒนาการของ กฟก. ในช่วงปีนี้มีความคืบหน้าในเรื่องระเบียบและโครงสร้างต่างๆ ของ กฟก. คนท. ได้เข้ามาแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ เช่น การขึ้นทะเบียน การรับรององค์กรเกษตรกร แบบฟอร์มการขึ้นทะเบียนหนี้สิน.. เป็นต้น และในปีนี้สามารถกดดันจนได้รับใบรับรองความเป็นสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนไว้

2. การชุมนุมใหญ่ช่วงปี 2547

1) การชุมนุมปลดปล่อยสำนักงานกองทุนให้เป็นอิสระและการแก้ไขปัญหาหนี้สิน (การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 4)

ระหว่างวันที่ 8-10 มีนาคม 2547 เป็นประเด็นสืบเนื่องมาจากการชุมนุมเมื่อ 24 มิถุนายน 2546 ที่เรียกร้องให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์คืนอำนาจการบริหารงานสำนักงานสาขาในส่วนภูมิภาคให้กับกองทุนฯ ด้วยการถอดถอนเกษตรและสหกรณ์จังหวัดออกจากตำแหน่งรักษาการหัวหน้าสำนักงานสาขา แต่ในขณะนั้นสำนักงานกองทุนฯ เองยังไม่มีระเบียบในการบริหาร/จัดการสำนักงานสาขาองรับ แต่เมื่อสำนักงานกองทุนฯ ออกระเบียบว่าด้วยการกระจายอำนาจแล้วเสร็จ (ระเบียบการบริหาร/จัดการสำนักงานสาขา) รัฐบาลโดยรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ในฐานะประธานคณะกรรมการกองทุนฯ กลับไม่เรียกประชุมเพื่ออนุมัติร่างระเบียบฉบับดังกล่าว เครือข่ายจึงจัดการชุมนุมเพื่อกดดันให้มีการประชุม

พิจารณาร่างระเบียบดังกล่าว ระเบียบสำคัญ 2 ระเบียบที่เป็นเป้าหมายหลักของการชุมนุมครั้งนี้คือ 1) ระเบียบว่าด้วยการจัดการหนี้สินเกษตรกร ซึ่งหากระเบียบนี้ไม่ได้รับการอนุมัติก็ไม่สามารถจัดการหนี้สินเกษตรกรได้ และ 2) ระเบียบว่าด้วยการกระจายอำนาจ ที่มีสาระสำคัญคือ ให้จัดตั้งสำนักงานสาขาที่เป็นอิสระจากกระทรวงเกษตรฯ รวมทั้งระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 8 ระเบียบ

เกษตรกรจำนวนประมาณกว่า 60,000 คนเข้าถึงลานพระบรมรูปทรงม้าในเช้ามีดของวันที่ 8 มีนาคม 2547 ส่งตัวแทนยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล มีสาระสำคัญคือ ให้มีการจัดการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นการเร่งด่วนในวันที่ 10 มีนาคม 2547

วันที่ 9 มีนาคม พนักงานรัฐวิสาหกิจที่ส่วนใหญ่เป็นพนักงานจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจำนวนประมาณกว่า 60,000 คน เข้าร่วมชุมนุมสมทบพลที่ลานพระบรมรูปทรงม้า มีการออกแถลงการณ์ร่วมกรรมกร-ชาวนา แล้วตั้งขบวนเดินไปปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลร่วมกัน

เวลาประมาณ 13.00 น. ฝ่ายคนท. จึงแยกไปปิดล้อมกระทรวงเกษตรฯ เพื่อติดตามข้อเรียกร้องที่ยื่นไปแล้วเมื่อวันก่อน นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ในสมัยนั้นได้ออกมารับข้อเรียกร้องและตอบข้อเรียกร้องบนเวทีการชุมนุมด้วยตนเอง ก่อนที่จะมีการเปิดห้องเจรจาเสียด้วยชำ ประเด็นสำคัญคือ รับว่าในวันรุ่งขึ้นคือ 10 มีนาคม จะมีการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคในทุกเรื่อง

10 มีนาคม 2547 เกษตรกรสมาชิกคนท. กว่า 60,000 คนเตรียมพร้อมและเริ่มตั้งขบวนตั้งแต่เวลาประมาณ 11.00 น. เพื่อเตรียมเคลื่อนขบวนไปปิดล้อมทำเนียบรัฐบาล หากไม่มีการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ ตามที่รับปากไว้ เวลาประมาณ 13.00 น. มีการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ ที่ห้องประชุม 301 ของกระทรวงเกษตรฯ จริง และที่ประชุมก็มีมติอนุมัติเรื่องสำคัญทุกเรื่องตามข้อเรียกร้องของคนท. ตามที่นายสมศักดิ์ รับปากไว้ ระเบียบสำคัญประมาณ 10 ระเบียบได้รับการอนุมัติ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจากปี 2543) โดยเฉพาะอย่างยิ่งระเบียบว่าด้วยการจัดการหนี้สินเกษตรกร และระเบียบว่าด้วยการกระจายอำนาจที่ให้สำนักงานสาขากองทุนฯ เป็นอิสระจากกระทรวงเกษตรฯ (ซึ่งต่อมาไม่นานนายสมศักดิ์ ก็เซ็นคำสั่งถอดถอนเกษตรและสหกรณ์จังหวัดออกจากตำแหน่งรักษาการหัวหน้าสำนักงานประจำจังหวัดของกองทุนฯ) ณ จุดนี้เอง ที่สื่อมวลชนตั้งข้อสังเกตว่าคนท. เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ใกล้ชิดกับนายสมศักดิ์ เทพสุทิน เพราะปัญหาทุกเรื่องที่เป็นข้อเรียกร้องไม่มีการดำเนินการแก้ไขมาก่อนมากมาย เป็นอุปสรรคสำคัญจะได้รับการแก้ไขอย่างง่ายดายในยุคของนายสมศักดิ์ เทพสุทิน ที่มีฐานะเป็นรองประธานคณะกรรมการกองทุนฯ

2) การชุมนุมเฉลิมฉลองการซื้อหนี้สินเกษตรกร(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 5)

วันที่ 6 สิงหาคม 2547 ณ เชื้อนปาสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย ได้จัดการชุมนุมสำแดงพลังเพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสที่มีการลงนามในสัญญาซื้อขายหนี้สินเกษตรกร ระหว่างธนาคารกสิกรไทย กับ สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2547 ณ กระทรวงเกษตรฯ โดยมีนายสมศักดิ์ เทพสุทิน ในฐานะรองประธานคณะกรรมการ

กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เป็นประธานในพิธี เกษตรกรที่ได้รับการ โอนหนี้รุ่นแรกจำนวน 13 ราย มูลหนี้รวมประมาณ 13.8 ล้านบาท ธนาคารกสิกรไทยตัดดอกเบี้ยค้างชำระทั้งหมดให้แล้วลดเงินต้นให้บางส่วน เหลือมูลหนี้ที่โอนเข้าสู่กองทุนฟื้นฟูฯ รวมประมาณ 7.3 ล้านบาท เป็นการจัดการหนี้สินเกษตรกร ครั้งประวัติศาสตร์ตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ซึ่งต่อมาได้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการเคลื่อนไหวให้มีการตัดดอกเบี้ยและลดเงินต้นเป็นแนวทางหลักของการแก้ไขหนี้สินเกษตรกรของคท. ตลอดมา

การจัดงานเฉลิมฉลองครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) การทำสัญญาประชาคมระหว่างเกษตรกรกับรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลใช้ พรบ.กองทุนฯ เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาเกษตรกรมิใช่ นโยบายประชานิยมที่กำลังดำเนินอยู่แต่แก้ปัญหาไม่ได้
- 2) เป็นการรณรงค์เผยแพร่สิทธิของเกษตรกรตามแนวทางแห่ง พรบ.กฟก. และ
- 3) เป็นการขยายผลในชัยชนะหลังจากที่กองทุนฟื้นฟูฯ ไม่มีผลงานความคืบหน้ามาก่อนเลยตลอดช่วง 4 ปีที่ผ่านมา มีเกษตรกรสมาชิกคท. เข้าร่วมชุมนุมสำแดงพลังประมาณกว่า 70,000 คน โดยมีนายสมศักดิ์ เทพสุทิน ในฐานะรองประธานคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นองค์ปาฐก กล่าวปาฐกถานำถึงทิศทางและนโยบายของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

3) การชุมนุมกดดันเจ้าหน้าที่ แก้ปัญหาภายในสำนักงานกองทุนฟื้นฟู

(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 6)

31 สิงหาคม ถึง 1 กันยายน 2547 ไบร้รอนหนี้ที่เป็นเอกสารสำคัญประกอบการแถลงศาลเริ่มใช้ไม่ได้ผล เนื่องจากศาลเริ่มมีปัญหาที่ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปหลายครั้งแล้ว การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือการให้บรรดาเจ้าหน้าที่ยุติหรือชะลอการดำเนินการทางกฎหมาย เป็นทางออกที่ที่ประชุมใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินการเคลื่อนไหวเรียกร้อง เป้าหมายสำคัญที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรคือ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร ขณะเดียวกัน ปัญหาภายในสำนักงานกองทุนฟื้นฟูฯ ก็กำลังเป็นปัญหาใหญ่เมื่อ นายสุริยนต์ บุญนาคค้า อดีตเลขาธิการสำนักงานกองทุนฯ ที่ถูกคณะกรรมการบริหารมีมติปลดออกเมื่อปี 2545 ชะงักได้กลับเข้ามาเป็นเลขาธิการใหม่ตามคำสั่งศาลปกครองสูงสุด นายสุริยนต์ที่อดีตเคยเป็นประธานชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทยและกรรมการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีความเห็นคัดค้านแนวทางการจัดการหนี้สินของคท. มาตลอดคือ “แนวทางในการตัดดอกเบี้ย ค่าปรับ และลดเงินต้น (Haircut)” จึงไม่ยอมดำเนินการต่อจากการลงนามในสัญญาซื้อ-ขายหนี้ ระหว่างธนาคารกสิกรไทย กับสำนักงานกองทุนฟื้นฟูฯ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2547 รวมทั้งใช้อำนาจบริหารสับเปลี่ยนโยกย้ายบุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสำนักหนี้และสำนักฟื้นฟู กลับแก้งกดันจนพนักงานบางคนต้องลาออกเป็นต้น เป้าหมายในการชุมนุมเคลื่อนไหวครั้งนี้คือ

1) ให้สถาบันเจ้าหนี้คือ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร ยุติการดำเนินการทางกฎหมายแก่สมาชิกที่ขึ้นทะเบียนหนี้แล้ว

2) ขับไล่นายสุริยันต์ บุญนาคคำ ให้พ้นจากตำแหน่งเลขานุการ

เป็นการจัดการชุมนุมครั้งแรกของคนท. ที่มีการแบ่งกำลังออกเป็น 3 ส่วน(ทัพ) ทัพละประมาณ 5,000 คน เข้าปิดล้อมใน 3 จุดพร้อมกันคือ ธ.ก.ส. กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสำนักงานกองทุนฯ ซึ่งความหมายมิใช่เป็นเพียงรูปแบบหรือยุทธวิธีในการจัดทัพ แต่แสดงให้เห็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของคนท. โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพและประสิทธิภาพที่สูงขึ้นของบรรดาแกนนำ เพราะมีฉะนั้นจะไม่สามารถใช้ยุทธวิธีเช่นนี้ได้

ประมาณ 11.00 น. ทัพที่ปิดล้อม ธ.ก.ส.และกรมส่งเสริมสหกรณ์ก็บรรลุข้อตกลงที่มีการลงนามร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยมีสาระสำคัญคือ เจ้าหนี้ทั้งสองรายจะยุติ (สำหรับหนี้ที่ยังไม่ขาดอายุความ) หรือชะลอการดำเนินการทางกฎหมาย (สำหรับหนี้ที่ขาดอายุความ) สำหรับเกษตรกรที่เสียชีวิตจะไม่มีกรหักเงินสะสมจากสมาคมฯ ไปจนถึงสงเคราะห์ไปชำระหนี้ผู้เสียชีวิตเหมือนเช่นที่ผ่านมา จะต้องนำเงินนั้นมอบให้ทายาทเต็มตามจำนวน (ที่ผ่านมา ทั้ง ธ.ก.ส.และสหกรณ์การเกษตร จะใช้เล่ห์กลทางกฎหมายหลอกให้ทายาทลงนามมอบอำนาจให้หักเงินดังกล่าวชำระหนี้แทนผู้เสียชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่พอกับการชำระหนี้ ทายาทจะต้องรับผิดชอบหนี้ที่เหลือต่อไปอีก)

ประมาณ 12.00 น. ทั้งสองทัพ ได้ยกกำลังเข้ามาสมทบรวมกันที่สำนักงานกองทุนฯ เพื่อดำเนินการขับไล่นายสุริยันต์ ต่อไป การชุมนุมยืดเยื้อไปจนถึงเวลาประมาณ 16.00 น.ของวันที่ 1 กันยายน 2547 รัฐบาลได้มอบหมายให้นายสมศักดิ์ เทพสุทิน ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ และรองประธานคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูฯ มาแก้ปัญหา นายสมศักดิ์ ขึ้นเวทีที่ชุมนุมรับปากว่าจะจัดการเรื่องนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน ซึ่งต่อมานายสุริยันต์ บุญนาคคำ ก็ยอมลาออกจากเลขานุการจริงตามที่นายสมศักดิ์รับปากไว้

4) การชุมนุมตอกย้ำให้มีการโอนหนี้สินเกษตรกรตามข้อตกลง(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 7)

เนื่องจากการเสนอข่าวออกมาว่า รัฐบาลจะมีการปรับคณะรัฐมนตรีในช่วงค่ำของวันที่ 4 ตุลาคม 2547 เช้าของวันที่ 5 ตุลาคม 2547 สมาชิกเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทยจำนวนประมาณ 1,000 คน เพื่อทวงถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์คนใหม่ถึงทิศทางนโยบายต่อกองทุนฟื้นฟูฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมการลงนามในบันทึกความร่วมมือแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และธนาคารพาณิชย์อีก 9 แห่ง ที่กำหนดไว้แล้วว่าจะมีพิธีการในวันที่ 25 ตุลาคม 2547 สมาชิกทั้งหมดชุมนุมพลรอดูท่าทีที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดภาพว่าเรามาสนับสนุนใคร คัดค้านใคร จนกว่าจะชัดเจนว่าใครจะมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ คนใหม่จึงจะขึ้นชื่อเรียกร้อง แต่ก็มีการแสดงเจตนาว่าใครก็ได้ที่ไม่ใช่ นายเนวิน ชิดชอบ การเคลื่อนไหวครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) ต้องขำพันธะสัญญาเดิมไม่ให้รัฐบาลใหม่บิดพลิ้วการแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกร
- 2) แสดงเจตนารมณ์ชัดเจนว่าเกษตรกรไม่ต้องการนายวัน ชิดชอบ และ
- 3) ใช้กลยุทธ์ซึ่งลงมือเป็นฝ่ายกระทำก่อนที่รัฐบาลใหม่จะตั้งตัวคิดให้การเคลื่อนไหวของคนท. เป็นฝ่ายรุกไม่ใช่ตั้งรับ

จนกระทั่งเย็นแล้วก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าใครจะมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ คนใหม่ แกนนางจึงตัดสินใจค้างคืนและเรียกกำลังเพิ่ม จนถึงค่ำจึงทราบชัดว่า นายวัน มูฮัมหมัด นอร์มะทา คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ คนใหม่ เข้าของวันที่ 6 ตุลาคม 2547 สมาชิกทั้งหมดจำนวนประมาณ 5,000 คนจึงเคลื่อนย้ายไปที่หน้ากระทรวงเกษตรฯ เพื่อขอทราบความชัดเจนในการจัดการหนี้สินเกษตรกร โดยได้เข้าพบเจรจากับนายวัน มูฮัมหมัด นอร์มะทา ในเวลาประมาณ 16.00 น. และได้ข้อตกลงชัดเจนว่าจะมีพิธีการลงนามในบันทึกข้อตกลงดังกล่าว แต่ขอเลื่อนวันออกไปเป็นวันที่ 8 พฤศจิกายน 2547 แทนวันที่ เดิมคือ 8 ตุลาคม เนื่องจากเพิ่งเข้ามารับตำแหน่งใหม่ที่กระชั้นเกินไป คนท. ยอมรับในเหตุผลแล้วสลายการชุมนุมในเวลาประมาณ 20.00 น.

5) ชุมนุมเป็นสภานิติพิยานในการซื้อหนี้(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 8)

8 พฤศจิกายน 2547 มีการชุมนุม 13,000 คน* เพื่อเข้าร่วมพิธีลงนามบันทึกความร่วมมือการจัดการหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เพื่อให้กำลังใจรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกับสถาบันการเงิน 9 แห่ง(ส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์) เพื่อชะลอการดำเนินคดีหนี้สินของสมาชิก กฟก.ไว้ชั่วคราวจนกว่าสำนักงานฯ จะเจรจายละเอียดการปรับโครงสร้างหนี้กับสถาบันการเงินเจ้าหนี้แต่ละรายสำเร็จ นอกจากนั้นกองทุนฟื้นฟูฯ ยังลงนามบันทึกความร่วมมือกับที่ปรึกษา 3 ราย ได้แก่ 1.สภานายความ ในเรื่องกฎหมาย 2.บริษัทจัดการกองทุนกองทุนรวม MFC ในเรื่อง การคิดรูปแบบการจัดการหนี้อย่างเบ็ดเสร็จ มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษ(Special Purpose Vehicle:SPV)ขึ้นเพื่อระดมเงินจากตลาดทุนออกตราสารหนี้ระยะยาว 2.5หมื่นล้านบาทโดยจะนำเงินกองทุนฟื้นฟู 1.8 พันล้านบาทเป็นดอกเบี้ยให้ 3.บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม(บสย.) ในเรื่องพัฒนาฟื้นฟูดูแลหลักประกันความเสี่ยง(กรุงเทพธุรกิจ 2548)

การชุมนุมเพื่อสนับสนุนหรือเป็นกำลังใจรัฐบาลนั้นเป็นเพียงรูปแบบของการจัดการชุมนุม แต่เนื้อหาสำคัญของการชุมนุมที่เป็นมติของสมาชิกเครือข่ายฯ ทั่วประเทศคือ

- 1) เพื่อเป็นเงื่อนไขในการสร้างเป็นพันธะสัญญาประชาคมมิให้รัฐบาลบิดพลิ้วได้ในภายหลัง

* นั่นคือตัวเลขของสื่อมวลชนและหน่วยข่าวฝ่ายความมั่นคง แต่จากตัวเลขจากการลงทะเบียนเข้าร่วมชุมนุมของแต่ละจังหวัดรวมกันได้ประมาณกว่า ๗๐,๐๐๐ คน : เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย

- 2) เพื่อสำแดงกำลังให้รัฐบาลและสาธารณชนเห็นความสำคัญของเกษตรกรและปัญหาวิกฤตของภาคการเกษตรไทย ที่มีเกษตรกรเป็นเหยื่อของการพัฒนาที่ไม่สมดุล
- 3) เพื่อใช้กิจกรรมนี้เป็นการรณรงค์เผยแพร่พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ให้เกษตรกรทั่วประเทศรับรู้
- 4) เพื่อใช้กิจกรรมนี้ตอบโต้การขัดขวางการดำเนินงานของคนท. จากกลไกรัฐบางส่วน และสถาบันการเงินบางแห่ง

เนื่องจากตลอดช่วงการดำเนินงานที่ผ่านมา การเปิดเวทีประชุมเกษตรกรของคนท. มักจะได้รับการต่อต้านขัดขวางจากผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. เจ้าหน้าที่สหกรณ์การเกษตร ข้าราชการกระทรวงเกษตรฯ หรือกระทั่งข้าราชการกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ซึ่งคนท. ค้นพบในภายหลังจากการสรุป รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของบรรดาแกนนำพบว่า (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

- 1 เหตุที่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ขัดขวางคัดค้านก็เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับเลือกตั้ง หรือคิดว่าคนท. จะเป็นคู่แข่งทางการเมืองท้องถิ่นในอนาคต
2. เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร ขัดขวางคัดค้านก็เพราะเกรงว่าเมื่อเกษตรกรรู้มากเข้าก็จะโอนหนีไปสู่กองทุนกันหมดพวกเขา ก็จะเสียประโยชน์
3. ข้าราชการกระทรวงเกษตรฯ ขัดขวางคัดค้านเพราะเกษตรกรที่เป็นสมาชิกคนท. เริ่มปฏิเสธการทำงานของข้าราชการเหล่านั้นว่าไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และที่
4. ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยขัดขวางคัดค้านก็เพราะเกรงว่าจะควบคุมปกครองเกษตรกรที่เป็นสมาชิกคนท. ไม่ได้เหมือนเช่นที่ผ่านมา เหล่านี้เป็นต้น

การจัดการชุมนุมสี่ครั้งนี้เองที่ทำให้หลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนเหมารวมไปว่าเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย(คนท.)มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายสมศักดิ์ เทพสุทิน ซึ่งอาจเป็นเพราะบรรยากาศในการชุมนุมทั้งสองครั้งมีเกษตรกรแสดงความชื่นชมอย่างใกล้ชิดกับนายสมศักดิ์ก็เป็นได้ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ซึ่งเรื่องนี้สามารถวิเคราะห์ตามแนวทางการอธิบาย เรื่องกลุ่มผลประโยชน์และอัตลักษณ์ วัฒนธรรมขององค์กรดังนี้

ประการแรก ด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมของเกษตรกรภาคกลางที่ถูกระบบราชการจากศูนย์กลางครอบงำมานาน มีความหวังและความเชื่อมั่นในผู้มีอำนาจที่มักใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครอง จนกลายเป็นวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมพลเมืองชาวนาของสังคมเกษตรกรรมภาคกลางนับเนื่องมายาวนานหลายร้อยปี การพยายามเข้าไปใกล้ชิดกับศูนย์กลางหรือผู้มีอำนาจจึงเป็นเรื่องทั่วไป

ประการที่สอง ด้วยการขาดบทเรียนเนื่องจากเป็นขบวนการเคลื่อนไหวต่อสู้ ขบวนการใหม่ที่ยังขาดบทเรียนและประสบการณ์ในการกำหนดทำที่ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ด้วยบทเรียนการเคลื่อนไหวต่อสู้เพียงไม่กี่ครั้งจึงเป็นเช่นนี้

ประการที่สาม ด้วยทิศทางการใช้ทำที่ที่ขัดแย้งพลิกแพลงของคนท. เพื่อประโยชน์สูงสุดของของการเคลื่อนไหวต่อสู้หรือของชาวนา เพราะคนท.ประเมินตัวเองมาตลอดระยะเวลาว่า “เราก็คือกลุ่มผลประโยชน์ของชาวนา(เกษตรกรรายย่อย)ทั้งหมด มิใช่กลุ่ม องค์กรที่เคลื่อนไหวที่ปฏิเสธนักการเมืองทั้งหมด” การใช้ทำที่ที่ด้านหนึ่งสามัคคี ด้านหนึ่งเคลื่อนไหวต่อสู้กดดัน จึงเป็นกลยุทธ์หลักของคนท.ตลอดมา(ชรินทร์ ดวงดารา.บทสัมภาษณ์ 17 เมษายน 2549)

ด้วยข้อกล่าวหาของสื่อมวลชนครั้งนี้ เป็นเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การแตกของคนท. เป็นครั้งแรกเมื่อประมาณเดือนมีนาคม 2549 ซึ่งจะได้กล่าวไว้แล้วในบทที่3

แต่ในอีกด้านหนึ่ง การวิเคราะห์ของสื่อมวลชนบางฉบับกลับเป็นไปในอีกลักษณะหนึ่งที่พยายามจะเชื่อมโยงคนท. เข้ากับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยดังนี้

“.....เกษตรกรที่ทยอยมาชุมนุมกัน หลายหมื่น วานนี้ในนามของ เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นประจักษ์พยานใน การลงนามโอนหนี้สินเกษตรกรเข้าสู่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ...คนทั่วไป..เห็นว่าเป็น มีอบให้กำลังใจ, มีอบเชียร์ แต่จริง ๆ แล้ว.... มิใช่เครือข่ายการจัดตั้งของรัฐบาล, ไม่ได้มาเพราะความต้องการของรัฐบาล หากแต่เป็นการก่อตัวเคลื่อนไหวของพลังใหม่ที่ มากันเอง, ใช้เงินทองของตัวเอง จนทำให้ต้องกล่าวว่า น่าสนใจในระยะยาว เพราะนี่เป็นเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ (ประเภทมี รถปิคอัพ, มีถือ ทำให้ มีค่ารถเดินทางมาได้เอง) และส่วนใหญ่มีพื้นเพและภูมิภาคกลาง (มิใช่ ภาคอีสาน) เป็นการจัดตั้งที่ไม่เชื่อมั่นใน ระบบผู้นำเดี่ยว จึงเน้น ระบบการนำรวมหมู่ อีกทั้ง ไม่เชื่อในระบบการทำงานของเอ็นจีโอ กระทั่ง ปฏิเสธเอ็นจีโอ เครือข่ายนี้พยายามจัดตั้งกันขึ้นมาไม่ใช้เพื่อ หนุนรัฐบาล, ไล่วรัฐบาล โดยอาศัยรูปแบบเดิม ๆ ประเภท ตั้งเวทีปราศรัยด้วยถ้อยคำรุนแรง หากแต่ในเบื้องต้นเพื่อ ใช้ประโยชน์ทุกทางจากงบประมาณภาครัฐ ที่ไหลลงไป ใน กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ที่ในรอบหลายปีมานี้แต่ละฝ่ายต่างพยายาม ช่วงชิงการนำ) โดยมีการต่อสู้ชิงไหวชิงพริบกับ มวลชนจัดตั้งของนักการเมือง (ทั้งกลุ่มที่อิง เนวิน ชิดชอบ และ สมศักดิ์ เทพสุทิน) แกนนำส่วนใหญ่เป็น ตัวปิด, ไม่แสดงตัว ส่วนหนึ่งมาจาก อดีตผู้ปฏิบัติงานระดับกลางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย – เขตงานอีสานใต้ โดยแกนนำคนสำคัญคนหนึ่งเป็น อดีตสหายแห่งจังหวัดฉะเชิงเทรา พวกเขามีการก่อรูปแบบความคิดที่จะหาเส้นทาง จัดตั้งพรรคการเมืองของเกษตรกร ขึ้นมาด้วยเหมือนกันและมีแนวคิดร่วมกับอดีตผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบางส่วน.....” (ผู้จัดการรายวัน, 2547)

กล่าวโดยสรุปการชุมนุมในช่วงปี 2547 พบว่า ทำที่ของรัฐ ตลอดช่วงปี 2547 นั้น แม้ว่ารัฐบาลได้ดำเนินการลงทะเบียนคนจน โดยมีเป้าประสงค์ในการหยุดยั้งกระแสเรียกร้อง จากการชุมนุมของคนท. ในเรื่องปัญหาหนี้สินเกษตรกรแต่หลังจากที่ คนท. ไม่หยุดยั้งที่จะเรียกร้องในประเด็น กฟก. จึงทำให้รัฐบาลตอบรัฐกระแสเรียกร้องเป็นอย่างดี โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากเป็นช่วงที่ นายสมศักดิ์ เทพสุทินเข้ามามีอำนาจ

ใน กฟก. ซึ่งตัวนายสมศักดิ์ เองมีความต้องการส่วนตัวไม่เกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยในการสร้างคะแนนนิยมกับคนท. เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก

พัฒนาการขององค์กร ในช่วงต้นปีนโยบายลงทะเลเบียนคนจนสามารถสกัดการขยายฐานมวลชนได้ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น อีกทั้งสมาชิกของ คนท. เริ่มมีจำนวนมากแล้วที่เข้าใจหลักการสำคัญของ คนท. ทำให้มีการเข้าร่วมชุมนุมใหญ่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล พัฒนายุทธวิธีการชุมนุมให้เป็นฝ่ายรุก ให้มีการรับปากในข้อเรียกร้องจากผู้มีอำนาจรัฐเพื่อใช้เป็นเหตุในการนำไปขยายผลต่อ เป็นต้น

พัฒนาการของ กฟก. ปี 2547 กฟก.มีความก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง ระเบียบว่าด้วยการจัดการหนี้สินเกษตรกร และ ระเบียบว่าด้วยการกระจายอำนาจ อีกทั้งมีการลงนามในสัญญาซื้อขายหนี้สินเกษตรกรระหว่างธนาคารกสิกรไทย กับ สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และการลงนามบันทึกความร่วมมือการจัดการหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

มลิสธารณะ ในปี 2547 สื่อที่เฝ้าติดตามการเคลื่อนไหวของ คนท. ได้แสดงความคิดเห็นต่อ คนท. ในรูปแบบต่างๆกัน มีการตั้งคำถามว่า คนท. เป็นมือบสนับสนุน นักการเมืองหรือไม่ ขณะที่สื่อบางกลุ่มก็มองว่า คนท. มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรจริง โดยไม่ได้มีนักการเมืองอยู่เบื้องหลัง เป็นต้น

3. การชุมนุมใหญ่ช่วงปี 2548

1) ชุมนุมแสดงศักยภาพและความพร้อมในการฟื้นฟูอาชีพใหม่(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 9)

22-26 มกราคม 2548 “งานร้อยเดียวเกี่ยวรวง ชาวนาวิชาการ ครั้งที่ 1” ที่จังหวัดเพชรบุรี มีแกนนำในการจัดงานนี้คือ เครือข่ายหนี้สินชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการสื่อสารกับสาธารณะถึงแนวทางการพัฒนากระแสรองของขบวนการ ที่เน้นแนวทางการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ไม่ใช่เคมีหรือเครื่องจักรในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางการทำนาแบบดั้งเดิมที่ทำแล้วไม่เป็นหนี้ มีวิถีชาวบ้าน พุดคุยถึงปัญหา ชมการแสดงวัฒนธรรมและกีฬา การจัดงานในครั้งนี้มี การมาเยี่ยมชมงานของ นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร และ รองนายกรัฐมนตรี สมศักดิ์ เทพสุทินในวันที่ 25 มกราคม 2548 ด้วย ซึ่งถือเป็นช่วงที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายหนี้สินชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลเป็นไปในทางสนับสนุนกันมากขึ้น และเป็นที่วิจารณ์ว่าคนท.เป็นฐานเสียงของพรรคไทยรักไทยหรือไม่อย่างไร(ผู้จัดการออนไลน์, 2547ก) เพราะเป็นช่วงก่อนเลือกตั้งที่ใกล้จะมาถึง แต่อย่างไรก็ตามทางเครือข่ายก็ได้ถามถึงการซื้อหนี้จริงจะมีขึ้นเมื่อใดหลังจากลงนามบันทึกความร่วมมือแล้ว โดยนายกรัฐมนตรีก้าวว่า “แนวทางและความตั้งใจของคนท. ค่อนข้างจะตรงกับนโยบายแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาล รัฐบาลมีนโยบายอยู่แล้วไม่ต้องห่วง” (เนชั่นสุดสัปดาห์, 2548)

การยอมรับให้ นายกรัฐมนตรีมาเยี่ยมชมในงานนี้ ซึ่งเป็นการมาที่ฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้เสนอ เป็นเหตุหนึ่งที่นำมาซึ่งความแตกแยกภายในคนท. ครั้งสำคัญ โดยมีเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเพชรบุรี เป็นแกนนำแยกตัวไป ทั้งที่ที่ประชุมใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศมีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับให้

นายกรัฐมนตรีมาเยี่ยมชมงาน มีเพียงเพชรบุรีจังหวัดเดียวที่คัดค้าน ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 โดยมีเหตุผลเบื้องต้นก็คือ มีญาติสนิทของแกนนำเพชรบุรีลงสมัคร สส. ในนามพรรคคู่แข่งกับพรรครัฐบาล ทั้งที่บรรดาแกนนำในคท. มีความเห็นอย่างไม่เป็นทางการไปแล้วว่า เพชรบุรีไม่สมควรเอาคท. ไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจะทำให้ส่วนรวมเสียหายผิดแนวทางของคท. ที่จะไม่สนับสนุนพรรคหนึ่งพรรคใดเด็ดขาด เนื่องจากการประชุมใหญ่มีมติว่า “ท่าทีต่อการเลือกตั้งให้เป็นสิทธิของสมาชิกจะตัดสินใจเอง “ฟรีโหวต” คท. ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ใด จังหวัดใดจะนำเครือข่ายฯ ไปใช้เพื่อการนี้ไม่ได้เด็ดขาด” (แกนนำเครือข่ายนี้สิ้นชวามาแห่งประเทศไทย, 2549)

2) **ชุมนุมประท้วงต่อต้านผู้ไม่พึงประสงค์ (การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 10) 24-25 กุมภาพันธ์ 2548** ชุมนุม 5,000 คนหน้าลานพระรูปทรงม้าแล้วเคลื่อนไปที่หน้ารัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล เพื่อกดดันไม่ให้ นาย เนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรฯ ในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีหลังเลือกตั้งเสร็จ เนื่องจาก นาย เนวิน มีท่าทีคัดค้านการดำเนินงานของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ใน www.the-thainews.com) ผลการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีได้ นางสาวรัตน์ เกตุราพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ และนาย พินิจ จารุสมบัติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

หลังจากนั้นได้เคลื่อนขบวนไปที่กระทรวงเกษตรฯ เพื่อเรียกร้องให้นายวัน มูฮัมหมัด นอร์มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ในขณะนั้น ใช้อำนาจในฐานะรองประธานคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ดำเนินการถอดถอนนายสากล สติวิทย์นันท์ รักษาการเลขาธิการสำนักงานกองทุนฯ และนายพิสิทธิ์ พัฒนุกิจ รักษาการรองเลขาธิการสำนักงานกองทุนฯ ออกจากตำแหน่ง เหตุผลคือ

นายสากล สติวิทย์นันท์ ในฐานะรักษาการเลขาธิการสำนักงานกองทุนฯ ไม่สามารถดำเนินการให้มีความคืบหน้าในเรื่องการจัดการหนี้สินเกษตรกรตามบันทึกข้อตกลง (MOU) เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2547 ได้

นายพิสิทธิ์ พัฒนุกิจ รักษาการรองเลขาธิการ ในฐานะผู้จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2547 ที่มีความไม่โปร่งใส ขัดกับหลักการซื้อหนี้เกษตรกรเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2547 คือ “การซื้อหนี้แบบตัดดอกเบี้ยและลดเงินต้น (Haircut)” กลับกลายเป็นข้อตกลงที่จะซื้อ-ขายหนี้แบบให้เงินไปตามยอดหนี้ที่มีอยู่ตามบัญชี (Book value) อันเป็นหลักการซื้อ-ขายหนี้สินที่ขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง คท. ทราบเรื่องนี้เอาเมื่อบ่ายของวันที่ 7 พฤศจิกายน 2547 จึงเรียกร้องให้มีการแก้ไขก่อนการลงนามร่วมในวันรุ่งขึ้น หากไม่มีการแก้ไขก่อนคท. จะล้มพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงดังกล่าว คำประกาศนี้ร้อนถึงรัฐบาลเพราะทุกอย่างได้จัดเตรียมการไว้หมดแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกคท. หลายหมื่นคนที่จะเข้าร่วมงานในฐานะสักขีพยานที่ฝ่ายรัฐบาลหวังจะใช้งานนี้หาเสียงและสร้างภาพ รัฐบาลจึงส่งตัวแทนเจรจากับตัวแทนคท. ทันทีในเวลาประมาณ 14.00 น. ของวันที่ 7 พฤศจิกายน 2547 การเจรจาทะทำต่อหน้าของ 3 ฝ่ายคือ ผู้แทนคท. ผู้แทนรัฐบาล และผู้แทนสำนักงานกองทุนฯ โดยนายพิสิทธิ์ พัฒนุกิจ ด้วยแรงกดดัน นายพิสิทธิ์ รับว่าจะเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขบันทึกข้อตกลงดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันหลังวันลงนาม ซึ่ง

จนถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 ก็ยังไม่มีผลการดำเนินการให้เป็นตามที่รับปากกันไว้ ผู้แทนทั่วประเทศจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ชุมนุมขับไล่ดังกล่าว ส่วนการเสนอความเห็นไม่ยอมรับนายเนวิน จิตชอบ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ นั้นเป็นเพียงเป้าหมายรองของการชุมนุม

นายสากล สติติวิทยนันท์ ถูกบีบจากฝ่ายการเมืองให้ลาออก โดยออกเป็นแถลงการณ์แจ้งต่อผู้ชุมนุมเมื่อเวลาประมาณ 12.00 น.ของวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2548 ส่วนนายพิสิทธิ์ ไม่ยอมลาออก เนื่องจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ในฐานะรองประธานคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่มีอำนาจ เนื่องจากขณะนั้นมีการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรเสร็จแล้ว (21 พฤศจิกายน 2547) อำนาจจึงเป็นของคณะกรรมการกองทุนฯ แต่คณะกรรมการกองทุนฯ ก็ยังไม่สามารถดำเนินการประชุมได้เพราะเป็นช่วงของรัฐบาลรักษาการ ฝ่ายการเมืองจึงเข้าแทรกแซงแก้ปัญหาด้วยการแต่งตั้งให้ นายธนะพร ศรียากร ผู้ช่วยเลขาธิการเข้าดำรงตำแหน่งรักษาการเลขาธิการ ซึ่งกลายเป็นปัญหาวิกฤตด้านการบริหารงานภายในสำนักงานกองทุนฟื้นฟูฯ ตามมา และดำรงอยู่นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มานั่งเป็นประธานคณะกรรมการกองทุนฯ ด้วยตนเองแทนนายพินิจ จารุสมบัติ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2548

3) ชุมนุมประท้วงกดดันถอดถอนประธานกองทุน(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 11)

27 มิถุนายน ถึง 1 กรกฎาคม 2548 ติดต่อกัน 5 วัน คนท. เคลื่อนไหวเข้าชุมนุมกดดันที่กรุงเทพฯ ด้วยกำลังคนประมาณ 50,000 คน เพื่อให้มีการถอดถอน นาย พินิจ จารุสมบัติ รองนายกรัฐมนตรีออกจากประธานกองทุนฟื้นฟูฯ เป็นหลัก

เนื่องจากนายพินิจมีท่าทีต้องการล้มเลิก กฟค. มีการส่งปัญหาข้อกฎหมายของกองทุนฯ ให้กฤษฎีกาตีความ โดยให้เหตุผลว่าการบริหารงานภายในกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีการออกคำสั่งทับซ้อนกันหลายฉบับ โดยอ้างว่าเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และมีการฉกฉวยโอกาสรับพนักงานเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยระเบียบแบบแผนตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูฯ ทำให้กระบวนการของกองทุนฟื้นฟูฯ ยุติลง นายพินิจไม่ยอมประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อแต่งตั้งกรรมการบริหาร ตอนนี้องค์กรมีเงิน 700 ล้านบาท สามารถดำเนินการแก้ไขครบครัน เกษตรกรได้ 8 พันกว่าครอบครัว นายพินิจมีเบื้องหลังจึงไปร้องเรียนกฤษฎีกา (ผู้จัดการออนไลน์ 2548)

เป้าหมายหลักของการชุมนุมครั้งนี้คือ

- 1) ให้มีการรับรองอำนาจของรักษาการเลขาธิการกองทุนฯ
- 2) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารให้ครบ 7 คน
- 3) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกร
- 4) ให้ถอดถอนนายพินิจ จารุสมบัติ ออกจากประธานคณะกรรมการกองทุนฯ
- 5) ให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกองทุนฯ ด้วยตนเอง

หลังจากที่รัฐบาลได้มอบหมายให้ นายพินิจ จารุสมบัติ รองนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแทนนายกรัฐมนตรีแล้ว มีการเรียกประชุมคณะกรรมการ

กองทุนฯ ครั้งแรกหลังการจัดตั้งรัฐบาลเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2548 มีการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองโดยนาย พินิจ อย่างชัดเจน อาทิ การแต่งตั้งกรรมการบริหาร การแต่งตั้งรักษาการเลขาธิการด้วยการเสนอชื่อนาย พิสิทธิ์ พัฒนุกิจ เข้าชิงกับนายประสาน หวังรัตนปราณี ที่เสนอโดยกลุ่มผู้แทนเกษตรกร ในที่สุดนาย ประสานชนะการเลือกตั้งเป็นรักษาการเลขาธิการ ยังความไม่พอใจให้กับนายพินิจ เป็นอย่างมาก ด้วยความ พยายามที่จะหวังเห็นยวการดำเนินงานของกองทุนฯ ทุกวิถีทาง อาทิ ไม่ยอมเรียกประชุมคณะกรรมการ เพื่อเลือกตั้งกรรมการบริหารให้ครบ 7 คน เนื่องจากนายประสาน ได้รับเลือกเป็นรักษาการเลขาธิการไป แล้ว จึงว่างลง 1 ตำแหน่ง ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกรตามกฎหมาย นอกจากนี้ยัง ใช้อำนาจที่มีชอบด้วยกฎหมาย (ประธานฯ ไม่มีอำนาจ) สั่งการจำกัดอำนาจการสั่งการ การบังคับบัญชา และการใช้จ่ายเงินของรักษาการเลขาธิการ รวมทั้งการใช้สื่อมวลชนให้สัมภาษณ์ เขียนบทความโจมตีการ ดำเนินงานของสำนักงานกองทุนฯ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 2 สัปดาห์ มีการยื่นข้อกฎหมายต่าง ๆ ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตีความเพื่อหวังเห็นยวการดำเนินงานและทำลายความชอบธรรมของ กองทุน โดยมีนายพิสิทธิ์ พัฒนุกิจ พร้อมพวกที่เป็นพนักงานกองทุนฯ เป็นเครื่องมือรับใช้ ด้วย ผลประโยชน์ก้อนมหาศาลในการร่วมมือกับสถาบันการเงินเพื่อขายหนี้เกษตรกรให้กับสำนักงานกองทุนฯ ตัวชีวิต ก็คือ การ ไม่ยอมแก้ไขบันทึกข้อตกลงที่เสียเปรียบ ที่ตกลงที่จะซื้อ-ขายหนี้แบบให้ไปตามยอด หนี้ที่มีอยู่ตามบัญชี (Book value)

สถานการณ์ในช่วงนี้ถือเป็นวิกฤตการณ์ของกฟก. ที่ร้ายแรงหมิ่นเหม่ต่ออนาคตของเกษตรกรเป็น อย่างยิ่ง นอกจากนายพินิจ จารุสมบัติ จะให้สัมภาษณ์ประกาศจะยุบกฟก. แล้ว บุคคลสำคัญในรัฐบาลที่ เกี่ยวข้องก็ออกมาขานรับแนวคิด “ยุบกองทุน” อย่างต่อเนื่องเป็นระลอก อาทิ นายแพทย์พรหมมินทร์ เลิศสุ ริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ เป็นต้น ในขณะที่นายกรัฐมนตรีกลับมีท่าทีวางเฉยทั้งที่รับปากกับคนท. ไปแล้วเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2548 ว่า “เมื่อ มีความจำเป็นจะมานั่งเป็นประธานคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูฯ ด้วยตนเอง” (เนชั่นสดสัปดาห์ 2548) ทำให้ สมาชิกคนท. ชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาลปราศรัยโจมตีพฤติกรรมของนายพินิจ จารุสมบัติ พร้อมขับไล่ให้ ออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการกองทุนฯ เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมานั่งเป็นประธาน คณะกรรมการกองทุนฯ ตามสัญญาเมื่อ 25 มกราคม 2548

ด้วยแรงกดดันของ คนท. 29 มิถุนายน 2548 คณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูฯ จึงได้จัดการประชุมขึ้นที่ กระทรวงเกษตรฯ เพื่อดำเนินการตามข้อเรียกร้อง นายพินิจ อ้างว่าติดภารกิจไม่สามารถมาประชุมได้ ให้ที่ ประชุมดำเนินการประชุมไปได้ตามอำนาจในมาตรา 9 แห่ง พรบ. กฟก. บัญญัติว่า “...ถ้าประธานกรรมการ ไม่มาประชุม... ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มา ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน” หลังจากนั้นคณะกรรมการกองทุนฯ ได้ดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกร คณะกรรมการบริหาร ครบองค์ประกอบ และมีมติให้อำนาจเต็มแก่รักษาการเลขาธิการ นายพินิจ จารุสมบัติ

ไม่ปฏิเสธผลการประชุมดังกล่าว และให้สัมภาษณ์ว่า “อยากออกจากประธานคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรอยู่แล้ว การที่เกษตรกรมาจับไล่ไม่รู้ว่ามีใครอยู่เบื้องหลังหรือไม่” (มติชนรายวัน 2548 : 30 มิถุนายน,14)

นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้มอบอำนาจให้นายภูมิธรรม เวชชยชัย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นตัวแทนเจรจากับคนท. เมื่อเวลาประมาณ 16.00 น. โดยอ้างว่าจะต้องรีบเดินทางไปเยือนประเทศจีนในช่วงเย็นวันเดียวกัน โดยมีข้อสรุปร่วมกันว่า “ที่ประชุม ได้ตกลงให้คัดเลือกเกษตรกรจำนวน 6 คน เป็นตัวแทน เข้าพบนายกรัฐมนตรี เพื่อหารือถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากนายกรัฐมนตรี กลับจากการเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน” (11 NEWS 1 กรกฎาคม 2548)

เหตุสำคัญที่ตัวแทนรัฐบาลเป็นนายภูมิธรรม เวชชยชัย ทั้งที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องก็เพราะฝ่ายการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกองทุนฟื้นฟูฯ ทุกคนที่ฝ่ายรัฐบาลเสนอมานี้ครั้งแรก ไม่ว่าจะเป็นนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ นายสุชัย เศรษฐ์บุญสร้าง ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ นายไชยยศ สิมะแสนยากร รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (ทำหน้าที่เลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายพินิจ จารุสมบัติ) ล้วนเป็นบุคคลที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของเกษตรกรทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ร้ายกองทุนฯ เป็นเสียงเดียวกันมาตลอด นายภูมิธรรม แม้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เป็นบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีที่น่าจะเป็นสะพานเชื่อมให้เกิดการแก้ปัญหาได้ ทำให้คนท.ยอมสลายการชุมนุมไป

การประชุมของคนท.ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พี่น้อง(สมาชิก)คนท. มีมติให้จัดตั้งเป็นโรงครัวกลางให้ทุกคนที่เข้าร่วมการชุมนุมกินฟรี โดยให้ผู้ประสานงานทั่วประเทศและทีมที่ปรึกษากว่า 290 คน รับผิดชอบหาเสบียงอาหารระดมการบริจาคจากพี่น้องด้วยกันเองและจากบุคคลภายนอกที่สนับสนุนเห็นอกเห็นใจ โดยแกนนำ คนท. เห็นว่า “เป็นการตัดสินใจที่กล้าหาญมาก พี่น้องที่จะเข้าร่วมการชุมนุมกว่า 50,000 คน เป็นภาวะมีใหญ่และหนักมาก แต่สมาชิกก็กล้าตัดสินใจด้วยความเชื่อมั่นในพลังของพวกเขาและได้ชี้ให้เห็นถึงเหตุผลที่ทำให้แกนนำคิดเช่นนั้น เนื่องจากได้ยินสิ่งที่พี่น้องพูดขึ้นมาว่า “ชาวบ้านอย่างเราคือผู้ผลิตอาหารเลี้ยงคนอื่นมานานแล้ว ช่วยกันหาทานกินกันเองมันไม่ใช่เรื่องยาก ทุกบ้านมีข้าว มีปลา มีผัก ช่วยกันหิวมากคนละถุงสองถุงไม่น่าจะยาก” (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

จากคำกล่าวของแกนนำคนท.ข้างต้น คือคำตอบในที่ประชุมที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน คนท. ได้ประชุมเตรียมการขั้นสุดท้ายเพื่อสรุปแผน เช็คลำกล้อง และเช็คเสบียง ในวันที่ 20 มิถุนายน 2548 ปรากฏว่าเราได้เสบียง เบื้องต้นประกอบด้วยข้าวสารประมาณ 5 ตัน จากแปดริ้ว ชัยนาท อ่างทอง อยุธยา ราชบุรี ปลาสด 2 ตัน จากสมุทรปราการ ปลาเค็มครึ่งตัน จากสมุทรสาคร ไข่ไก่ 5,000 ฟอง จากแปดริ้ว ฟักทอง 2 ตัน จากลพบุรี ผักสด 2 ตัน จากราชบุรี เป็นต้น แม้ตัวเลขจะดูมาก แต่เมื่อเทียบกับกำลังที่พี่น้องที่จะเข้าร่วมชุมนุมก็ยังถือว่าน้อย(ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

ความเห็นที่ได้จากการรับฟังคำสัมภาษณ์ของแกนนำ คนท. ได้แสดงถึงทัศนะที่มีต่อการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้โดยตรงไปตรงมาว่า “ตั้งแต่สู้กันมาเกือบ 60 ครั้ง เป็นครั้งแรกที่ผมขมลูกในผลการประชุม ขนลุกเพราะด้านหนึ่งมันแสดงให้เห็นถึงความเป็นจิตหนึ่งใจเดียวกันของการกล้าต่อสู้ กล้าเสียสละ กล้าเอาชนะ อันถูกหลอมรวมเข้าด้วยปฏิบัติการที่เป็นจริงของการต่อสู้เกือบ 60 ครั้งที่ผ่านมา อีกด้านหนึ่งมันก็แสดงให้เห็นถึงการ “โศคตาย” คือไม่มีทางออก ไม่มีทางไป ต้องไปตายเอาดาบหน้า หากพวกเขาไม่สามารถรักษากองทุนนี้ไว้ได้ทั้งที่ลงแรงขับเคี่ยวผลักดันกันมาเกือบ 3 ปีก็สูญเปล่า ไม่มีหน้าไปบอกลูกหลานได้ว่าเราแพ้เขา ไม่สามารถรักษาทฤษฎีสัมบัติอันมีค่าของเกษตรกรรมนี้ไว้ได้ ย่อว่าแต่ขมลูกเลย ผมต้องแอบไปล้างหน้าเพราะน้ำตาซึมในความเดือดเดี่ยวของพวกเขา แอบสรุปในใจว่ากองทัพแบบนี้แม้ครั้งนี้แพ้ครั้งหน้าก็สู้ใหม่ได้เพราะใจของพวกเขาจะไม่ยอมจำนนเด็ดขาด” (ชรินทร์ ดวงดารา, บทสัมภาษณ์)

จากการให้ทัศนะของแกนนำ คนท. ที่มีต่อการชุมนุมในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า อัตลักษณ์ วัฒนธรรมของคนท. เป็นวัฒนธรรมขององค์กร(คนท.)ที่เรียกว่า “โจรชวานา” เป็นวัฒนธรรมการต่อสู้ของชวานาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคหลังการปฏิรูปการปกครอง ที่สังคมชวานาภาคกลางมีนักเลงช่วยปกป้องคุ้มครองชวานาที่อยู่ในหมู่บ้านของพวกเขา เมื่อมีอำนาจรัฐ และนายทุน เข้ามามากชี้ชวานาของพวกเขา นักเลงจึงเห็นว่าเมื่อมีใครมาปล้นทรัพย์สินของสมาชิกเขาไป เขาก็จะต้องตั้งตนเป็นเสือ(โจร)ไปเอากลับคืนมา และสมาชิกที่เขาคุ้มครองก็จะคอยช่วยปกป้องเสือไม่ให้ถูกทางการจับกุม ช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่ อาหารและสิ่งจำเป็น ไปช่วยสนับสนุนให้นักเลงเหล่านั้นเอาทรัพย์สินที่ถูกปล้นไปคืนมาให้สำเร็จ วัฒนธรรมนี้เห็นได้ชัดในการชุมนุมประท้วงของ คนท. ในยุคปัจจุบัน ที่สมาชิกคนท. ร่วมกันก่อตั้งโรงครัวให้ผู้มาชุมนุมประท้วงกินฟรี

การชุมนุมในครั้งนี้ นายพินิจ ไม่อาจต้านแรงกดดัน ได้จึงต้องยอมให้มีการประชุมคณะกรรมการกองทุนฯ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการนี้แต่เมื่อ คนท. สลายตัวกลับไปก็ยังไม่มีการตั้งคณะกรรมการนี้อีก และไม่ยอมลาออกเพราะประเมินว่าการชุมนุมในครั้งนี้ต่อไปจะมีผู้มาชุมนุมน้อยมาก และการชุมนุมที่ผ่านมามาก่อนกลางวันมีแคดแรงมาก ส่วนตอนกลางคืนฝนตกอย่างแรงดังนั้นแกนนำจำนวนมากป่วยอย่างหนัก หากจะกลับมาชุมนุมอีกย่อมเป็นเรื่องยาก ไม่เช่นนั้นก็มีกำลังที่น้อยมาก แต่ทาง คนท. ก็ได้สำแดงศักยภาพ และพัฒนายุทธวิธีการต่อสู้ที่แปลกใหม่กว่าเดิมเพื่อช่วยสร้างพลังในการกดดัน ในการชุมนุม วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2548 (มือบ๊อแต่น)

4) การชุมนุมประท้วงเรียกร้องต่อกระบวนการนโยบาย(มือบ๊อแต่น) (การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่

12)

25-26 กรกฎาคม 2548 เครือข่ายหนี้สินชวานาแห่งประเทศไทย จัดการชุมนุมขึ้นที่ลานพระบรมรูปทรงม้า จำนวนประมาณ 15.000 คน พร้อมรถอีแต่นเข้าร่วมขบวนประมาณ 300 คัน โดยกำหนดเป้าหมายการชุมนุมกดดันไว้ 5 ประเด็นคือ

- 1) ให้ออกลอนนายพินิจ จารุสมบัติ พ้นจากการเป็นประธานคณะกรรมการกองทุนฯ

- 2) ให้นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกองทุนฯ ด้วยตนเอง จนกว่าจะแน่ใจว่ากองทุนฯ สามารถดำเนินการไปได้ และเร่งแก้ปัญหาภายในกองทุนฯ ฟื้นฟูฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 - ก. การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกร
 - ข. การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารให้ครบ 7 คน
 - ค. การแต่งตั้งรักษาการเลขาธิการ
- 3) ให้รัฐบาลประกาศใช้ นโยบายกองทุนเป็นกลไกหลักในการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรทั้งระบบ
- 4) ให้ความเห็นชอบการชำระหนี้แทนเกษตรกรจำนวน 16 ราย เป็นการประเดิมตามมติคณะกรรมการจัดการหนี้ชุดที่แล้ว
- 5) ให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี 12 กรกฎาคม 2548 เรื่องมอบหมายให้คณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร(กชก.) เข้ามาแก้ไขหนี้แทนกองทุนฯ

การประชุมครั้งนี้เป็นครั้งแรกของการชุมนุมใหญ่ที่คนท. มีกำลังสมาชิกเข้าร่วมการประชุมไม่น้อยที่สุดในรอบ 31 เดือนนับตั้งแต่การก่อตั้งเมื่อ 9 ธันวาคม เพราะเราเพิ่งเสร็จการประชุมครั้งก่อนไปไม่ทันครบเดือน และเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่มีการนำเอารถอีแต่นเข้าร่วมขบวนที่สามารถบุกเข้าถึงใจกลางกรุงเทพได้ เนื่องจากมีคนมาร่วมชุมนุมน้อย ถ้าจะสำเร็จได้จะต้องเอารถอีแต่นเข้ากรุงเทพฯ

ตามข้อเท็จจริงเดิม คนท. ประเมินกำลังรถอีแต่นไว้ประมาณ 800 คัน แต่พอเคลื่อนออกจากหมู่บ้านเราก็เริ่มถูกสกัดหรือหว่านล้อม กระทั่งข่มขู่เจ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐ หลายคันขึ้นถนนดำแล้วก็เกิดรถชำรุดมาไม่ได้ จำนวนไม่น้อยที่มาไม่ได้เพราะไม่ได้เตรียมการล่วงหน้า ไม่ได้เปลี่ยนล้อเหล็กเป็นล้อยางเป็นต้น เป็นประสบการณ์ครั้งแรกของพี่น้อง ขณะที่เคลื่อนมาก็ยังไม่หายกลัว แกนนำที่เลี้ยงต้องทำงานอย่างหนักเพราะไม่มีประสบการณ์ เดิมที่วางแผนที่จะเคลื่อนเข้ามาช้า ๆ เพื่อกดดันทั้ง 3 ทิศทางคือ ทิศเหนือเคลื่อนจากจตุรรมพลทุ่งหันตราหน้าเมืองอยุธยาประมาณ 400 คัน ทิศตะวันออกเคลื่อนจากจตุรรมพลทุ่งบางกะปิประมาณ 200 คัน ทิศใต้จากจตุรรมพลทุ่งนครชัยศรีประมาณ 100 คัน จึงมีเหลือหลุดรอดจาก 3 ทิศ 300 กว่าคันบุกเข้ากรุงเทพในวันเดียว

“เดิม คนท. คาดว่าจะเดินทางมาช้าๆจะสร้างแรงกดดัน พอเปลี่ยนแผนเพราะคิดว่าอีแต่นน้อยมาช้าจะไม่มีแรงกดดัน กลับกลายเป็นผลดีเพราะหากช้าเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจหาวิธีการสกัดที่มีประสิทธิภาพว่านี้ขบวนรถอีแต่นก็จะเข้าไม่ได้ แต่ทั้ง 3 ทิศทางก็ถูกสกัดถึงทิศละ 3 ด้าน ทั้งฝ่ายคนท.และฝ่ายเจ้าหน้าที่ต่างไม่มีบทเรียนเหมือนกัน ฝ่ายคนท. ไม่มีบทเรียนนำอีแต่นเข้ากรุงเทพฯ ไม่มีบทเรียนการเผชิญหน้ากับการถูกสกัด ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็ไม่มีบทเรียนในการสกัดมือบ๊อแต่นก็ทุลทุลักทุเลกันทั้งคู่ เล่นกันแบบมั่ววัดทั้งคู่ ด้านสุดท้ายที่หน้าดอนเมือง ตำรวจเอารถยก 6 ล้อเข้าขวาง คนท.จึงเอาแทรกเตอร์ติดใบมีดดันดินที่เตรียมมาเข้าเผชิญหน้าคันรถตำรวจ ตำรวจจึงกระจายถอยออกไป แต่ชาวบ้านในตลาดและผู้ใช้รถใช้ถนนกลับ

สนับสนุนคนท. สุดท้ายเราเห็นว่าเย็นมากแล้ว พี่น้องยังไม่ได้กินข้าว ไม่มีเวลาหุงหา เราเลยจัดรถปิดอ๊พจากที่พิกกลางที่ลานพระบรมรูปทรงมาประมาณ 300 กว่าคันออกไปชายทั้ง 3 ทิศผ่าด้านสกัดมาให้ได้ พอขบวนที่ปิดอ๊พไปถึงแกนนำได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้คือ จอดรถฝั่งขาออก ทำให้รถติดทั้งขาเข้า (ขบวนอีแต่น) และขาออก (ขบวนปิดอ๊พ) ตำรวจก็เลยหมดอำนาจต้องรองต้องปล่อยให้เข้า และนำขบวนให้อีกด้วย (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 : บทสัมภาษณ์)

25 กรกฎาคม 2548 เมื่อเวลาประมาณ 11.00 น. ผู้ชุมนุมได้ส่งตัวแทน 15 คนมายังทำเนียบรัฐบาล เพื่อเข้าพบ น.พ. พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ในที่ประชุมได้รับการแจ้งว่า จะนำเรื่องเสนอนายกรัฐมนตรี ทันที แต่ฝ่ายเกษตรกรไม่พอใจในท่าทีของ น.พ. พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ที่พยายามหลีกเลี่ยงที่จะรับปาก และตอบคำถามในหลายๆเรื่อง ในที่สุด น.พ. พรหมินทร์ ได้ลุกออกจากที่ประชุมอย่างกะทันหัน พร้อมกับกล่าวว่า “ขอบคุณทุกคน ไม่เข้าใจว่าจะเอาคำตอบอะไรจากผมมากกว่านี้” การเจรจาในครั้งนี้จึงล้มเหลว จึงชุมนุมต่อไปเพราะรัฐบาลไม่จริงใจที่จะแก้ปัญหา

http://thaisolidarity.org/webboard/showquestion.php?q_id=451)

“แกนนำกลับมาประชุมกันต่อที่ได้ดูเวที ได้ข้อสรุปว่าเดินต่อตามแผนไม่มีการขอมลอกจากทำที่เมินเฉยต่อข้อเรียกร้องของรัฐบาล เพื่อรอคำตอบผ่านหมอพรหมินทร์ คนท.ต้องทำทุกอย่างให้ได้พบนายกด้วยกำลังของเราเอง ไม่สำเร็จไม่กลับบ้าน จากนั้นก็จัดกำลังผู้ประสานงานจังหวัดละ 5 คนกลับไปบ้านเพื่อระดมกำลังพี่น้องเสริมเข้ามาทุกวัน ระดมให้ได้ทุกวันไม่ต้องกลับมาจนกว่าจะชนะ จากนั้นเราก็ปรับแผนเอาอีแต่นเข้ามาให้ได้อย่างช้าค่าของวันนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชุมนุมกดดันในวันรุ่งขึ้นที่เราจัดเตรียมกำลังเข้ากดดันใน 3 จุดพร้อมกัน” (ชรินทร์ ดวงดารา, บทสัมภาษณ์)

26 กรกฎาคม 2548 เวลา 10.50 น. กลุ่มผู้ชุมนุมเดินทางไปปิดล้อมทางเข้าออกของ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ต่อมา นายแม่เกียรติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา รองอธิบดีกรมการส่งเสริมสหกรณ์ออกมารับหนังสือข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้ชุมนุม พร้อมเชิญแกนนำ 15 คน เข้าร่วมหารือ โดยได้ข้อตกลงว่า ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ให้ชะลอการบังคับคดี กับสมาชิกเกษตรกร ที่ขึ้นทะเบียนหนี้ไว้กับกองทุนฟื้นฟู จนกว่าการเจรจาระหว่างกองทุนฟื้นฟูกับสหกรณ์จะแล้วเสร็จ ผู้ชุมนุมจึงกลับมาชุมนุมต่อที่พระบรมรูปทรงม้า ในเวลา 14.30 น. พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางมาพบกับผู้ชุมนุมบนเวที นายกกล่าวว่า “ไม่เคยล้มสิ่งที่พูดไว้... เรื่องปัญหากองทุนฟื้นฟู ตนจะเข้าไปนั่งเป็นประธานในที่ประชุม เพื่อที่จะรับทราบปัญหาที่แท้จริง...จะรีบบอกกับ ธ.ก.ส. ว่าอย่ารีบดำเนินคดีหรือยึดทรัพย์ให้รอปรับโครงสร้างหนี้ก่อน..” หลังนายกรัฐมนตรีกล่าวจบกลุ่มผู้ชุมนุมแสดงความพอใจ และแยกย้ายกันกลับในวันที่ 27 กรกฎาคม 2548 (http://thaisolidarity.org/webboard/showquestion.php?q_id=451)

ปรากฏการณ์ชุมนุมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ แกนนำคนท. ในรายละเอียดและเหตุผลต่างที่มีต่อยุทธวิธีการชุมนุม โดยแกนนำคนท. ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกต่อยุทธวิธีการชุมนุมครั้งนี้ว่า

เดิมคนท. จัดกำลังเข้ากดดันใน 3 จุดพร้อมกันคือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ทำน้ำเทเวศร์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่รัชดาภิเษก โดยใช้รถอี

แต่ร่วมขบวน กับรถปิกอัพเป็นกองหน้าร่วมกับพลเดินเท้าปิดท้ายขบวน สายละประมาณ 5,000 คน เหลือ
 ฝูงของที่ทัพกลางประมาณ 1,000 คนเท่านั้น เพราะตอนนี้กำลังรามาากกว่า 15,000 คนแล้ว เราตั้งขบวนแรก
 เสร็จเมื่อประมาณ 09.00 น. ฝ่ายรัฐบาลโดย พล.ต.ต.ปราโมทย์ ปทุมวงศ์ รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ที่
 รับผิดชอบพื้นที่นี้ก็แจ้งเข้ามาว่า นายกรัฐมนตรีจะลงมา พบกับกลุ่มผู้ชุมนุมบนเวทีลานพระบรมรูปทรงม้า
 ขอให้ยุติการเคลื่อนทัพไว้ก่อน

แกนนำยุทธวิธี 6 คนที่เป็นแม่ทัพหรือกัณฑ์ที่ ความเห็นไม่เป็นเอกฉันท์เพราะขาดข้อมูล ไม่มี
 ลางบอกเหตุว่านายกจะลงมาง่ายเช่นนี้ ส่วนหนึ่งไม่เชื่อ แต่ส่วนหนึ่งเชื่อเพราะ ไม่มีเหตุผลใดที่จะซื้อเวลา
 ถ้าววันนี้ไม่มาพรุ่งนี้ก็จะกดดันให้หนักขึ้นและประกาศบนเวทีให้นักข่าวเป็นพยาน หากไม่มารัฐบาลจะเป็น
 ฝ่ายเสียเอง แต่เมื่อมติที่ประชุมไม่เป็นเอกฉันท์ ทาง คนท.ก็ไม่บังคับกันตามวัฒนธรรมองค์กร “หากไม่สุก
 งามตกผลึกจะไม่เอาชนะกันด้วยการยกมือขอมติ” ทางออกคือ สำรองแผนสอง ด้วยการรวมกำลังเป็นทัพ
 เดียวลดกำลังลงเหลือครึ่งหนึ่งประมาณ 7,000 คนไปปิดกรมส่งเสริมสหกรณ์เพียงแห่งเดียวเพราะอยู่ใกล้
 หากนายกมาจริงทัพก็กลับมาทันที เหลืออีกประมาณครึ่งหนึ่งให้ออยู่ที่ทัพกลางเพื่อเตรียมการถึงไปกัน
 หมด อีกทั้งกำลังคนก็เข้ากรมส่งเสริมไม่หมดเนื่องจากสถานที่คับแคบ ปราบกว่ายุทธวิธีนี้มีมติเป็นเอกฉันท์
 บนเวทีมีการประกาศจัดทัพใหม่ แม่ทัพส่วนหน้าที่รับผิดชอบขบวนได้รับคำสั่งให้เปลี่ยนแผน ผู้ชุมนุมทุก
 คนไม่มีการตั้งคำถาม ทุกคนปฏิบัติตามอย่างมีวินัยตามมติคำสั่งแม่ทัพที่ถือเป็นเด็ดขาด

ประมาณเที่ยงวันเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาทำการกำลังตั้งพื้นที่วางแนวแผงเหล็กหน้าเวทีเพื่อ
 เตรียมการต้อนรับและอารักขานายกรัฐมนตรี ทางแกนนำจึงเกิดความมั่นใจว่านายกจะมาอีกเพิ่มขึ้นอีกระดับ
 หนึ่ง หลังจากนั้นอีกครั้งชั่วโมงแกนนำยุทธวิธีได้สั่งให้กำลังที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ยกกลับเนื่องจาก
 ตัวแทนที่ขึ้นเจรจาได้ข้อยุติแล้ว บนเวทีประกาศให้ผู้ชุมนุมรีบกินข้าวกลางวันให้เสร็จก่อนบ่ายสองโมง
 แล้วนายกก็มาจริงดังที่เป็นข่าว และรับปาก คนท. ทุกเรื่องที่เป็นข้อเสนอผ่านหมอพรหมินทร์ไปเมื่อวันที่
 25

มีเรื่องที่น่าวิตกกังวลอยู่ประเด็นหนึ่งของการประชุมในแกนนำยุทธวิธี มีการเสนอแผนลื่อนนายกฯ
 ไม่ให้กลับหากไม่รับปากตามข้อเรียกร้อง หรือพูดจาเบาหาเสียงที่ไม่รัฐประรรมในการแก้ไขปัญหา แต่
 แผนนี้ได้รับการคัดค้านด้วยเหตุผลที่ว่า แม้เป็นเช่นนั้นก็ไม่สมควรทำ การบังคับจิตใจให้รับปากจะไม่ได้
 อะไรในการแก้ไขปัญหา เพราะเมื่อเรากลับไปรัฐก็จะไม่ทำตามเช่นเดิม จะได้ก็เพียงเพื่อสร้างความรู้สึกพอใจ
 ขอบใจพี่น้องได้วาระในวันนี้ แต่จะไม่มีมีการแก้ไขหาจริงตามมาต้องเหนื่อยในการสู้ใหม่อีกเช่นเดิมทำ
 ให้สมาชิกก็จะถอดใจ แม้ว่าวันนี้ คนท. จะไม่ได้อะไรมาสมาชิกก็จะยังมีความมุ่งมั่นในการต่อสู้ใหม่และ
 รับรู้ว่รัฐบาลเป็นเช่นไร จะได้ยกระดับความรู้ ยกระดับความคิดทางการเมือง อันเป็นต้นทุนสำคัญ
 สำหรับการสู้ใหม่ในวันหน้า สาธารณะก็จะเห็นว่ารัฐบาลนั้นเป็นฝ่ายที่ผิดสัญญา ก่อน จึงเป็นชัยชนะทาง
 การเมือง คนท. สู้มาเกือบ 3 ปีเพื่อให้สาธารณะเข้าใจปัญหาเกษตรกร เข้าใจความสำคัญของกฟก. เพื่อให้
 สมาชิกได้ยกระดับความคิด การมองปัญหาจากปฏิบัติการที่เป็นจริงของการต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
 โดยมีหวังรอจากผู้ใดเหมือนเช่นที่ผ่านมา ด้วยกระบวนการต่อสู้ของเราจะเป็นปฏิบัติการที่เป็นจริงให้เกิด

ในขณะเดียวกัน รัฐบาล โดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมมีนโยบายขยายการประกันสังคมสู่แรงงานนอกระบบ ที่ประชุมใหญ่จึงมีมติให้ขยายข้อเรียกร้องไปถึงการเรียกร้องให้รัฐบาลขยายการประกันสังคมให้ครอบคลุมถึงแรงงานภาคการเกษตรด้วย ซึ่งถือเป็นแรงงานนอกระบบด้วย ประเด็นข้อเรียกร้องสำคัญที่กำหนดโดยที่ประชุมใหญ่คือ

1. ให้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกรในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2548
2. ให้รัฐบาลขยายการประกันสังคมสู่แรงงานภาคการเกษตร

จากมติของที่ประชุมใหญ่ การชุมนุมจึงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 โดยมีข้อเสนอข่าวว่า “กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายหนี้สินชานนาแห่งประเทศไทยกว่า 1,000 คน จาก 56 จังหวัดทั่วประเทศ เดินทางมาชุมนุมบริเวณถนนหน้าวัดศรีวงศ์ ใกล้กับเทศบาลจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นสถานที่จัดการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่ ในวันที่ 1 โดยมีพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร กล่าวว่า การเดินทางมาชุมนุมของกลุ่มเกษตรกรครั้งนี้ ไม่ได้ตั้งใจมาก่อนความวุ่นวายในการประชุม ครม. แต่มาเพื่อให้กำลังใจนายกรัฐมนตรี ในการแก้ปัญหาหนี้สินให้เกษตรกร โดยเฉพาะการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้เกษตรกร ยืนยันว่าการเดินทางมาชุมนุมครั้งนี้เป็นการแสดงพลังว่าเกษตรกรที่ลงทะเบียนเข้ากองทุนฟื้นฟู มีอยู่จริง และพร้อมเป็นกำลังใจให้นายกรัฐมนตรีจัดการหนี้สินให้เกษตรกรด้วยความจริงใจ” (ข่าว ไอทีวี 1 พฤศจิกายน 2548)

ยุทธวิธีในการชุมนุมเพื่อการสนับสนุน ให้กำลังใจรัฐบาลครั้งนี้ ของคนท. เป็นการชุมนุมที่แฝงเป้าประสงค์ ขององค์กรเอาไว้ด้วย โดยแกนนำคนท. ที่เป็นผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ได้ให้รายละเอียดเชิงลึกที่มีต่อการชุมนุมในครั้งนี้เอาไว้ว่า

“ความจริงรูปแบบดูเหมือนพวกเราไปให้กำลังใจนายก แต่โดยเนื้อหาแล้วพวกเราไปกดดันให้นายกต้องทำตามสัญญาในการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้สินเกษตรกร ซึ่งถือเป็นหัวใจของกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูฯ หากไม่มีคณะกรรมการชุดนี้ก็ไม่สามารถโอนหนี้ของสมาชิกเข้าสู่กองทุนฟื้นฟูฯ ได้ สำหรับข้อเรียกร้องให้ขยายการประกันสังคมสู่ภาคการเกษตรนั้น ถือว่าเป็นการยกระดับการต่อสู้เชิงนโยบายขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งผมว่ามันเป็นไปตามธรรมชาติในการต่อสู้ของชาวนาที่จะเริ่มต่อสู้จากปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าที่ใกล้ตัวจับต้องได้ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การต่อสู้แก้ไขปัญหาที่เดือดร้อนไกลตัวขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ และทางแกนนำเชื่อมั่นว่าในอนาคตจะนำไปสู่การต่อสู้ในปัญหาที่เป็นนามธรรมที่สลับซับซ้อนขึ้น ห่วงตัวมากขึ้น เป็นปัญหาความเดือดร้อนที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของชาวนาไทยต่อไป จนถึงขั้นการต่อสู้ทางการเมืองต่อไปในอนาคตได้ ยืนยันอีกครั้งว่าคนท. ไม่ได้ไปให้กำลังใจนายก เป้าหมายของ คนท. ชัดเจนคือ ไปกดดันให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้ แต่เป็นธรรมดา เมื่อนายกลงมาจับปากบนเวทีกลางที่ชุมนุม พี่น้องเราก็แสดงความชื่นชมยินดีตามวัฒนธรรมไทยทั่วไป ไม่เป็นเรื่องแปลก แต่ คนท. ก็มักถูกกล่าวหาตลอดว่าเราเป็น “มีอบเชียว” ข่าวจะออกมาอย่างไรทาง คนท. ไม่เคยแก้ข่าวแก้ตัว ขอให้สมาชิกขององค์กรได้ประ โยชน์เท่านั้นคือจุดหมายของคนท. ซึ่งคนท. ก็ยืนยันเป็นกลุ่มผลประโยชน์มิใช่กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่

จะต้องมีท่าทีลืลามากในการรักษาภาพของขบวนการชุมนุม” (นายชิตชัย เกษรแก้ว ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร: บทสัมภาษณ์)

ในประเด็นจำนวนของผู้ชุมนุม ที่สื่อมวลชนให้ข้อมูลไว้ว่ามีผู้ชุมนุม 1,000 คนนั้นหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แกนนำคนท.ที่เป็นผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรด้วย ได้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ไว้ว่า

“นักข่าวมาทำข่าวในช่วงเช้าเพราะกลัวส่งข่าวไม่ทันข้อมูลตัวเลขผู้ชุมนุมจึงผิดพลาด ความจริงสมาชิกที่ไปกันในวันนั้นประมาณ 80,000 คน อันนี้เป็นการประเมินของหน่วยข่าวฝ่ายรัฐบาลเอง เพราะเราตั้งขบวนบนถนนหน้าวัดศิรีวงศ์ หัวขบวนที่ตั้งเวทีห่างจากศาลาว่าการเทศบาลนครนครสวรรค์ประมาณ 500 เมตร ขบวนของคนท. ยาวไปตามถนนประมาณ 800 เมตร กว้างประมาณ 36 เมตร ผู้ชุมนุมที่นั่งและยืนกันแน่น และสลับเข้าไปตามในซอยสองข้างทางอีกยังไม่นับ ถือเป็นการสำแดงกำลังครั้งใหญ่ที่สุดของคนท. อีกครั้งหลังจากงานชานาวิชากรที่เพชรบุรี เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2558 ที่มีพี่น้องเข้าร่วมในวันนั้นประมาณ 120,000 คน แรกทีเดียวนายกทักษิณ ไม่มีกำหนดการมาพบกลุ่มผู้ชุมนุม แต่ด้วยกำลังขนาดนั้นด้วยการขู่ของเราอยู่ตลอดบนเวทีว่าหากไม่ลงมาจับปากเราด้วยตนเองเราจะบุกไปพบที่ศาลาว่าการเทศบาลซึ่งไม่ยากเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจขณะนั้นน้อยมากเมื่อเทียบกับกำลัง คนท. ส่วนใหญ่อดอยหอดแล้วด้วยซ้ำเพราะขึ้นอยู่ก็ไม่มีทางสกัดได้ นายกฯต้องยอมจำนนลงมาพบ และรับปากต่อหน้าสาธารณะ ต่อหน้าสื่อมวลชนทุกแขนง คนท.ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว คும்แล้วสำหรับการลงทุนลงแรงเสียเงินกันมากันในวันนั้น ถือว่ากดดันได้สำเร็จเพราะวันรุ่งขึ้นก็มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้จริง อีกทั้งนายกฯยังกล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการกองทุนฯซึ่งมีตัวแทนที่เป็นแกนนำ คนท. อยู่ด้วยว่า “เมื่อรับปากเกษตรกรมาแล้วเมื่อวานก็ต้องทำให้เขาเพราะพวกเขาเดือดร้อนจริง” รวมทั้งยังมอบนโยบายให้คณะกรรมการจัดการหนี้ชุดใหม่ซึ่งมีแกนนำ คนท. อยู่ด้วยว่า “ให้ไปเจรจากับเจ้าหน้าที่ทั้งหมดให้ตัดดอกเบี้ยทิ้งเพราะถือว่าได้จากเกษตรกรมาแล้ว เงินต้นให้ลดลงเหลือไม่เกินครึ่ง ส่วนหนี้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันควรให้เหลือไม่เกินร้อยละ 30 หากสถาบันการเงินไหนไม่ยอมรับให้บอกมาผมจะเจรจาเอง..” (นายเปลื้อง บัวศรี ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร, บทสัมภาษณ์)

6) ชุมนุมเจรจากับเจ้าหน้าที่โดยตรง(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 14)

7-8 ธันวาคม 2548 เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย จัดการชุมนุมขึ้นสองแห่งพร้อมกันคือที่หน้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวนประมาณ 5,000 คน และที่หน้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานใหญ่ถนนสีลม จำนวนประมาณ 5,000 คนเช่นกัน ความเป็นมาก็คือ สหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศไม่หยุดดำเนินการตามกฎหมายกับลูกหนี้ที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูฯ(กฟก.) ตามข้อตกลงที่คนท. ทำไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งทั่วประเทศก็ดำเนินคดีทางกฎหมายกับสมาชิก กฟก. อย่างไม่ละเว้นเช่นกัน การชุมนุมครั้งนี้มีเป้าหมายเดียวคือ “ให้สหกรณ์การเกษตรและ

ธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศยุติการดำเนินการทางกฎหมายแก่ลูกหนี้ที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูฯ ไว้ก่อน จนกว่าการจัดการหนี้ตามกฎหมายกองทุนจะแล้วเสร็จ”

การประชุมที่หน้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยุติลงเมื่อเวลาประมาณ 17.00 น. เมื่อคุณหญิงสุดา รัตน์ เกษราพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ออกมาตอบข้อเรียกร้องด้วยตนเองกลางที่ชุมนุม โดยให้ ตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่งประกอบด้วย 3 ฝ่ายคือ ผู้แทนกระทรวงเกษตรฯ ผู้แทนสำนักงานกองทุนฯ และผู้แทนเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย เป็นคณะทำงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบหนี้สิน เกษตรกรสมาชิกกองทุนฯ ที่ขึ้นทะเบียนหนี้แล้วทั้งหมดที่มีหนี้กับสหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศ โดยให้ เวลาทำงานไม่เกิน 60 วัน และประกาศว่าจะต้องให้ทันชื่อ-รายชื่อระหว่างสำนักงานกองทุนฯ กับสหกรณ์ การเกษตรทั่วประเทศในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งเป็นวันสหกรณ์ด้วย โดยจะจัดพิธีขึ้นที่ท้อง สนามหลวงพร้อมกิจกรรมในวันสหกรณ์ ส่วนในระดับจังหวัดก็จะมีการจัดตั้งคณะทำงานในลักษณะ เดียวกันเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็ว และในระหว่างนี้ได้ยื่นคำสั่งไปยังสหกรณ์ การเกษตรทั่วประเทศแล้วทำให้ยุติการดำเนินการทางกฎหมายไว้ก่อนสมาชิก คนท. จึงพอใจยอมรับใน ข้อตกลง แล้วสลายการชุมนุมไปร่วมสมทบกันที่หน้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานใหญ่ถนนสีลมด้วย การเดินเท้าประมาณ 3,000 คน ที่เหลืออาศัยนอนอยู่หน้ากระทรวงเกษตรฯ ประมาณ 2,000 คน เพราะหาก ไปหมุดสถานที่หน้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานใหญ่ถนนสีลมไม่สามารถรองรับได้หมด(ชรินทร์ ดวงดารา,บทสัมภาษณ์)

สำหรับการชุมนุมที่หน้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด สำนักงานใหญ่นั้น เบื้องต้นธนาคารกรุงเทพจะ เจริญกับ คนท. โดยตรงและยินดีเชิญธนาคารอื่นมาร่วมเจรจาด้วย แต่ตัวแทนของสมาคมธนาคารไทย กลับ รับเรื่องเป็นผู้เจรจาเองในฐานะตัวแทนของธนาคารพาณิชย์ กว่าจะตกลงในจุดเจรจาได้ก็ใช้เวลากว่า 17.00 น. แกนนำยุทธวิธีจึงเรียกประชุมฝ่ายประสานงานเพื่อประเมินสถานการณ์และกำหนดมาตรการต่อไป ที่ ประชุมมีมติให้ยุติการเจรจาแล้วให้สมาชิกคนท. ค้างคืนที่หน้าธนาคารกรุงเทพ เพื่อเพิ่มแรงกดดัน ให้คนท. เป็นฝ่ายรุกสำหรับการเจรจาในวันรุ่งขึ้น นอกจากนี้แกนนำยุทธวิธียังเรียกกำลังจากที่หน้ากระทรวงเกษตรฯ มาเพิ่ม

ช่วงเวลาเช้ามีดของวันที่ 8 ธันวาคม 2548 เจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษฉวย โอกาสที่คน ส่วนใหญ่ยังไม่ตื่นนอนจะเข้าสลายการชุมนุม พอตำรวจเริ่มจัดกำลังแกนนำที่ทำหน้าที่รับผิดชอบหน่วย รักษาความปลอดภัยก็โหวดตัวกัน เปิดเครื่องเสียงเรียกให้สมาชิกตื่นและให้หน่วยรักษาความปลอดภัยกว่า 500 คนตั้งแถวเป็นกำแพงเผชิญหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้เพื่อรอกำลังเสริมจากสมาชิกที่กำลังตื่นนอน เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นท่าไม่ดีก็เลิกแถวจัดกำลังล่าถอยไป(ชรินทร์ ดวงดารา 2549,บทสัมภาษณ์)

เวลาประมาณ 09.00 น. ฝ่ายสมาคมธนาคาร ไทยก็เชิญตัวแทนคนท. ไปร่วมเจรจา ณ ที่ทำการของ สมาคมบริเวณ โรงงานยาสูบ การเจรจาเป็นไปอย่างเคร่งเครียด มีการยุติการเจรจาเพื่อต่างฝ่ายต่างขอหารือ กันเองหลายครั้ง ล่วงเลยไปจนถึงเวลา 15.00 น.ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ ประเด็นสำคัญคือ การลดเงินต้นคงค้าง ร้อยละ 50 ฝ่ายสมาคมขอลดเงินต้นคงค้างของมูลหนี้ที่ไม่เกิน 500,000 บาท ฝ่าย คนท. ก็ยืนยันให้ลดเงินต้น

คงค้างของมูลหนี้ที่ไม่เกิน 2.5 ล้านบาท ในที่สุดก็พบกันครึ่งทางได้ข้อยุติที่เป็นสาระสำคัญคือ การลดเงินต้นคงค้างของมูลหนี้ที่ไม่เกิน 1 ล้านบาท ส่วนที่เกิน 1 ล้านบาทตัดดอกเบี้ยค้างชำระทั้งหมดลดเงินต้นคงค้างอีกร้อยละ 10 และชะลอการดำเนินการทางกฎหมายออกไปจนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2549 ผู้เข้าร่วมการประชุมต่างพอใจ การชุมนุมจึงยุติลงเมื่อเวลาประมาณ 17.00 น. คนท. จึงสลายการประชุม

สำหรับการชุมนุมในครั้งนี้ของคนท. มีพัฒนาการของยุทธศาสตร์การชุมนุม เพื่อเป้าประสงค์ขององค์กร ผ่านประสบการณ์การชุมนุมในแต่ละครั้งที่ผ่านมา ซึ่งการชุมนุมในครั้งนี้ ยุทธวิธีมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นการต่อสู้ที่ไม่ใช่การต่อสู้กับรัฐบาลโดยตรงเท่านั้นแต่เป็นการต่อสู้กับทั้งรัฐบาลและเจ้าหน้าที่(ธนาคารพาณิชย์)ผ่านสมาคมธนาคาร เพื่อทำการต่อรองเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บรรดาแกนนำคนท. ในรายละเอียดเชิงลึกของการชุมนุมในครั้งนี้ โดยแกนนำหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อยุทธวิธีในการชุมนุมครั้งนี้ว่า

“คนท.เคยปิดกรมส่งเสริมสหกรณ์มาแล้วถึงสองครั้ง ได้ข้อตกลงทั้งสองครั้งว่ากรมส่งเสริมจะสั่งการให้สหกรณ์การเกษตรยุติการดำเนินการทางกฎหมายแก่สมาชิกกองทุนฯ ไว้ก่อนจนกว่าการจัดการหนี้ตามกฎหมายกองทุนจะแล้วเสร็จ แต่สหกรณ์การเกษตรก็ไม่หยุดฟ้อง ขีดทรัพย์ และขายทอดตลาดทรัพย์สินของพี่น้อง คนท. ทั้งที่เป็นคำสั่งของอธิบดีที่สั่งการผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด แกนนำคนท.ท้วงไปที่กรมส่งเสริม ได้รับการแจ้งกลับมาว่ากรมไม่มีอำนาจบังคับสหกรณ์การเกษตรได้ มีแต่เพียงการขอความร่วมมือเท่านั้น ทั้งที่ตอน คนท. ไปปิดไม่ได้พูดเช่นนี้ คนท.จึงคิดว่าครั้งนี้จะต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้สั่งการแทน คนท. จึงปิดกระทรวงเกษตรฯ แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์ และยื่นเงื่อนไขเดียวคือขอพบและเจรจากับรัฐมนตรีว่าการเท่านั้น เมื่อรัฐมนตรีว่าการลงมาตอบผลการเจรจาด้วยตนเองพี่น้องจึงพอใจ” (นายชนะพงษ์ เสวีวัลลภ: บทสัมภาษณ์)

การประชุมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลอีกประการหนึ่งว่า การเจรจาดูเรื่องกับฝ่ายรัฐหรือเจ้าหน้าที่บนโต๊ะเจรจาของคนท.ทุกครั้ง จะไม่มีแกนนำทางความคิด(ผู้ก่อตั้งองค์กร)ซึ่งเป็นนักเคลื่อนไหวปัญญาชน เข้าร่วมในโต๊ะเจรจาด้วย ทำให้ผลของการเจรจาอาจมีปัญหาได้ ซึ่งแกนนำทางความคิดได้ แสดงทัศนะในประเด็นนี้ว่า

“อันที่จริง ทีมที่ปรึกษา 8 ท่าน ซึ่งก็มีแกนนำทางความคิดรวมอยู่ด้วย มีความเห็นตรงกันว่าคนท. น่าจะถูกรัฐบาลหลอก เพราะการแต่งตั้งคณะทำงาน คณะกรรมการ มักเป็นทางออกของรัฐบาลในการซื้อเวลาที่ใช้โดยทั่วไปกับกลุ่มผู้ชุมนุมส่วนใหญ่ แต่คนท.ก็ยอมรับในผลของข้อตกลงด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

1. เมื่อเรามอบอำนาจให้ตัวแทนเจรจาไปแล้วก็ต้องเคารพในอำนาจการตัดสินใจของพวกเขา หากคนท.คัดค้านมันก็ไม่ต่างอะไรกับการนำเด็วที่ละเมิดข้อตกลงและอำนาจของคณะเจรจา
2. หากแม้ว่า คนท. ถูกหลอกด้านหนึ่งก็จะเป็นผลดี เป็นบทเรียนที่ให้การศึกษามาก โดยตรงกับบรรดาแกนนำที่เป็นคณะเจรจาที่จะยกระดับให้มีศักยภาพในการเจรจามากขึ้นต่อไป
3. พี่น้องก็จะได้รับการยกระดับความคิดทางการเมืองที่สูงขึ้นถึงเล่ห์กลของรัฐที่ใช้ในการหลอกหลวง ได้ยกระดับขบวนการต่อสู้ที่เข้มแข็งขึ้น

ตลอดระยะเวลากว่า 38 เดือนที่เราจัดการชุมนุมทั้งเล็กและใหญ่ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศถึง 62 ครั้ง เกนนำทางความคิดไม่เคยเป็นคณะเจ้าเจรจาเลยแม้ครั้งเดียว ให้เกนนำเจรจาเองตลอด อย่างมากก็เตรียมข้อมูลกับคณะเจรจาท่านั้น แต่การตอบโต้ต่อรองบง โต้ะเจรจานั้นไม่เคยเข้าร่วมเลย เหตุผลสำคัญคือ ต้องการให้เกนนำทำกันเอง หาบทเรียนกันเอง ผิดบ้างถูกบ้างก็เป็นบทเรียน ผิดก็ต้องรับผิดชอบที่จะต้องแก้ไขด้วยการต่อสู้ใหม่ ให้ความสำคัญกับการสร้างขบวนการที่เข้มแข็งมากกว่าผลสัมฤทธิ์ของการเจรจา หากเน้นผลสัมฤทธิ์มากเกินไปเราก็ต้องทำเอง มันก็เป็นการรับเหมาทำแทนเหมือนกินยาแทนคนป่วย เกนนำก็จะไม่พัฒนา ขบวนการก็ไม่เข้มแข็ง ไม่มีเราเขาก็ทำกันไม่ได้ ในที่สุดก็ไม่พ้นการนำเดี่ยวเหมือนบทเรียนในอดีต ในที่สุดข้อตกลงครั้งนี้ก็มีค่าเพียงกระดาษเปื้อนหมึกจนต้องมีการชุมนุมอีกครั้งในเวลาต่อมา” (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549บทสัมภาษณ์)

สำหรับในประเด็นการยอมรับข้อเสนอของทาง สมาคมธนาคาร ในการประชุมครั้งนี้ที่ ทางสมาคมธนาคารเสนอ การลดเงินต้นคงค้างของมูลหนี้ที่ไม่เกิน 1 ล้านบาท ส่วนที่เกิน 1 ล้านบาทตัดดอกเบี้ยค้างชำระทั้งหมด ลดเงินต้นคงค้างอีกร้อยละ 10 และชะลอการดำเนินการทางกฎหมายออกไป โดยเกนนำฝ่ายประธานของคทท. ที่มีตำแหน่งเป็นผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ได้ให้ความเห็นว่า

“เราขอรับการลดเงินต้นคงค้างสำหรับมูลหนี้ที่ไม่เกิน 1 ล้านบาทกับทางสมาคมธนาคาร ด้วยเหตุผล 4 ประการคือ

- 1). คทท.ปรับแผนผลิตปลาที่ไม่รวมศูนย์กำลังเข้าปิดที่ใดที่หนึ่งเพื่อสร้างแรงกดดันให้หนัก เนื่องจากคทท.ระดมกำลังมาไม่มากพอ เพราะแผนเดิมจะปิดที่ละแห่ง แต่ด้วยความประมาทหวังเอาชนะเร็วพร้อมกันทั้งสองแห่งคือ กระทรวงเกษตรฯ และสมาคมธนาคาร ไทย จึงปรับแผนแบ่งกำลังออกเป็นสองกลุ่มจึงขาดอำนาจต่อรองในเบื้องต้น
- 2). พี่น้อง คทท. เริ่มอ่อนล้าเพราะไม่ได้เตรียมการมายึดเชื้อถึงสองวัน หากยังเน้นนานออกไปจะยิ่งเสียขบวน
- 3). ความสูงงอมของพี่น้องทั้งขบวนยังไม่ตกผลึก เนื่องจากมีคนที่มีหนี้ 2.5 ล้านมีไม่มากเกินกว่า 1 ล้านบาทเพียงแค่ตัดดอกเบี้ยพวกเขาก็พอใจแล้ว
- 4). ปัญหาการจราจรที่วิกฤตจะส่งผลเสียทางการเมืองแก่ขบวนเรา เพราะสาธารณชนยังไม่เข้าใจ หากยึดเชื้อสร้างผลกระทบต่อจราจรมากไปกว่านี้ คทท. จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบทางการเมือง คนกรุงเทพฯจะประณาม แทนที่จะเห็นใจ เพราะ คทท. คิดว่ายังจะต้องเข้ามาเรียกร้องอีกหลายครั้งเพราะปัญหากองทุนฯ มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าจะแก้ปัญหาได้ในครั้งเดียว

ด้วยเหตุผลทั้งหมด คทท. จึงตัดสินใจยอมรับข้อตกลงนั้น ซึ่งพี่น้องทั้งหมดก็พอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดดอกเบี้ยค้างชำระทุกมูลหนี้ และการชะลอการดำเนินการทางกฎหมายออกไปจนถึง 30 มิถุนายน 2549 ตอนนั้น คทท. ไม่เคยคิดเลยว่า ข้อตกลงกับสมาคมธนาคาร ไทย ที่ถือเป็นตัวแทนของธนาคารพาณิชย์

ทั่วประเทศจะไร้ความหมายในเวลาต่อมา” (นายปรีชา แก้วน้ำ ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร: บทสัมภาษณ์)

กล่าวโดยสรุปการชุมนุมในช่วงปี 2548 พบว่า ท่าทีของรัฐ ช่วงต้นปี 2548 รัฐบาลโดยเฉพาะ นายกรัฐมนตรี ตอบรับกระแสเรียกร้องของ คนท.เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการเข้าร่วมงานชานาวิชาการ เมื่อวันที่ 25 มกราคม หลังจากเลือกตั้งจนรัฐบาลได้ชัยชนะอย่างท่วมท้นรัฐบาลกลับมีท่าทีในทางลบกับข้อเรียกร้องของ คนท. เป็นอย่างมาก รัฐบาลได้ทำการได้กลับการชุมนุมเรียกร้องของ คนท. ด้วยการบิดเบือนข้อมูล ใส่ร้ายป้ายสีเกินกว่ามีผู้อยู่เบื้องหลัง และมีท่าทีในการไม่ยอมรับข้อเรียกร้องของ คนท. ในหลายประเด็น

พัฒนาการขององค์กร คนท.สามารถสร้างการชุมนุมที่ยึดเชื้อในกรุงเทพถึง 5 วันติดต่อกัน เพราะสมาชิกต่างมีพัฒนาการทางจิตสำนึกที่สูงขึ้น เช่นมีการตั้งโรงครัวให้ผู้ชุมนุมกินฟรี สามารถสร้างการชุมนุมใหญ่ภายในเดือนเดียวกันโดยใช้ยุทธวิธีที่แปลกใหม่เช่นการชุมนุมด้วยรถอีแต๋น การชุมนุมกดดันให้นายกรัฐมนตรีรับปากในข้อเรียกร้องก่อนมีการดำเนินการจริง และการชุมนุมกดดันต่อเจ้าหน้าที่เป็นธนาคารพาณิชย์ผ่านสมาคมธนาคาร

พัฒนาการของ กฟก. ตลอดปี 2548 ถือเป็นยุคมืดของ กฟก. เป็นอย่างยิ่ง เป็นช่วงที่มีกลุ่มอำนาจภายในคณะกรรมการ กฟก. มีความขัดแย้งกัน ไม่สามารถทำการประชุมได้ ไม่สามารถตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำการซื้อหนี้ได้ แม้จะมีการลงนามรับรองการโอนหนี้ในปี 2547 แล้วก็ตาม การแสดงออกของรัฐบาลที่จะทำการยุบ กฟก. จากคนในรัฐบาลอย่างเห็นได้ชัด ผ่านการดำเนินการของ นายพินิจ จารุสมบัติ (ประธาน กฟก.)ร่วมมือกับนายพิสิทธิ์ พัฒนุกิจ(เลขานุ กฟก.) ด้วยการให้ข้อมูลเชิงลบของ กฟก. ว่าไม่มีงบประมาณ เสนอช่องทางกองทุนอื่น ให้ข้อมูลว่าภายในกองทุนมีปัญหาจนต้องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความ ซึ่งทำให้ กฟก. ไม่คืบหน้าใดๆ ตลอดปี 2548 ทำให้ คนท. ต้องต่อสู้อย่างหนัก จนในที่สุดนายกฯ ต้องมานั่งเป็นประธาน กฟก.เอง และมีการตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้ในช่วงสิ้นปี

มติสาธารณะ ในการชุมนุมเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 ที่ระดมพลจำนวนมากกดดันนายกฯ เพียงแค่ให้รับปากว่าจะทำตามข้อเรียกร้องในสิ่งที่รัฐบาลกำลังจะทำอยู่แล้ว เช่น รุ่งขึ้นต้องมีการประชุมคณะกรรมการ กฟก. สื่อจึงมองว่า คนท. เป็น มือที่ป็นพันธมิตรกับรัฐบาลทักษิณ สร้างภาพว่ามาชุมนุมกดดันแล้วรัฐบาลค่อยมาทำตามสัญญา ซึ่งการชุมนุมในครั้งนี้ คนท.มองว่า การให้สัญญาประชาคมเป็นสิ่งที่สำคัญตลอดช่วงปี 2548ที่ผ่านมารัฐบาลมีท่าทีที่จะทำลาย กฟก. อยู่ตลอด ดังนั้นจึงต้องทำการชุมนุมในครั้งนี้ เพื่อที่จะได้มีการตั้งกรรมการหนี้จริง

4. การชุมนุมใหญ่ต้นปี 2549

1) กดดันให้เจ้าหน้าที่ทำสัญญาจะซื้อจะขายหนี้สินเกษตรกร(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 15)

ระหว่างวันที่ 25-27 กุมภาพันธ์ 2549 สืบเนื่องจากผลการดำเนินงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร สมาชิก กฟก. ที่กระทรวงเกษตรฯ แต่งตั้งเมื่อคราวการประชุมครั้งที่ผ่านมาประสบความสำเร็จไม่ สามารถซื้อ-ขายหนี้กันได้ตามกำหนดในข้อตกลงคือวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 เครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทยถือว่ากระทรวงเกษตรฯ เป็นฝ่ายละเมิดข้อตกลงก่อน จึงต้องจัดการชุมนุมเพื่อแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่สหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศยังไม่ยอมชะลอการดำเนินการทางกฎหมายแก่สมาชิก กฟก. ที่ขึ้นทะเบียนหนี้ไว้แล้ว ถือเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ คุณหญิงสุรารัตน์ เกยุราพันธ์ ที่จะต้องแก้ไขปัญหา เป้าหมายของการชุมนุมจึงพุ่งตรงต่อรัฐมนตรีว่าการฯ เป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลในขณะนี้กำลังอ่อนแอจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง

ในขณะที่เดียวกัน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ก็ยอมลดเงินต้นให้สำหรับมูลหนี้ที่ไม่เกินกว่า 200,000 บาทเท่านั้น ทั้งที่เป็นธนาคารของรัฐ โดยตรงถือว่าไม่ปฏิบัติตามบัญชาของนายกรัฐมนตรีที่มอบนโยบายไว้กับคณะกรรมการจัดการหนี้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2548 การชุมนุมปิด ธ.ก.ส. จึงเป็นทางออกเดียวของเกษตรกรที่จะพึ่งตนเองได้

การชุมนุมครั้งนี้คนท. ไม่มีข้อเรียกร้อง แต่มีการจัดทำเป็นสัญญาจะซื้อจะขายหนี้สินเกษตรกรสมาชิก กฟก. ที่ขึ้นทะเบียนหนี้ไว้แล้ว เป็นสัญญาที่ลงนาม 3 ฝ่ายคือ เจ้าหนี้ (ธ.ก.ส./สหกรณ์การเกษตร) สำนักงานกองทุนฯ และคนท. เป้าหมายการชุมนุมครั้งนี้เจ้าหนี้มีหน้าที่ลงนามเพียงอย่างเดียวโดยมีป้ายเขียน ด้วยเชื่อมั่นว่า ภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่วิกฤตเช่นนี้ รัฐบาลจะต้องยอมจำนน เพราะทั้ง ธ.ก.ส. และสหกรณ์ล้วนเป็นหน่วยงานของรัฐ

การชุมนุมครั้งนี้ บรรดาแกนนำและคณะที่ปรึกษาคนท. มีความกังวลใจเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงวิกฤตทางการเมืองที่สับสนและสลับซับซ้อน หากดำเนินการผิดพลาดคนท. จะกลายเป็นผู้ฉวยโอกาสทางการเมืองในทันที สถานที่การชุมนุมก็เป็นปัญหา ถ้าใช้ลานพระบรมรูปทรงม้า หากฝ่าย “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” เคลื่อนกำลังเข้าปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลตามที่ประกาศไว้ก็จะเกิดความสับสนยากต่อการควบคุมขบวน ถ้าใช้หน้ากระทรวงเกษตรฯ ก็เป็นเส้นทางผ่านของกลุ่มพันธมิตรฯ ก็จะเกิดความสับสน ยากต่อการควบคุมขบวนเช่นกัน คนท. จึงเลือกเอาได้สะพานพระราม 8 ฝั่งตะวันตกเป็นที่ชุมนุมตั้งทัพ ซึ่งนอกจากเหตุผลที่ต้องการให้เป็นอีกทัพหนึ่งแยกต่างหากแล้ว ยังเป็นตำแหน่งที่ตั้งทัพที่สามารถสร้างแรงกดดันให้กับรัฐบาลได้ไม่ต่างจากลานพระบรมรูปทรงม้า และที่หน้ากระทรวงเกษตรฯ เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่สามารถเคลื่อนกำลังด้วยการเดินเท้าเข้าปิดล้อมกระทรวงเกษตรฯ ได้ภายในระยะเวลาไม่เกินครึ่งชั่วโมง สามารถปิดล้อมทั้งทำเนียบรัฐบาล หรือสำนักงาน ธ.ก.ส. ได้ในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

ยุทธวิธีการกำหนดฐานที่ตั้ง สมาชิกผู้เข้าร่วมการชุมนุมของคนท. ไว้ที่ ได้สะพานพระราม 8 ทางแกนนำ คนท. ได้แสดงเหตุผลในการดำเนินยุทธวิธีนี้ ถึง 3 ประการใหญ่ๆด้วยกัน

1. เพื่อกดดันรัฐบาลไม่ให้ใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่มผู้ชุมนุมของคนท. เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ เบื้องต้นแกนนำฝ่ายประสานประเมินจำนวนผู้ชุมนุมเอาไว้ประมาณ 30,000 คน แต่ สมาชิกคนท.(พี่น้อง) มาได้จริงประมาณ 12,000 คน เพราะสถานการณ์ทางการเมืองที่สับสน ผู้ใหญ่บ้าน

ก้านั้น(ฝ่ายปกครอง) อบต. ปล่อยข่าวในหมู่บ้านอย่างหนักว่า “กรุงเทพฯกำลังจะตีกันระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มสนธิ โครเข้าไปชุมนุมกับเครือข่ายฯ(คนท.) จะถูกหลอกหลง” สำหรับแกนนำคนท. เห็นว่าการที่นำกำลังผู้ชุมนุมขนาดใหญ่เข้ากรุงเทพฯ อาจมีผลต่อการกดดันรัฐบาลไม่ให้ใช้ความรุนแรงต่อการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯที่ท้องสนามหลวงได้

2. ป้องกันการสับสนหากเกิดการปะปนกับกลุ่มพันธมิตรฯ กำลังผู้ชุมนุม”พี่น้อง”ของ คนท. ไม่ยอมรับการบัญชาของใครนอกจากฝ่ายบัญชาของแกนนำระดับยุทธวิธี”แม่ทัพ”เท่านั้น หากมีการปะปนกันเมื่อไหร่ จะควบคุมสถานการณ์ไม่ได้เพราะจะเกิดความสับสนต่อการบัญชา ผลเสียหายจะตกอยู่กับทัพของคนท. ซึ่ง แม่ทัพจะต้องรับผิดชอบต่อน้องทั้งหมดที่เข้าร่วมการชุมนุมครั้งนี้

3. แนวทางของพันธมิตรกับคนท.แตกต่างกัน แกนนำระดับยุทธศาสตร์ จำนวน 8 ท่าน เป็นคณะที่ปรึกษาของคนท. ได้ทำการสรุปวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันก่อนการเคลื่อนไหวเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 โดยมีสาระสำคัญคือ ความขัดแย้งหลักของสังคมไทยในปัจจุบัน คือ ความขัดแย้งกันเองระหว่างกลุ่มทุนเก่ากับกลุ่มทุนธุรกิจใหม่ แต่ความขัดแย้งเฉพาะหน้าที่ยังออกมาเป็นปรากฏการณ์ จับไล่ นายกรัฐมนตรีขณะนี้คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนธุรกิจใหม่ด้วยกันเอง เป็นความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจกันเอง ทางคนท.เห็นด้วยกับการ โคนล้มระบอบทักษิณ แต่ระบอบทักษิณ ก็สามารถหลอกลวง ประชาชนในชนบทที่ส่วนใหญ่คือเกษตรกรชาวนาชาวไร่ การจะ โคนล้มระบอบทักษิณ จึงไม่ใช่พุ่งเป้าไปที่การจับไล่ตัวบุคคลด้วยการชุมนุมจับไล่ การชุมนุมจับไล่เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในยุครัฐบาลเผด็จการทหาร ที่ไม่มีความซับซ้อนในเรื่องการแย่งชิงทรัพยากรจากมวลชนไปสู่กลุ่มพวกพ้องของตนเอง แต่รัฐบาลทักษิณไม่สามารถใช้วิธีนี้ได้อีกแล้ว เพราะยังมีมวลชนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาได้มาเท่ากับคนในเมือง และรัฐบาลทักษิณยังมีความชอบธรรมด้วยกลไกการเลือกตั้งตามระบอบรัฐธรรมนูญ ที่คนระดับกลางหรือคนในเมืองสร้างขึ้นมาเอง การจะ โคนล้มรัฐบาลทักษิณจะต้อง โคนที่ระบอบทักษิณ ซึ่งมีอยู่ทางเดียวคือ การให้ความรู้เรื่องประชานิยมและจัดตั้งองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งเพื่อก่อการลุกขึ้นสู้เป็นขบวนการทางสังคมที่มีมวลชนทุกระดับชั้นทั่วประเทศเท่านั้น สำหรับแกนนำคนท. มองว่า “การกระโจนตามกระแสสนธิซึ่งเป็นกลุ่มทุนธุรกิจใหม่ที่เสียประโยชน์ จึงเป็นทิศทางที่ไม่ถูกต้องสำหรับประชาชน มีแต่จะยิ่งทำให้กลุ่มทุนเก่าที่คอยจ้องหาโอกาสที่เหมาะสมฉกฉวยเอาสถานการณ์ไปเป็นประโยชน์กับฝ่ายตน เปรียบเสมือนดึงไม้ก้าน อันจะยิ่งช่วยสถาปนาความเข้มแข็งให้กับกลุ่มทุนเก่ายิ่งขึ้น” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอให้ใช้รัฐธรรมนูญมาตรา 7 โดยการขอรัฐบาลพระราชทานนั้น แกนนำระดับยุทธศาสตร์ของคนท. ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งเพราะ “จะทำให้ประเทศถอยหลังเข้าคลอง ประชาชนได้รับประโยชน์น้อยที่สุด หรืออาจไม่ได้ประโยชน์เลย การชุมนุมจับไล่คนที่เกิดขึ้นจึงไม่เป็นการต่อสู้ที่เกิดขึ้นมาจากกำลังของตนเอง ผลที่ออกมาก็ไม่ต่างอะไรกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอดีต” (ชรินทร์ ดวงดารา.บทสัมภาษณ์ 7 เมษายน 2549)

เหตุผลทั้ง 3 ข้อข้างต้นจึงเป็นข้อวิตกของแกนนำคนท. อย่างมากเพราะ มันทำให้เกิดปัญหาและทางออกของปัญหาในการชุมนุมครั้งนี้ของคนท. ถึง 2 ประการ ตามที่แกนนำทางความคิดของคนท. ชี้ให้เห็น คือ

1. สังคมจะมองว่าคนท. ฉวยโอกาส ปัญหาที่คนท. จะทำอย่างไรหากกลุ่มต่างๆที่แวดล้อมคนท. อยู่มองว่าเป็นผู้ฉวยโอกาสในสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ สำหรับแกนนำคนท. เห็นว่าต้องปล่อยให้สังคมมองไป “อนาคตเท่านั้นจะเป็นผู้ตัดสิน” สำหรับองค์กรเคลื่อนไหวอย่าง คนท. มีความชัดเจนในเรื่องของความเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีใช้กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย สมาชิกคนท. (พี่น้อง) ยังไม่มีความพร้อมในด้านจิตสำนึกทางการเมืองต่อการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ เพราะปัญหาเฉพาะหน้าของพี่น้องในตอนนั้นก็คือ ที่อยู่อาศัยกำลังถูกยึด ที่ดินทำกินกำลังถูกขาย ถ้าแกนนำระดับยุทธวิธีในการชุมนุมฝืนเอาองค์กรเข้าร่วมปัญหาที่จะตามมาก็คือ ภายในองค์กรก็จะแตกกันเอง แกนนำคนท. ทุกคนต้องรักษาองค์กรเอาไว้เพื่อการต่อสู้ที่มีระดับจิตสำนึกที่สูงขึ้น ซึ่งคนท. ก็มีเป้าหมายที่ชัดเจน

กว่าบรรดาแกนนำและสมาชิกคนท. ทุกคนจะสร้างองค์กรที่มีขนาดใหญ่เช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย “สร้างกองทัพที่ยิ่งใหญ่เพื่อนำมาใช้แค่คราวเดียวเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่า ไม่สามารถแก้ปัญหาอะไรได้ จะนำมาใช้โดยไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบไม่ได้” คนท. เชื่อว่าสาธารณชนจะเข้าใจเพราะองค์กรมีประเด็นข้อเรียกร้องและการต่อสู้ที่ชัดเจน

2. หากรัฐบาลใช้ความรุนแรงกับพันธมิตรฯ คนท. จะมีทำอย่างไร ปัญหาที่แกนนำระดับยุทธศาสตร์ได้เข้ามาประชุมกันและมีข้อสรุปชัดเจนว่า “หากรัฐบาลใช้ความรุนแรงกับกลุ่มพันธมิตรฯ ก่อน คนท. จะหนุนช่วยด้วยการกดดันรัฐบาลเป็นทัพที่สอง เพื่อตัดกำลังฝ่ายปราบของรัฐบาล อาจจะช่วยให้ฝ่ายประชาชน(ทั้งคนท. และพันธมิตรฯ) ได้เปรียบไม่ตกอยู่ในวงล้อมของรัฐบาล” มีความชอบธรรมต่อสาธารณชนในการโต้กลับ

ด้วยเหตุปัจจัยข้างต้นจึงทำให้ คนท. เลือกที่จะเอาได้สะพานพระราม 8 เป็นที่ตั้งกองกำลังของผู้ชุมนุม “ทัพ” ที่เป็นสมาชิกของคนท. เนื่องจากเป็นพื้นที่ “ชัยภูมิ” ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินตามแผนที่ได้กล่าวไว้ การชุมนุมเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่วันเสาร์ที่ 25 กุมภาพันธ์ 2549 เพื่อ 1. คนท. ต้องการเตือนให้รัฐบาลรู้ว่าทางคนท. ไม่ต้องการให้เกิดความรุนแรง 2. คนท. ต้องการใช้เวลาก่อนการลงมือจริงในวันจันทร์ที่ 27 ในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างความรู้กับสมาชิกคนท. ถึงความจำเป็นในการกิจ ทั้งด้าน ต่อสู้เพื่อปัญหาในเรื่องปากท้อง และกู้สถานการณ์บ้านเมืองถ้ารัฐใช้ความรุนแรง ทางแกนนำได้อธิบายถึงภารกิจทั้ง 2 ด้านนี้ถึง 2 วัน ในที่สุดวันที่ 26 กุมภาพันธ์ คนท. ก็ออกแถลงการณ์และประกาศบนเวทีแสดงจุดยืนที่ชัดเจน และเพื่อกดดันให้รัฐบาลเลิกคิดที่จะใช้ความรุนแรงด้วย ในขณะเดียวกัน ก็ได้ทำหนังสือปิดผนึกถึงรัฐบาลในสองประเด็น 1. ให้คณะรัฐมนตรีออกพันธบัตรเพื่อใช้ซื้อหนี้ และประกาศจุดยืนต่อปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองและการปฏิรูปทางการเมือง (ชินทร์ ดวงคารา, บทสัมภาษณ์ 17 เมษายน 2549)

การชุมนุมกดดันเจ้าหน้าที่เพื่อทำสัญญาจะซื้อจะขายหนี้สินเกษตรกร เริ่มต้นขึ้น ในช่วงเช้าของวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 สมาชิกคนท. ได้ทำการปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลเพื่อยืนยันข้อเรียกร้อง หลังจากนั้นได้

เดินทางไป ร.ก.ส. ปรากฏว่า ร.ก.ส.ยอมลงนามในสัญญา 3 ฝ่ายก่อนการประชุมบอร์ดในเวลา 13.00 น. การลงนามตามสัญญาที่เงื่อนไขเกินกว่าอำนาจของกรรมการผู้จัดการใหญ่ การประชุมใหญ่ในเวลา 13.00 น. จึงกลายเป็นการประชุมเพื่อรับรองสัญญาแทนที่จะประชุมเพื่อพิจารณาสัญญา หลังจากนั้น กลุ่มผู้ชุมนุมของ คนท. ได้เดินทางไปปิดกระทรวงเกษตรฯ ใช้เวลาเจรจาไม่เกินครึ่งชั่วโมงก็ได้ขอยุติ แต่รองปลัดกระทรวงที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเจรจากรณีนี้มาขัดขวางการลงนามดังกล่าวโดยอ้างว่าขัดต่อกฎหมาย ทำให้ตัวแทนของคนท. 4 คนจึงปิดการเจรจาถล่มมาแกนนำระดับยุทธวิธีจึง ประกาศปิดล้อมกระทรวงเกษตรฯ ทันที พร้อมทั้งให้กำลังที่ล้นเกินหน้ากระทรวงเกษตรฯ ส่วนหนึ่งไปปิดล้อมหน้าทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้รัฐมนตรีว่าการฯ คุณหญิง สุดารัตน์ เกตุราพันธ์ เท่านั้นมาแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขณะนั้น คุณหญิง สุดารัตน์ กำลังประชุมร่วมกับพรรคฝ่ายค้านที่รัฐสภา หลังจากการปิดล้อมเกิดขึ้นได้ไม่ถึง 15 นาที คุณหญิงสุดารัตน์ ได้เดินทางมาที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อลงนามด้วยตัวเอง ทำให้คนท. ได้สัญญาซื้อ-ขายหนี้ทั้งสองแห่งในวันเดียวกัน กำลังของผู้ชุมนุมทั้งหมดได้กลับไปยังใต้สะพานพระราม 8 ในเวลา 20.00น. สมาชิกที่ร่วมชุมนุมอ่อนแรงมากแต่ก็มีความยินดีกับชัยชนะครั้งนี้ พร้อมทั้งจะรอให้รัฐบาลออกพันธบัตรอย่างเหินขวแน่น ซึ่งก็เป็นไปตามความคาดหมาย คนท. ได้รับมติคณะรัฐมนตรี ในการออกพันธบัตรที่ชัดเจนในวันรุ่งขึ้น (ชิดชัย เกษรแก้ว ผู้แทนเกษตรกรในคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร, 2549 บทสัมภาษณ์)

2) ปิดล้อมธนาคารพาณิชย์เพราะผิดสัญญา(การชุมนุมใหญ่ที่สำคัญครั้งที่ 16)

ระหว่างวันที่ 29-30 มีนาคม 2549 คนท. ทำการชุมนุมปิดล้อมธนาคารพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกรุงเทพ และในวันที่ 30 ไม่ต้องไปชุมนุมธนาคารพาณิชย์ที่เหลืออีก 7 ธนาคารเดินทางตามมาลงนามในสัญญาถึงที่พักผู้ชุมนุมได้สะพานพระราม 8 ครบทุกธนาคาร

ความมุ่งหมายในการชุมนุมครั้งนี้ คนท. ตั้งเป้าปิดธนาคารทีละแห่งทั้งหมด 9 แห่งเนื่องจากธนาคารพาณิชย์ผิดข้อตกลงโดยทำการฟ้องลูกหนี้ เพราะข้อตกลงต้องรอนจนถึง 30 มิถุนายน คนท. ได้ไปสอบถามที่สมาคมธนาคารไทย ซึ่งได้รับคำตอบว่าสมาคมธนาคารจัดการไม่ได้เพราะไม่มีอำนาจบังคับธนาคาร ดังนั้นคนท. จึงวางแผนปิดธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ธนาคารลงนาม โอนหนี้เข้า กฟก. โดยตัดดอกเบี้ย ลดต้นครั้งหนึ่ง ไม่จำกัดมูลหนี้

การชุมนุมเกิดขึ้นที่ธนาคารกรุงไทยเป็นธนาคารแรกเนื่องจากเป็นธนาคารรัฐ การขึ้น เจริญที่ธนาคารกรุงไทย ช่วงแรกผลการเจรจาประสบความสำเร็จ แต่ติดขัดอยู่ที่ ข้อที่จะให้ธนาคาร หยุดฟ้อง ยึดขาย จึงขอให้ตัวแทน คนท. ออกจากห้องเจรจาไปก่อนเพื่อขอมติที่ประชุมในการกำหนดแนวทางการหยุดฟ้อง ยึด ขาย หลังจากนั้น 1 ชั่วโมง เมื่อตัวแทนคนท. กลับเข้ามาปรากฏว่า ตัวแทนจากสมาคมธนาคาร(รองเลขาธิการสมาคมฯ) เข้ามาร่วมประชุมด้วยและ ทำการก่อกวนจนไม่สามารถตกลงกันได้ ตัวแทนคนท. จึงดับโต๊ะออกจากห้องประชุมไป หลังจากกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่ง กลับมีตัวแทนของธนาคารกรุงไทยผู้หนึ่ง กลับ

ข้อตกลงที่ให้ไว้ในตอนแรกว่าจะตัดสินใจในข้อที่เหลือเพียงข้อเดียว และมาเริ่มต้นเจรจากันใหม่ทั้งหมด ทางตัวแทนคนท.จึงตอบโต้ะไม่เจรจา และกลับลงมาดำเนินการปิดล้อมธนาคารกรุงไทยทันที

การปิดล้อมธนาคารกรุงไทยจึงเริ่มขึ้นด้วยการ ให้กำลังคนปิดล้อมธนาคารห่างออกมาจากตัวธนาคาร 20 เมตรเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน พร้อมทั้งทำการแก้สัญญาเพิ่มเติมในข้อที่ให้ธนาคารกรุงไทยต้องไปตามซื้อหนี้ที่ขายไปแล้วกลับคืนมาเพิ่มขึ้นจากข้อตกลงเดิม ที่มีผลการตัดดอกเบี้ย ลดต้นครึ่งหนึ่งในที่สุดธนาคารกรุงไทยจึงยินยอมตามข้อตกลงโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆอีก

การประชุมหน้าธนาคารกรุงเทพ เป็นการชุมนุมที่เกิดขึ้นในวันเดียวกันเนื่องจากบรรยากาศในขณะนั้น คนท. เป็นฝ่ายได้เปรียบ ท่าทีของธนาคารกรุงเทพไม่ยอมให้ตัวแทนเข้าเจรจาโดยอ้างว่าผู้บริหารอยู่ต่างประเทศตัดสินใจไม่ได้ ทางคนท. จึงส่งสัญญาปิดธนาคารกรุงเทพ และประกาศหน้าธนาคารว่า “ยุคนี้สมัยนี้อยู่ตรงไหนของมุมโลกก็สามารถติดต่อได้ อย่ามาอ้างว่าผู้บริหารไปต่างประเทศอยู่ตรงไหนของโลกก็สามารถติดต่อได้ มีแต่คนรกเท่านั้นที่ติดต่อไม่ได้ ถ้าผู้บริหารเบงก์กรุงเทพอยู่นรกผมจะไม่ว่าแม้แต่คำเดียว” หลังจากนั้นไม่ถึงครึ่งชั่วโมง ทางธนาคารกรุงเทพจึง ยอมลงนามในสัญญา โดยมีข้อตกลงเดียวกันกับธนาคารกรุงไทยทั้งหมด (ชรินทร์ ดวงดารา, 2549 บทสัมภาษณ์)

วันรุ่งขึ้น 30 มีนาคมธนาคารที่เหลืออีก 7 ธนาคารก็ตามมาลงนามในข้อตกลงเดียวกันทั้งหมด โดยไม่ต้องไปชุมนุมที่ใดอีก หลังจากการลงนามทั้งหมดผู้ชุมนุมจึงแยกย้ายกลับบ้าน

การประชุมในครั้งนี้ทางแกนนำให้ทัศนะไว้ว่า ธ.ก.ส. กับสหกรณ์ ได้ข้อตกลงง่ายเพราะเป็นธนาคารรัฐ แต่ยากที่สุดคือธนาคารพาณิชย์ พูดได้เลยว่า ถ้าไม่มีกระแสขับไล่นายกฯมาไม่ง่าย ที่จะได้ข้อตกลงขนาดนี้ ก้องขอบคุณกระแสขับไล่นายกฯและผู้ร่วมในการชุมนุมที่เข้าไปช่วยขับไล่นายก ทำให้ชาวบ้านได้รักษาที่ดินไว้หลายพันแปลงหรือ 4,800 อย่างต่ำ คนท.ต้องอาศัยสถานการณ์นี้ให้เป็นประโยชน์ไม่เช่นนั้นไม่ง่ายที่ธนาคารพาณิชย์จะยอมขนาดนี้ ต้องตั้งเป้าให้ถูก เลือกชุมนุมที่กรุงไทยก่อนเพราะเป็นธนาคารของรัฐ และอยู่ใกล้กับกลุ่มพันธมิตรที่สุขุมวิทกับเพลินจิตด้วย ถ้าสถานการณ์ยืดเยื้อไป คนท.จะไปรวมกับกลุ่มพันธมิตร ใช้การชุมนุมเวทิตลอดเวลาว่า “พี่น้องไม่ต้องห่วงถ้าวันนี้เราไม่ได้ข้อตกลงเย็นนี้เราจะไปกินข้าวกับสนธิ” การที่คนท.ผนี้กำลังกับสนธิมีคนหลายแสน อย่างต่ำหมื่นที่สามารถเข้าไปร่วมเป็นเรื่องเป็นราว รัฐบาลต้องผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ตกลง

การต่อสู้ครั้งนี้ คนท. ได้ทำการต่อสู้กับกลุ่มนายทุนธนาคารโดยตรง การต่อสู้ของคนท.พัฒนามาถึงจุดที่สามารถต่อรองทั้งกับ อำนาจรัฐ และอำนาจทุน จนสามารถได้ข้อตกลงที่เป็นความก้าวหน้าที่สำคัญของ กฟก. ในเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งตอนนี้ลงทะเบียนอยู่กับ กฟก.ทั้งหมดเมื่อทำการตรวจสอบแล้วประมาณ 290.000 ราย มูลหนี้ประมาณ 6 หมื่นล้านบาท ซึ่งเป็นผลแล้วกับ ลูกหนี้เร่งด่วนที่กำลังจะถูกยึดและขาย ส่วนลูกหนี้ที่อยู่ในขั้นฟ้อง และหยุดชำระ ทาง คนท. ต้องทำการเคลื่อนไหวในเรื่องนี้อีกต่อไป ซึ่งตัวเลขนี้ทางแกนนำเห็นว่า ถ้าสมาชิกคนท.ทุกคนยังมุ่งมั่นผลักดัน กฟก. น่าจะหมดภายในปี 2551 และคนท. ยังคงทำการระดมชวามเป็นผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีหนี้สิน ซึ่งในขณะนี้ไม่มีต่ำกว่า 5.3 ล้านรายเข้ามาโอนหนี้เข้า กฟก. ต่อไป โดยงบประมาณทั้งหมดที่จะต้องใช้ ไม่น่าจะต่ำกว่า 4 แสน

ล้านบาท โดยกำหนดให้โอนได้เฉพาะหนี้ที่เกิดขึ้นก่อน ปี 2548 เท่านั้นเนื่องจากจะได้ไม่มีผู้หาประโยชน์ โดยการสร้างหนี้ขึ้นใหม่แล้วมาโอนเข้า กฟก.

กล่าวโดยสรุปการประชุมใหญ่ต้นปี 2549 พบว่า ท่าทีของรัฐ เนื่องจากเป็นช่วงที่มีกระแสต่อต้านรัฐบาลจากการขับไล่ นายกของ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของคนระดับกลาง หรือคนในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ท่าทีของรัฐบาลจึงเป็นท่าทีในลักษณะยินยอมตามข้อเรียกร้องของ คนท. ทุกอย่างรัฐบาลไม่มีการต่อต้าน สักดั่งกันใดๆ มีเพียงในกลไกของรัฐในระดับหมู่บ้านปล่อยข่าวไม่ให้เข้ามาทำการชุมนุมเท่านั้น อาจมองได้ว่ารัฐบาลต้องการสร้างกระแสของความเป็นรัฐบาลของคนชนบท เพื่อต่อต้านกระแสขับไล่ นายกของ คนในเมือง

พัฒนาการองค์กร องค์กร ได้พัฒนามาสู่จุดที่ใช้ ยุทธวิธีและชั้นเชิงในการกดดันที่ระดับการต่อรองให้ เป็นฝ่ายได้เปรียบในสถานการณ์ปัจจุบัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกำลังเข้ากดดันรัฐบาลและได้รับข้อเรียกร้องอย่างรวดเร็วและไม่ปล่อยให้เวลายืดเยื้อ สามารถกดดันให้ได้ข้อ เรียกร้องใหญ่ๆ ภายในวันเดียวกันถึง 3 ที่ไม่ว่าจะเป็น ธ.ก.ส. กระทรวงเกษตร และ ทำเนียบรัฐบาล และภายในวันเดียวได้รับการตอบรับของรัฐบาลในการออกพันธบัตรเป็นต้น และในช่วงเวลาไม่กี่วันก็กลับมากดดันธนาคารพาณิชย์ ด้วยจำนวนคนที่มีไม่มาก แต่ก็สามารถกดดันจนได้ข้อเรียกร้องหลักๆกลับมาโดยการชุมนุมใน 2 แห่งเพียงวันเดียว แต่กลับได้อีก 7 แห่งในวันถัดไปโดยไม่ต้องไปชุมนุมกดดันถึงที่เลย

พัฒนาการกองทุนฟื้นฟูฯ ขณะนี้ กฟก. ได้พัฒนาไปถึงจุดที่สามารถซื้อหนี้จริงแล้ว โดยเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และบางข้อเกินกว่าอีกด้วย โดยการซื้อหนี้เข้ากองทุนจะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่จะต้องลดต้นครึ่งหนึ่ง ตัดดอกเบี้ยและค่าปรับทั้งหมด และไม่จำกัดวงเงิน ระยะเวลาส่งถึง 30 ปี ทุกสถาบันทางการเงินที่มีสมาชิก กฟก. ลงทะเบียนหนี้เอาไว้ โดยมีเงินทุนที่รัฐบาลออกให้ในการนี้ 6,600 กว่าล้านบาท โดยเริ่มทำการทยอยซื้อหนี้เร่งด่วนก่อน

มติสาธารณะ ในการชุมนุมช่วงต้นปี 2549 กระแสสังคมมีผลต่อการเคลื่อนไหวของ คนท. อย่างมากโดยเฉพาะ สถานการณ์ทางการเมืองที่มีกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กำลังออกมาเคลื่อนไหวขับไล่ นายกรัฐมนตรี การชุมนุมทั้งสองครั้งจึงต้องมีการวางแผนที่รัดกุม มีการออกแถลงการณ์ประกาศจุดยืน ในการสนับสนุนกลุ่มพันธมิตรฯ อย่างชัดเจน แต่สื่อก็ไม่ให้ความสนใจกับแถลงการณ์ของคนท. มากนัก ภาพของ คนท. ที่สาธารณะเห็นจึงไม่ต่างกับการเคลื่อนไหวในครั้งอื่นๆ เช่น การเป็นมือบสนับสนุนรัฐบาล ซึ่งทาง คนท. ก็ยังคงท่าทีเช่นเดิมคือไม่สนใจต่อกระแสดังกล่าวแต่อย่างใดและมุ่งชุมนุมกดดันให้ได้ผลตามข้อเรียกร้องที่องค์กรต้องการ

3. สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย.

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อ ทั้ง โครงสร้างองค์กร ภายในของ คนท. และ โครงสร้างโอกาสทางการเมืองและสังคมที่มีต่อคนท. แล้ว ผู้วิจัย ได้นำตัวชี้วัดที่ได้ สร้างเอาไว้จากการศึกษาในส่วนทฤษฎี มาทำการอธิบายการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านโครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหว

1.1 ด้านพฤติกรรมรวมหมู่ นโยบายประชานิยมมีผลกระทบต่อพฤติกรรมรวมหมู่ขององค์กร ด้วยการที่แกนนำคนท. ไม่สามารถขยายองค์กรด้วยการใช้หลักการของ กฟก. มาทำการประชาสัมพันธ์เพื่อหา สมาชิกในช่วงเวลาหนึ่ง เช่นนโยบาย ลงทะเบียนคนจน มีผลทำให้ คนท. ไม่สามารถขยายจำนวนสมาชิกถึง 3 เดือน จึงสามารถสร้างผลกระทบแก่โครงสร้างองค์กรของคนท. ได้ในระดับหนึ่ง

ในแต่ละนโยบายได้สร้างผลกระทบ เพราะมีกลไกที่เป็นเครื่องมือที่แฝงอยู่ในนโยบายประชานิยม ทุกตัวนำมาใช้ประกอบด้วย 1.กลไกการใช้สื่อ 2.กลไกการสร้างความเป็นรูปธรรมและรวดเร็ว 3.กลไกการสร้างแกนอำนาจของชาวบ้านมาเป็นของตนเอง ทั้ง 3 ประการนี้สามารถปกปิดและทำลาย กฟก. ที่เป็นทั้ง เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ในการสร้างองค์กรของคนท. ได้

1.2 ด้านการดำเนินยุทธวิธี รูปแบบและการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว นโยบายประชานิยมมีผลกระทบต่อโครงสร้างองค์กรในการขยายจำนวนสมาชิกขององค์กรลดลงไป และมีผลต่อยุทธวิธีการเคลื่อนไหวขององค์กร ที่ คนท. ต้องหยุดชะลอการสร้างองค์กร เพราะมวลชนในระดับล่างหันไปให้ความสำคัญกับนโยบายประชานิยม คนท. จึงต้องตั้งรับ ด้วยการรองจนกว่านโยบายประชานิยมจะล้มเหลวจึงจะสามารถกลับมาสร้างองค์กรใหม่

1.3 ด้านยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการ ได้กลับนั้น มีการตอบสนองของ คนท. ในทางสนับสนุนนโยบายด้วยการที่ แกนนำใน คนท. ไม่นิ่งเฉยในช่วงเวลาที่มวลชนให้ความใส่ใจนโยบายประชานิยม จึงได้ทำการเข้าไปมีส่วนร่วมในการระดมคนนโยบาย แต่เมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมแล้ว พบว่านโยบายประชานิยมไม่สามารถแก้ไขปัญหาในวิถีชีวิตของมวลชนระดับล่างผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยได้ เนื่องจาก นโยบายประชานิยมเป็นต้นเหตุของการขัดแย้งกันของคนในหมู่บ้าน ด้วยเหตุที่นโยบายประชานิยม ใช้การดึงงบประมาณมาสู่ปัจเจกชน โดยผ่าน เจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง(กำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน) และคณะกรรมการที่เลือกขึ้นมาจากการประชุมประชาคมของนโยบายประชานิยม จึงเกิดการใช้อำนาจหน้าที่ตามกระบวนการของนโยบายประชานิยมเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตน เป็นต้น ทำให้แกนนำ คนท. เหล่านั้นต้องหยุดการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายประชานิยม พร้อมทั้ง คนท. ต้องได้กลับต่อต้านนโยบายประชานิยมด้วยวิธีต่างๆกันในแต่ละนโยบาย เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน คนท. ใช้วิธี ให้สมาชิก คนท. หยุดชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน หรือ นโยบายลงทะเบียนคนจน ใช้วิธีให้สมาชิกไม่ลงนามตอนเรื่องลงทะเบียนคนจนออกจากปัญหาที่แจ้งไว้เพราะยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านโครงสร้างโอกาสทางการเมือง และสังคม

2.1 ด้านท่าทีของรัฐบาลต่อตัว คนท. รัฐบาลไม่สามารถใช้นโยบายประชานิยม มาเป็นข้ออ้างในการแสดงท่าทีขัดขวางการเคลื่อนไหวของ คนท. ได้ เนื่องจาก เมื่อ นโยบายประชานิยม ได้ดำเนินการมาจนถึงขั้นตอนการนำนโยบายมาปฏิบัติ พบว่า ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินของชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย ได้จริง และยังคงเกิดผลในทางตรงกันข้าม เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้นเหตุของการเกิดหนี้นอกระบบ และการแตกแยกกันของคนในหมู่บ้าน

ดังนั้น ท่าทีของรัฐบาลผู้ดำเนินนโยบายประชานิยม จึงเป็นท่าทีของการยอมจำนนในเหตุผล และยอมรับต่อข้อเรียกร้องของ คนท. ในหลักการของ กฟก. มากกว่า การอ้างนโยบายประชานิยมว่าสามารถตอบสนองข้อเรียกร้องของ คนท. ได้ไม่ต่างกับหลักการของ กฟก. ดังนั้นท่าทีของรัฐบาลต่อการเคลื่อนไหวของ คนท. จึงมิได้เป็นผลมาจากนโยบายประชานิยมโดยตรง

2.2 ด้านการเข้าไปสู่กระบวนการนโยบาย นโยบายประชานิยม มีอาจสร้างผลกระทบต่อ การเข้าถึงกระบวนการทางนโยบายของ คนท. ได้ เนื่องจาก คนท. เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย ด้วยหลักการสำคัญของ กฟก. เป็นหลัก ขณะที่ นโยบายประชานิยมเป็นการแยกชิ้นส่วน ของกฟก. แล้วทำการดึงส่วนสำคัญบางส่วนที่รัฐบาลต้องการมาใช้สร้างคะแนนนิยมให้กับรัฐบาลเท่านั้น

ดังนั้น นโยบายประชานิยมไม่สามารถหยุดยั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายประชานิยมของ คนท. ได้ คนท. ไม่ปล่อยให้รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาของชาวนาเพียงฝ่ายเดียว ด้วยการเข้าร่วมในกระบวนการนโยบาย โดยใช้ยุทธวิธี การชุมนุมประท้วงกดดันรัฐบาลให้ดำเนินการตาม กฟก. ในการแก้ปัญหาของชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย

2.3 ด้านการตัดสินใจทางนโยบายของรัฐบาล นโยบายประชานิยม มีผลต่อการตัดสินใจในทางนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลใช้นโยบายประชานิยมเป็นข้ออ้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจยอมรับข้อเรียกร้องของ คนท. ในช่วงที่รัฐบาลกำลังอยู่ในช่วงอ่อนแอจากการต่อต้านของสังคมหรืออยู่ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง โดยช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลได้อ้างว่า กฟก. มีแนวทางเดียวกันกับนโยบายประชานิยมของรัฐบาล ดังนั้นรัฐบาลจะต้องดำเนินการตามนโยบายของ กฟก. แต่นั่นเป็นเพียงการอ้างว่าทำตามข้อเรียกร้องของ คนท. เพื่อของคะแนนความนิยมจากคนท. เท่านั้น หลังจากที่รัฐบาลได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ รัฐบาลกลับไม่ทำการตัดสินใจตามที่รับปาก กับคนท. ไว้ก่อนเลือกตั้ง

ดังนั้น นโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจยอมรับต่อข้อเรียกร้องของรัฐบาล ในช่วงที่รัฐบาลต้องการคะแนนนิยมจาก คนท. แต่หลังจากได้รับความนิยมจนกลับมาเป็นรัฐบาลอีกครั้งหนึ่งแล้ว ก็ไม่ปฏิบัติตามการตัดสินใจนั้น ทำให้ คนท. ต้องออกมาชุมนุมกดดันรัฐบาลอย่างหนัก

2.4 ด้านมติดิสสาธารณะ นโยบายประชานิยม มีผลต่อมติดิสสาธารณะโดยตรง เนื่องจากนโยบายประชานิยมมีกลไกที่แฝงอยู่ภายในตัวนโยบายที่มีผลต่อมติดิสสาธารณะที่ คนท. กำลังขับเคลื่อนอยู่ นั่นก็คือ กลไกการใช้สื่อทุกช่องทางในการโฆษณาตัวนโยบายประชานิยม ทำให้นโยบายประชานิยมสามารถกลบนโยบายอื่นที่มีรายละเอียดในการแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินของชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบาย กฟก. ทำให้ นโยบาย กฟก. ขาดความน่าเชื่อถือ ไม่ได้ได้รับความสนใจจากรัฐบาลเท่ากับนโยบาย

ประชานิยม และรัฐบาลก็ใช้ทวิวิธีผ่านหน่วยงานของรัฐระดับภูมิภาคจนถึงหมู่บ้าน ทำการบิดเบือนข้อมูลข้อเท็จจริง เพื่อทำลาย กฟก. อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรรายย่อย ที่ยังไม่อาจเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของนโยบาย กฟก. ว่ามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ไม่เชื่อถือการประชาสัมพันธ์หลักการ กฟก. ที่ คนท. นำเนินการเพื่อสร้างองค์กรเป็นหลัก จึงเป็นการยากให้แก่การสร้างองค์กรของ คนท. อีกในประเด็นหนึ่ง

4. สรุปการวิเคราะห์ประกอบคำตอบคำถามวิจัย

1. ประเด็นนโยบายประชานิยม

การดำเนินนโยบายประชานิยมของรัฐบาลแม้ว่าจะกำหนดขึ้นมาพร้อมกับการอ้างว่า ทำเพื่อแก้ปัญหาของคนในระดับล่าง แต่ผลในทางปฏิบัติพบว่ายังคงมีปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก ที่จะทำให้เป็นนโยบายที่แก้ปัญหของคนในระดับล่างได้จริง

การดำเนินนโยบายประชานิยมเน้นการจ่ายตรงงบประมาณของรัฐบาลสู่ปัจเจก เมื่อดูอย่างผิวเผิน จะเห็นว่าตัวงบประมาณจะไม่ถูกทุจริตจากหน่วยงานราชการ แต่นโยบายประชานิยมก่อให้เกิดกลุ่มอำนาจใหม่ในหมู่บ้าน ที่เข้ามาเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณที่ส่งลงมาให้แก่ภาคประชาสังคมที่จัดตั้งขึ้น โดยรัฐ เกิดขึ้นมาจากการประชุมประชาคมหมู่บ้านอันเต็มไปด้วยอำนาจจากหน่วยงานของรัฐ ทำให้การรวมตัวกันของชาวบ้านเป็นการเกณฑ์(ประชาสัมพันธ์โดยผู้มีอำนาจ)ชาวบ้าน ให้เข้าร่วมประชุมไม่ได้เกิดจากความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมประชุม การประชุมประชาคมของนโยบายประชานิยมโดยชาวบ้านที่ไม่สมัครใจจึงมีความหมายเป็น เครื่องมือของรัฐ ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มอำนาจใหม่เพื่อเข้ามาทำการปกครองชาวบ้านที่อ่อนแอและไม่สามารถรวมตัวกันได้ แต่ก็มีหมู่บ้านส่วนน้อยที่มีชุมชนเข้มแข็ง เข้ามาพยายามนำงบประมาณของรัฐบาลพัฒนาผู้มีปัญหาในหมู่บ้าน ได้สำเร็จ ซึ่งหากมองในประเด็นนี้อาจทำความเข้าใจรัฐได้ว่า 1. รัฐไม่รู้ว่าประชาสังคมในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็งพอ จึงต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งก่อนแล้วจึงนำงบประมาณมาใส่ 2. รัฐคิดว่าประชาสังคมในหมู่บ้านมีความแตกสลาย รัฐจึงนำงบประมาณมาใส่เพื่อเป็นเชื้อไฟให้คนในหมู่บ้านแตกแยกกันอย่างนโยบายกองทุนหมู่บ้านหรือ SML เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐในการสร้างระบบสงเคราะห์ อุปถัมภ์โดยรัฐ ด้วยการเอาคนเหล่านั้นมาลงทะเบียน พร้อมกับสร้างประชาสังคมโดยรัฐมาควบคุมตรวจสอบผู้ลงทะเบียน และใช้อำนาจจากหน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมตรวจสอบทุกขบวนการ เป็นการรวมศูนย์แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด อย่างนโยบายลงทะเบียนคนจน ซึ่งหากมองตามแนวคิดประชานิยมก็สามารถตอบได้ว่ารัฐมีเจตนาในข้อ 2 มากกว่า

2. ประเด็นนโยบายกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

นโยบาย กฟก. มีหลักการสำคัญที่ต้องการให้ชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย ที่ถือเป็นคนส่วนใหญ่ในประเทศ ได้เข้ามารวมกลุ่มกันอย่างอิสระมีอำนาจในตัวเอง เพื่อให้เขาเหล่านั้นสร้างแนวทางการพัฒนาขึ้น

มาโดยการสร้างสรรค์ของพวกเขาเอง และสุดท้ายก็คือการรอดพ้นจากการแย่งชิงส่วนเกินทางการผลิตของชาวนาโดยกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเช่น ธ.ก.ส. สหกรณ์การเกษตร พ่อค้าคนกลางเจ้าของท่าข้าว โรงสี โรงงานแปรรูปผลผลิต ฯลฯ

กฟก.พัฒนามาสู่การที่ชาวนาบางกลุ่มสามารถตระหนักกว่าเขามีศัตรูและศัตรูที่แท้จริงของพวกเขา คือใครบ้าง และมีชัยชนะที่เกิดขึ้นมาจากการยินยอมลงนาม โอนหนี้เข้าสู่กองทุน ซึ่งเป็นเพียงเศษเสี้ยวของชัยชนะที่เกิดขึ้นมาตาม เจตนารมณ์ของ กฟก. เท่านั้น พัฒนาการยังต้องมีอีกมาก และแต่ละย่างก้าวจะเต็มไปด้วยความยากลำบาก มีความเป็นไปได้ที่ กฟก. จะถูกทำลายหรือล้มเหลวสูง ทำให้เราเข้าใจถึงสังคมไทยที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ว่า ภาติของภาคต่อรองผลประโยชน์ในกระบวนการนโยบายยังไม่เท่าเทียมกัน กลุ่มมวลชนในระดับล่างเกิดขึ้นได้ยาก และถูกต่อต้านจาก กลุ่มธุรกิจ และรัฐอย่างรุนแรงเสมอ กระบวนการกำหนดนโยบาย ยังไม่เป็นเวทีเปิดของกลุ่มต่างๆอย่างเท่าเทียม เหตุปัจจัยดังกล่าวข่มนามาสู่ การชุมนุมประท้วงต่อต้าน กคคัน รัฐบาล โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ประสบปัญหา อย่างต่อเนื่องเพื่อดำรงรักษาหลักการของ กฟก. เอาไว้หากรัฐไม่ยอมจำนนในเหตุผลของ กฟก.

กฟก. เป็นกฎหมายที่ไม่ว่ารัฐบาลใด ก็ต้องการหยุดยั้งหรือทำลายทุกยุคทุกสมัยอยู่แล้ว เพราะ กฟก. เป็นกฎหมายที่มีหลักการ เปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเกษตร มีผลทำให้ทั้ง รัฐบาล และพ่อค้านักธุรกิจต่างๆที่เกี่ยวข้องในธุรกิจการเกษตร ต่างเสียประโยชน์เป็นจำนวนมากหาศาล เป้าที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ คบท. ประสบความสำเร็จในการให้สถาบันทางการเงินยินยอม โอนหนี้เข้า กฟก. ทำให้ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรเสียประโยชน์ที่เคยมีมหาศาล อีกทั้งธนาคารพาณิชย์ต่างๆก็เสียประโยชน์ที่จะต้องรับภาระเงินต้นครึ่งหนึ่งของวงเงินที่จะโอนเข้า กฟก. โครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากกฎหมายตัวนี้ยังคงได้รับการดำเนินการอีกต่อไปจะถูกปรับเปลี่ยน

รัฐบาลประชานิยมมีท่าทีในการทำลาย กฟก. อย่างชัดเจน ซึ่งเริ่มต้นจากการเสนอนโยบายประชานิยมที่มีกลไกในการทำลาย กฟก. ออกมาหลายชุด มีท่าทีเพิกเฉยต่อ กฟก. ไม่ดำเนินการ ไม่นำงบประมาณเข้าไปใส่ ส่งตัวแทนของรัฐบาลมาปล่อยข่าวบิดเบือนลดระดับความน่าเชื่อถือ เช่นเป็นกฎหมายที่ล้มเหลว มีการดำเนินการที่ไม่โปร่งใส ดำเนินการทำลายกลไกคณะกรรมการต่างๆใน กฟก. ด้วยการส่งตัวแทนเข้าไปมีอำนาจควบคุม เช่นตำแหน่งประธาน ตำแหน่งเลขาธิการ และคณะกรรมการต่างๆ จนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ จนถึงขั้นประกาศยุบ กฟก. เป็นต้น

การได้กลับต่อท่าทีของรัฐในลักษณะต่างๆ

ท่าทีของรัฐบาลประชานิยม ได้รับการโต้กลับจาก คบท. ในรูปแบบของการเผชิญหน้ากับรัฐอย่างซึ่งหน้า ด้วยการระดมมวลชนจำนวนมากเข้าร่วมการชุมนุมประท้วง เพื่อให้ได้เข้าไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าทีของรัฐที่ไม่พึงประสงค์ หรือการเผชิญหน้าในลักษณะสนับสุนนรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลมีท่าทีพึงประสงค์ แต่มีนัยแฝงไปด้วยเป้าประสงค์ให้รัฐบาลรับปากตามข้อเรียกร้อง ซึ่งถือเป็นยุทธวิธีที่คบท. ใช้ในการตอบสนองกับรัฐ ที่เกิดขึ้น ได้ทั้ง 2 แนวทาง 1.หากรัฐบาลมีท่าทีที่กีดกันหรือขัดขวางเป้าประสงค์ของคบท. องค์กรก็จะใช้การชุมนุมกดดันให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนท่าทีอย่างตรงไปตรงมา 2. หากรัฐบาลยอมรับในข้อ

เรียกรื่องของ คนท. และมุ่งดำเนินงานให้เห็นผลในเชิงปฏิบัติ คนท.ก็พร้อมที่จะร่วมสนับสนุน และยังแอบแฝงถึงนัยที่จะกดดันให้รัฐบาลสร้างพันธะสัญญากับ คนท. อีกด้วย

3. ประเด็นเครือข่ายหนี้สินชานาแห่งประเทศไทย

คนท. มีพัฒนาการทางยุทธศาสตร์ และวิธีการต่อสู้(ยุทธวิธี)อย่างต่อเนื่อง การที่องค์กรเคลื่อนไหวจะสามารถพัฒนาสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาได้ ต้องมาจากโครงสร้างภายในองค์กรที่เอื้ออำนวย โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการขององค์กรดังนี้

1) โครงสร้างภายในองค์กรของคนท. ที่เชื่อในเรื่องการนำรวมหมู่ นั้น ไม่ได้ยึดติดกับความเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ คนท. เชื่อว่า สิ่งสำคัญคือชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยทุกคนที่เป็นสมาชิกนั้น คิดอย่างไร มีพัฒนาการทางจิตสำนึกไปถึงไหนแล้ว หากถามว่าองค์กรมีการนำอย่างไร ก็จะได้รับคำตอบว่า “หัวคือมติที่ประชุม หางคือกำลังของพี่น้อง” ขณะที่แนวทางการนำดังกล่าวก็ถูกท้าทายด้วยวิกฤตการณ์ การแตกตัวไปของกลุ่มต่างๆถึง 2 ครั้ง หากมองว่า วิกฤตการณ์ทั้ง 2 นั้นเกิดขึ้นได้เพราะอะไร ก็อาจจะตอบว่า การนำของคนท. ยังไม่เป็นการนำรวมหมู่ที่แท้จริง ทำให้เกิดความไม่พอใจของของคนบางกลุ่มที่มีแนวทางต่างจากคนส่วนใหญ่ที่ยึดติดกันแน่นนำทางความคิดเพียงคนเดียว(นำเดี่ยว) หรืออาจมองในอีกทางหนึ่งได้ว่า คนที่แยกออกไปนั้นเป็นผู้ต้องการทบทวนมติที่ประชุมมาเป็นของตนเองนำเดี่ยวเสียเองก็อาจเป็นไปได้

2) การที่คนท. มุ่งมั่นอยู่กับการเคลื่อนไหวในประเด็นเฉพาะขององค์กรประเด็นเดียว คือเรื่องหนี้สินของชาวนา ผ่านพ.ร.บ. กองทุนฟื้นฟูฯ ทำให้ คนท.มีความชัดเจน ในการระดมมวลชนผู้ประสบปัญหาในเรื่องหนี้สินภาคเกษตรกรที่มีจำนวนผู้ประสบปัญหานี้มากที่สุดในสังคมไทย30-40ล้านคน เข้าร่วมในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นแนวทางที่แตกต่างกับหลายองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มุ่งเน้นการนำเอาปัญหาที่แตกต่างของผู้ยากไร้ย่อยๆ หลายองค์กรมาหลอมรวมกันเป็นเครือข่ายๆ เช่น ประเด็นทรัพยากรท้องถิ่น ดิน น้ำ ป่า ปัญหาเขื่อน ทางเลือกการทำเกษตร หรือปัญหาเรื่องที่ดินทำกินเป็นต้น การที่คนท. มุ่งไปที่ประเด็นหนี้สินชาวนาจึงเป็นประเด็นที่เข้าถึงจิตสำนึกทางการต่อสู้ของมวลชนในระดับล่างมากกว่าจึงสามารถระดมมวลชนได้มากตามไปด้วย

3) คนท.มีแนวทางการจัดองค์กรที่ ยืดหยุ่นและเป็นอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ยึดหลักการปฏิบัติตามสถานการณ์จริง Practical judgment เป็นการตัดสินใจผ่านการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวนาภาคกลางคือ การคิดอย่าง “รูปธรรมสู่รูปธรรม” องค์กรจึงมีความยืดหยุ่น และหลากหลายในการจัดการ บริหาร และการนำ ในแต่ละระดับสูง โดยเฉพาะในระดับจังหวัด จะมีรูปแบบการจัดการที่แตกต่างไม่เหมือนกันในแต่ละจังหวัด และเป็นอิสระกับองค์กรระดับประเทศ การนำในแบบของคนท. จะไม่เป็นการนำแบบรวมศูนย์แบบเด็ดขาด การใช้การนำแบบเด็ดขาดจะเกิดขึ้นเมื่อมีการชุมนุมประท้วงเท่านั้น เพื่อความมีระเบียบวินัย รักษาความลับ และสามารถควบคุมขบวนผู้ชุมนุมขนาดใหญ่ได้

สำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องของการมีผู้อื่นเข้ามารับประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของคนท. โดยไม่ลงแรงเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับองค์กร(Free rider) พบว่า คนท. มีแนวทางในการแก้ปัญหาหลายรูปแบบ

เช่น 1.คนท. เชื่อว่าผู้ไม่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวกับองค์กรจะไม่สามารถรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวของ ประเด็นที่ คนท. สามารถเคลื่อนไหวมาได้ทั้งในเรื่องระเบียบวิธีปฏิบัติต่างๆ ตาม กฟก. ทำให้สมาชิกพร้อมใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2.สมาชิก คนท.ที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทุกคนมองว่าการเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับ คนท. เป็นการกระทำที่แสดงถึงความเสียสละ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาของชาวนาผู้มีหนี้สิน โดยรวม เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวมซึ่งเป็นการเสียสละที่สมาชิกทุกคนยอมรับได้

4) คนท. พัฒนาองค์กรทีละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนายุทธศาสตร์และยุทธวิธีการต่อสู้ ที่ไม่มีการก้าวกระโดด แต่สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว คนท.ใช้เวลาถึงหนึ่งปี ในการชุมนุมประท้วงหน้า ศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ เพียงเพื่อให้สมาชิกผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยของคนท.รู้ว่า การแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินของชาวนา ต้องเข้าสู่การตัดสินใจของรัฐศูนย์กลางที่รวมศูนย์การตัดสินใจเอาไว้เพียง กรุงเทพมหานคร หลังจากปี 2546 การชุมนุมประท้วงได้ยกระดับไปที่หน้ารัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล กระทรวงเกษตร ฯลฯ พร้อมกับความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกทุกคนผ่านประสบการณ์การชุมนุมประท้วงหน้าศาลากลางจังหวัดว่า การที่จะทำให้ผู้มีอำนาจยอมรับการเปิด โຕะเจรจาสื่อหน้าได้ ก็ต้องมาจากการมี คนจำนวนมาก ดังนั้นการชุมนุมของ คนท.ทุกครั้งจึงเป็นการชุมนุมในระดับหลายพันคนขึ้น องค์กรจึงสามารถสร้างทั้งความต่อเนื่อง และปริมาณคน ในการชุมนุมประท้วง

5) แนวทางที่สำคัญของ คนท. คือ พัฒนาการทางจิตสำนึกของสมาชิก คนท. สิ่งนี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในความยั่งยืนขององค์กร และความสำเร็จขององค์กร มากกว่า แนวทางการนำที่เป็น ประชาธิปไตยอย่างสูงสุด คนท. ขยายองค์กรขึ้นมาจากประมาณ 2 แสนคนในปี 2547 เป็น 8 แสนคนในปี 2549 นี้ได้ก็เนื่องจากจิตสำนึกของสมาชิกที่มองว่า กฟก. มีคุณค่ากับเขาอย่างแท้จริง และถ้าต้องการรักษา กฟก. เอาไว้ก็ต้องมีจำนวนคนมากๆ ด้วยการขยายองค์กรตามแนวทาง คนท. นี้เองทำให้ คนท. เติบโตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การจ่ายเงินค่าสมาชิกที่เป็นแนวทางการสร้างองค์กรอย่างหนึ่งของ คนท. กลับกลายเป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนให้การยอมรับ เพราะเงินดังกล่าวจะนำมาสู่การทำงานของแกนนำฝ่ายประสานที่จะต้องทุ่มเทเวลาและเงินทุนทั้งหมดเพื่อกิจกรรมการเคลื่อนไหว

การชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นด้วยกำลังคนจำนวนมาก ไม่ได้เกิดขึ้นจากงบประมาณจากภายนอก องค์กร ซึ่งสมาชิกทุกคนของ คนท. พร้อมทั้งจะยืนยันในเรื่องนี้ ค่าใช้จ่ายทั้งค่าเดินทาง ค่าอาหารมีจำนวนมากศาล การชุมนุมของคนจำนวนมากหลายคนที่ยึดถือในบางครั้งถึงวัน หรือการชุมนุมภายในเดือนเดียวกัน แต่ต้องมีจำนวนคนมากพอที่จะสร้างแรงกดดัน สิ่งเหล่านี้ คนท.สามารถทำให้เกิดขึ้นมาแล้ว โดยเงินทุกบาทมาจากสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมการชุมนุม และเหตุปัจจัยที่สำคัญ ก็หนีไม่พ้นเรื่องจิตสำนึกของสมาชิกที่ทุกคนต่างมีความคิดเช่นเดียวกันว่า จะทำอะไรให้รัฐบาล ยอมทำตามข้อเรียกร้องเพื่อให้ กฟก. ไม่ถูกทำลายและมีการพัฒนาต่อไป ซึ่งสมาชิกทุกคนให้คำตอบเหมือนกันว่า ต้องเอาคนมาให้มีจำนวนมาก

6) ยุทธวิธีการต่อสู้ของ คนท. ยังหนีไม่พ้นการเข้าหาพนักงานการเมือง เพราะคนท.เชื่อว่าตนนั้นคือกลุ่มผลประโยชน์ การเข้าหาพนักงานการเมืองหากเป็นการเข้าหาเพื่อผลประโยชน์(เป้าประสงค์ของกลุ่ม)เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนยอมรับได้ โดย คนท. ก็ได้รับการต่อต้านจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการเคลื่อนไหวที่

ยอมรับการช่วยเหลือจากนักการเมือง ทำให้คนท.ถูกมองจากสาธารณะว่า เป็นกลุ่มผู้ชุมนุมที่เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นฐานอำนาจของนักการเมืองบางคนเท่านั้น และทำให้คนท.จะต้องพบกับกระแสการต่อต้านจากฝ่ายต่อต้านในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ

สำหรับการต่อต้านในเรื่องนี้นั้น คนท.ถือว่าถ้าไม่มีผลกระทบต่อการเล่นองค์กรตามเป้าประสงค์ ก็ไม่จำเป็นที่คนท.จะต้องมาแก้ข่าว หรือให้ข้อมูลตอบโต้กัน แต่สิ่งสำคัญที่คนท.เชื่อว่าจะพิสูจน์การเล่นไหวขององค์กรว่าไม่ได้เป็นฐานอำนาจของใครได้นั้นก็คือการมุ่งหน้าทำงาน เคลื่อนไหวในประเด็น กฟก. อย่างต่อเนื่อง หากรัฐบาลมีท่าทีขัดแย้งกับการเคลื่อนดังกล่าว คนท.ก็จะทำการชุมนุมประท้วงโดยไม่หยุดยั้งเช่นกัน

7) คนท. ประสบปัญหาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายพันธมิตรนอกองค์กร คนท.ยังคงตั้งเป้าปฏิเสณักเคลื่อนไหวนอกองค์กร และการการกล่าวถึง อัตลักษณ์และวัฒนธรรมขององค์กรที่ไม่ยอมรับความคิดจากภายนอกเข้ามาชี้นำองค์กร โดยเด็ดขาด การดำเนินการในลักษณะนี้ของ คนท. กล่าวได้ว่าเป็นจุดอ่อนขององค์กร และเป็นจุดอ่อนของขบวนการเคลื่อนไหวของเกษตรกรรายย่อยโดยรวมอีกด้วย ผลของการไม่เปิดรับพันธมิตร ทำให้ ขบวนการเคลื่อนไหวของเกษตรกรรายย่อย แยกออกเป็นกลุ่มต่างๆมากมาย ลักษณะของขบวนการที่แตกสลายเช่นนี้ ทำให้รัฐใช้เป็นแนวทางโจมตีข้ออ่อนนี้ได้ เห็นได้ชัดจากการเพิกเฉยของรัฐต่อ กฟก. ในช่วงปี 2545-2546 และการประกาศยุบ กฟก. ในช่วงต้นปี 2548 เป็นต้น หากไม่มีโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่รัฐบาลกำลังอ่อนแอทำให้ต้องยอมรับข้อเรียกร้องของ คนท. จนนำมาสู่ชัยชนะของคนท. ในช่วงต้นปี 2549 วันนี้อาจไม่มี กฟก. อยู่อีกต่อไปแล้วก็ว่าได้ ซึ่งก็ต้องถือว่า คนท. ประสบความสำเร็จในการใช้จังหวะ และโอกาสที่เกิดขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถได้รับชัยชนะมาโดยง่าย

หาก คนท. ยังคงเดินตามแนวทางขององค์กรในลักษณะปิดเช่นนี้ และยังคงเชื่อมั่นในแนวทางการขยายองค์กรที่นับวันยิ่ง โต นับวันยิ่งกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายพันธมิตรให้กว้างขวาง ก็จะต้องให้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าแนวทางดังกล่าว จะทำให้ คนท. ประสบความสำเร็จหรือไม่ สำหรับผู้วิจัยเห็นว่า จะเป็นการง่ายในการเคลื่อนทั้งประเด็น และรักษา กฟก. เอาไว้ได้มากกว่า หากขบวนการทางสังคมของเกษตรกรรายย่อย สามารถยึดโยงเข้ากันอย่างหลวมๆ เป็นเครือข่ายโดยเฉพาะในภาคอีสานที่ คนท. กำลังขยายงานอยู่ และร่วมกันต่อสู้เพื่อปกป้อง กฟก. เอาไว้ หากเป็นเช่นนี้เครือข่ายของขบวนการทางสังคมของเกษตรกรรายย่อยจะเป็นปีกแผ่น และกว้างขวางมากที่สุดกว่าทุกๆขบวนการ เนื่องจากถือเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศกว่า 30-40 ล้านคนที่อยู่ในภาคนี้ และรัฐบาลใดๆ แม้จะมีความเข้มแข็งกว่ารัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ก็ไม่สามารถต่อต้าน หรือทำลาย กฟก. ได้